

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๓ เรื่อง
กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์
ในกลุ่มจังหวัดสนุก

The Process in Language Communication and Culture to Enhance the
Social Power of the Ethnic Group in SANOOK Provinces' Cluster

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง
พหุวัฒนธรรมชาติพันธุ์:

แนวคิด ความเชื่อ ภาษา และ กระบวนการจัดการทางสังคม เพื่อส่งเสริม
สร้างความสุขของกลุ่มจังหวัดสนุก

Multicultural Ethnic: Concepts, Beliefs, Languages and the Social
Management to Enhance the Happiness of SANOOK Provinces' Cluster

โดย

นางสาวศศิธร ล่องเลิศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760118

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๓ เรื่อง
กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์
ในกลุ่มจังหวัดสนุก

The Process in Language Communication and Culture to Enhance the
Social Power of the Ethnic Group in SANOOK Provinces' Cluster

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง
พหุวัฒนธรรมชาติพันธุ์:

แนวคิด ความเชื่อ ภาษา และ กระบวนการจัดการทางสังคม เพื่อส่งเสริม
สร้างความสุขของกลุ่มจังหวัดสนุก

Multicultural Ethnic: Concepts, Beliefs, Languages and the Social
Management to Enhance the Happiness of SANOOK Provinces' Cluster

โดย

นางสาวศศิธร ล่องเลิศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760118

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub-Research Report 3

The Process in Language Communication and Culture to Enhance the
Social Power of the Ethnic Group in SANOOK Provinces' Cluster

Under Research Program

Multicultural Ethnic: Concepts, Beliefs, Languages and the Social
Management to Enhance the Happiness of SANOOK Provinces' Cluster

By

Ms. Sasithorn Longlert

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonphanom Buddhist College

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760118

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก
ผู้วิจัย:	นางสาวศศิธร ล่องเลิศ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนงานวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก ๒) พัฒนากระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก ๓) วิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา Mixed Methodology Research ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพงบ้านโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน ๒๑๑ คน และผู้ไทเรณูนคร บ้านหนองสังข์ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๒๖๗ คน

ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาษาผู้ไทเป็นภาษาคำโดด มักเป็นพยางค์เดียว เป็นภาษามีวรรณยุกต์ และโครงสร้างประโยคเป็นแบบเดียวกับภาษาไทย คือ มีประธาน กริยา กรรม โดยไม่ผันตามรูปโครงสร้างประโยคดังเช่นภาษาอังกฤษ ๒) ปัจจุบันชาวผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพงยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ ๓) สภาพสังคมในปัจจุบันชาวบ้านได้สนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำชุมชน และมีชาติพันธุ์ผู้ไทจำนวนหลายคนที่มิบทบาทหน้าที่อยู่ในภาครัฐและภาคเอกชน จึงสามารถผลักดันภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมของตัวเอง และมีการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

Research Title:	The Process in Language Communication and Culture to Enhance the Social Power of the Ethnic Group in SANOOK Provinces' Cluster
Researcher:	Sasithorn Longlert
Department:	Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Phanom Buddhist College
Fiscal Year:	2560 / 2017
Research Scholarship Sponsor:	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the language and communication structure of the ethnic group in SANOOK provinces 2) develop language and cultural communication processes to enhance social power of ethnic group in SANOOK provinces 3) analyze cultural communication to enhance social power of ethnic group in SANOOK provinces. This research was a participatory action research (PAR). The research team used the method of Mixed Methodology Research: Quantitative Research and Qualitative Research, which has been collected by using interviews and questionnaires. The target groups were 211 ethnic people of Phuthai Phon Phaeng, Phon Phaeng Village, Phon Phaeng Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province, and 267 ethnic people of Phuthai Renu Nakhon. Ban Nong Sang, Renu Nakhon Sub-district, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province.

The results of the research showed that 1) Phuthai is the lone word language. It is usually a single syllable with a tonal sound, and the sentence structure is the same as in Thai, that is, the subject of the verb and object without conjugation according to the sentence structure as in English. 2) At present, Phutai Renu Nakhon and Phon Phaeng people still prefer to use Phutai language to communicate normally. 3) At present, the villagers have encouraged Phuthai ethnic group to be a community leader. There are many Phuthai ethnic groups who have roles in government and private sectors that can be able to push the language, culture, dress code, as well as various activities that show ethnicity of Phuthai Renu Nakhon and Phon Phon Phaeng which allows the youth to have the opportunity to experience their own culture and inheriting the culture

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคม ของ
กลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก สำเร็จลงได้ เพราะความช่วยเหลือสนับสนุนของท่านต่อไปนี้

พระสุธีรัตนบัณฑิต ผู้อำนวยการสถาบันพุทธศาสตร์ ที่ได้ให้ทุนวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ พระมหาชุตีภัก อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและส่งเสริมการวิจัย
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้คำชี้แนะ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ประจำสถาบันที่อำนวยความสะดวก
ด้วยดี

นางสาวศศิธร ล่องเลิศ

๑๕ เมษายน ๒๕๖๓

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ขอบเขตในการวิจัย.....	๕
๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ กระบวนการสื่อสารทางภาษา ชาติพันธุ์ผู้ไท	๘
๒.๒ แนวคิดด้านพหุวัฒนธรรม.....	๑๑
๒.๓ แนวคิดทางสังคมวิทยา (พลังทางสังคม).....	๑๒
๒.๔ ความหมายและความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรม.....	๑๙
๒.๕ กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม.....	๒๑
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๓
๒.๗ กรอบแนวคิด.....	๔๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๔๗
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	๔๗
๓.๓ เครื่องมือวิจัย.....	๔๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๕๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๐
๓.๖ สูตร สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๑
๓.๗ สรุปขั้นตอนการทำวิจัย.....	๕๒
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	
๔.๑ โครงสร้างทางภาษา ชาติพันธุ์ผู้ไท.....	๕๓
๔.๒ การสื่อสารทางภาษาเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคม.....	๕๙
๔.๓ การสื่อสารด้านวัฒนธรรมเพื่อสร้างพลัง.....	๖๓
๔.๔ สรุปกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรม.....	๗๑
๔.๕ แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคม.....	๗๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำว่า “วัฒนธรรม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของคำว่า “พหุ” คือ มาก และให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึงสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา^๑

คำว่า “วัฒนธรรม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของคำว่า “พหุ” คือ มาก และให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึงสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา^๑

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของคำว่า “พหุ” คือ มาก และให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่า หมายถึงสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา^๑

คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมาย การศึกษาพหุวัฒนธรรมไว้ว่า หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ และความคิด ความเชื่อของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม แม้ว่า ในสังคมชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ไม่มีชนกลุ่มน้อยหรือผู้พูดภาษาถิ่น แต่หลักสูตรและการสอนความเชื่อมโยงถึงความรู้และความสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่น เช่น ประเพณี ภาษาความเชื่อ การทำมาหากิน และวิถีชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจดีต่อกันและ อยู่ร่วมกันอย่างสันติก็ยังมีความจำเป็นอยู่

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นยุคที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ในโลกหลายประการ โดยเฉพาะเป็นยุคที่การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร เจริญก้าวหน้ากว่ายุคที่ยังใช้สัตว์เป็นพาหนะ สำหรับการดำเนินการดังกล่าวมาก ผู้คนยุคนี้ เดินทางไปมาหาสู่กันโดยยานพาหนะที่ทุนแรง รวดเร็ว เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์โดยสาร รถไฟ รถไฟฟ้า รถใต้ดิน เรือ เรือเดินสมุทร เครื่องบินโดยสาร การขนส่งสินค้า เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็ทำได้โดยใช้ยานพาหนะเช่นเดียวกัน สำหรับการ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, สารานุกรมไทย เล่ม ๒๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖๕๒๕.

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๕ และ ๑๐๕๘.

ส่งข่าวสาร ข้อมูลสารสนเทศ ส่วนใหญ่จะดำเนินการสองรูปแบบ คือ แบบที่ยังจัดส่งในรูปแบบกระดาษจดหมาย สิ่งพิมพ์ หนังสือ วารสาร เอกสาร หรือส่งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ส่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ระบบโทรศัพท์มือถือ (Mobile Phone) หรือระบบโทรสาร (Facsimile) เป็นต้น

ลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ เรื่องในลักษณะข้างต้น ก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นถาวรเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังจะพบนักท่องเที่ยวต่างชาติ ต่างภาษาและวัฒนธรรมเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อพักผ่อนหรือเพื่อหาความรู้ ประสบการณ์ ตามแหล่งท่องเที่ยวของแทบทุกประเทศด้วย ดังนั้น ความหลากหลายของผู้คนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา และต่างวัฒนธรรม นับเป็นเรื่องปกติธรรมดา ที่จะพบเห็นได้โดยทั่วไป ในแทบทุกสังคม

ประเทศไทยมีกลุ่มประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีสถานะเชิงพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่อาศัย หรือจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคใต้ รวมทั้งจังหวัดในเขตภาคกลาง ซึ่งพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่อาศัยนี้ ก็จะมีภาษา วัฒนธรรม ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละถิ่นฐาน

กลุ่มจังหวัดสนุกซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพด้านวัฒนธรรมประเพณีสูง สถานที่และประเพณีที่สำคัญ อาทิ เช่น ในจังหวัดนครพนมคือ วัดพระธาตุพนมวรวิหาร ตลาดอินโดจีน งานประเพณีไหลเรือไฟออกพรรษา งานนมัสการองค์พระธาตุพนม ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ สถานที่และประเพณีที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของจังหวัดสกลนครคือ วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อุทยานแห่งชาติภูพาน งานประเพณีออกพรรษาแห่งปราสาทผึ้งและแข่งเรือยาวชิงถ้วยพระราชทาน และจังหวัดมุกดาหารคือ หอแก้วเฉลิมพระเกียรติ ตลาดอินโดจีนมุกดาหาร อุทยานแห่งชาติภูผาทีบ งานแข่งเรือออกพรรษาไทย - ลาว

จุดเด่นอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มจังหวัดสนุกก็คือมีภาษาท้องถิ่นที่หลากหลาย บริเวณแหล่งอารยธรรม สกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร มีภาษาพูดที่แตกต่างกันตามกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) อยู่ถึง ๗ ภาษา นั่นคือ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาผู้ไท กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาญ้อ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไย้อ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาลาว กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาโซ่ หรือ กะสั๊ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษากะเลิง กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแสก

วัฒนธรรมและภาษาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ แบบแผนการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ซึ่งการดำรงชีวิตหรือการมีกิจกรรมที่กระทำร่วมกันในสังคมนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอยู่เสมอ ซึ่งหลาย ๆ อย่างแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธา และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และยังคงจะอนุรักษ์สืบต่อไป มนุษยชาติมีความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นไปตามการกำเนิดของมนุษย์ที่ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติมีความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ พืชพันธุ์ธรรมชาติเป็นตัวกำหนดความเป็นอยู่ การทำมาหากิน การแต่งกาย และเป็นพื้นฐานต่อแนวคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่นและสะท้อนให้เห็นความ

เจริญก้าวหน้าในอดีต โดยพิจารณาจากปัจจุบัน ความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์ ทำให้มนุษย์คิดค้น ศิลปวัฒนธรรม และภาษาที่แตกต่างกันออกไป^๓

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยชนเผ่าต่าง ๆ มากมายหลายเผ่า ชาวผู้ ไทนับเป็นกลุ่มชนเผ่าหนึ่งที่ได้อพยพมาตั้งรกรากดำเนินวิถีชีวิตอย่างอิสระตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นพลเมืองของราชอาณาจักรไทยโดยสมบูรณ์ และการเรียกกลุ่มชนชาวผู้ไทในภาคอีสานที่ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ดังนี้ ชาวผู้ไทที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอคำชะอี และกิ่ง อำเภอหนองสูง อำเภอนิคมน้ำอ้อม อำเภอดอนตาล ในจังหวัดมุกดาหาร เรียกว่า ‘ผู้ไทมุกดาหาร’ ชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอพรรณานิคม อำเภอวาริชภูมิ อำเภอพังโคน อำเภอบ้านม่วง อำเภอวานรนิวาส อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอกุดบาก ในจังหวัดสกลนครเรียกว่า ‘ผู้ ไทสกลนคร’ ส่วนชาวไทยที่อาศัยอยู่ท้องที่อำเภอภูผินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอคำม่วง อำเภอ สมเด็จและอำเภอสหัสขันธ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เรียกว่า ‘ผู้ไทกาฬสินธุ์’ นอกจากนี้ยังมีผู้ไทในท้องที่ อำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม อำเภอศรีสงคราม และ อำเภอเรณูนคร ในจังหวัดนครพนม เรียกว่า ‘ผู้ ไทเรณูนคร’ ซึ่งอำเภอเรณูนครมีชาวผู้ไทอาศัยอยู่มากที่สุด^๔ ชาวผู้ไทเรณูนครเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิต เรียบง่าย รักความสงบ มีนิสัยรักหมู่คณะ ซื่อสัตย์ กตัญญู สุภาพอ่อนโยน รักความสะอาด ความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ฉลาดเฉลียว ชอบสังคมกับคนทั่วไปไม่ถือเนื้อถือตัว และเอาใจใส่ต่อการปฏิ สันถาร ต้อนรับผู้ไปมาหาสู่ทุกชนชั้นมากเป็นพิเศษ ในด้านวัฒนธรรม ศิลธรรม ประชาชนชาวผู้ไท มี ความเคารพนับถือ กันมาก นอกจากนี้ชาวผู้ไทเรณูนคร ยังคงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด จากบรรพชนของตน ได้อย่างเคร่งครัดมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ชาวผู้ไท เรณูนคร มีประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพชนและได้สั่งสมมาจาก ประวัติ ความเป็นมาของเมืองเว (เรณูนคร) “จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง สู่มิ่งขวาแม่น้ำโขง” รวมระยะเวลา กว่า ๑๐๐ กว่าปีความเป็นผู้ไท ของชาวเมืองเรณูนคร ไม่เคยเสื่อมคลาย ทั้งภาษาพูด ประเพณี วัฒนธรรมอันเก่าแก่ ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ยังคงเป็น เอกลักษณ์ของชาวเมืองเรณูนครมาจนถึง ปัจจุบัน สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ชาวเรณูนครชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่ มีนิสัยในความรักความเป็น ธรรม กล้าหาญ ไม่ชอบการกดขี่ข่มเหง กตัญญูรู้คุณขยันขันแข็งในการท างานเชื่อฟังผู้นำ ยึดมั่นใน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถ่ายทอดมาแต่ครั้งบรรพชน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตนเองโดยมีการแต่งกาย ปัจจุบันชาวผู้ไทจะแต่งกายเหมือนชาวไทยโดยทั่วไป นอกจากนี้มีงานประเพณีเท่านั้นจึงจะมีการแต่ง กายพื้นเมืองบ้างแต่ก็เป็นการประยุกต์สมัยใหม่เข้าไปด้วยภาษาชาวผู้ไทเรณูนคร มีภาษาพูดเป็นของ ตัวเองซึ่งเหมือนกับกลุ่มคนเผ่าไท กลุ่มอื่น ๆ คือ มีเสียงผิดกับภาษาไทยและภาษาลาว สำเนียงคล้าย พม่า ประเพณีและวัฒนธรรม ได้สืบทอดมาตั้งแต่บรรพชนมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การเหยา การเลี้ยงผี ตาแยก บายศรีสู่ขวัญ ประเพณีดูอุ รุมทั้งประเพณี ๑๒ เดือน ของชาวผู้ไทเรณูนคร

^๓ ปัญญา รุ่งเรือง, **ประวัติดนตรีไทย**, (กรุงเทพฯ : มปป. , ๒๕๓๓), หน้า ๗๖.

^๔เจริญชัย ชนไฟโรจน์, **ดนตรีผู้ไท**, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม: มปป. , ๒๕๒๙), หน้า ๕๙.

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถส่งต่อหรือถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ นอกเหนือจากภาษาใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรมแล้ว ภาษายังสามารถใช้ส่งต่อหรือถ่ายทอดประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์และอารยธรรมได้ด้วย

ภาษาและวัฒนธรรม ยังเป็นส่วนสำคัญที่ส่งเสริมพลังทางสังคม แผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นทางสังคม (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)^๕ ได้เขียนไว้ว่า การเสริมสร้างพลังทางสังคมจะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่จะเป็นกลไกช่วยให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่าง ๆ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมาย โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน การสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการระดับพื้นที่บนฐานองค์ความรู้และความเข้าใจในบริบทและสภาพปัญหาในเชิงลึกที่แท้จริง ด้านความมั่นคง โดยการพัฒนาเสริมสร้างสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้เป็นหนึ่งในกลไกการแก้ไขปัญหาของประเทศแบบบูรณาการร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ และด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมเพื่อให้คนไทยมีวิถีการดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีส่วนร่วมจากชุมชนและสังคม และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ได้อย่างไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น ถึงแม้จะมีการติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น หรือรับประเพณี วัฒนธรรมร่วมสมัยของไทยเข้ามา แต่ก็ยังคงไม่ทอดทิ้งรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนเองซึ่งยังคงเป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หากมีการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนมาพัฒนาท้องถิ่นและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ส่งเสริมการพึ่งตนเอง และการจัดการตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ครอบคลุมทุกมิติตั้งแต่ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง พัฒนาระบบฐานข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ จะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนและประเทศได้อย่างยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในกลุ่มจังหวัดสนุก
๒. เพื่อพัฒนาระบบการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก
๓. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก

^๕ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๕), ประเด็น พลังทางสังคม, (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐), หน้า ๑

๑.๓ ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาโครงสร้างทางภาษาลักษณะของภาษาว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร รวมถึงโครงสร้างของประโยคของภาษาผู้ไท และการสื่อสารทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพงและผู้ไทเรณูนคร

ขอบเขตพื้นที่

โดยลงพื้นที่ดำเนินการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และผู้ไทเรณูนคร ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ ๑

๑. เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดนครพนม
 ๒. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเรณูนครและตำบลโพนแพง
 ๓. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านโนนสังข์ และ บ้านโพนแพง
 ๔. ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตั้งอยู่บ้านโนนสังข์และบ้านโพนแพง
 ๕. ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านโนนสังข์ และ บ้านโพนแพง
 ๖. เจ้าอาวาสวัดที่ตั้งอยู่ บ้านโนนสังข์และบ้านโพนแพง
- รวม ๑๒ รูป / คน

กลุ่มที่ ๒

๑. ประชาชนในพื้นที่ที่ทำวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึง วันที่ ๓๐ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยลงพื้นที่และเป็นการศึกษาการใช้ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย เป็นต้น

๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

กระบวนการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม หรือความจำเป็นของตนเองและคู่

สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล^๖

กระบวนการสื่อสารทางภาษา หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารโดยใช้ภาษาชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นสื่อกลาง หรือเป็นกระบวนการในการส่งข่าวสารระหว่างบุคคล หรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถประสานงานฝ่ายต่าง ๆ ได้ ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

กระบวนการสื่อสารทางวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือ จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งโดยผ่านสื่อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจวัตถุประสงค์ และสืบต่อ

พลังทางสังคม หมายถึง อำนาจการต่อรอง การสืบต่อ การต่อต้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของชาติพันธุ์ผู้ไท

ภาษาชาติพันธุ์ผู้ไท หมายถึง ภาษาที่คนไทยกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ยังใช้พูดเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่ง เป็นภาษาในตระกูลภาษาขร้า-ไท

วัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท หมายถึง ความหลากหลายของชีวิต วัฒนธรรม หรือความหลากหลายของระบบความคิด ระบบภูมิปัญญา และระบบอำนาจของกลุ่มชนในสังคม หรือความหลากหลายของแบบแผนการดำรงชีวิต ความเชื่อ ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษา การพ้องผู้ไท และการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) หมายถึง ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในกลุ่มจังหวัด ได้แก่ ชาวผู้ไท ไทยญ้อ ไทยแสก ไทยกะเลิง ไทยไส้ ไทยข่า ไทยลาว (ไทยอีสาน) ไทยเชื้อสายเวียดนามและไทยเชื้อสายจีน ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษา เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

กลุ่มจังหวัด หมายถึง การบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด เป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารงานแบบบูรณาการ ให้มีความเหมาะสมมากขึ้นในรูปแบบของการรวมกลุ่มจังหวัดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้การวางกรอบทิศทางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระบบและร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๖ และวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ เห็นชอบให้จัดตั้งกลุ่มจังหวัดรวม ๑๙ กลุ่มจังหวัด และกลุ่มจังหวัดสนุกได้แก่ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ ประกอบด้วย จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร โดยให้จังหวัดสกลนครเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด^๗

^๖ การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thaiforcommunication.weebly.com/กระบวนการสื่อสาร>, [๑๗ เมษายน ๒๕๖๐]

^๗กลุ่มจังหวัด, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://wikipedia.org/wiki/กลุ่มจังหวัด>, [๑๗ เมษายน ๒๕๖๐]

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ประชากรในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทพนแพง มีการใช้ภาษาและวัฒนธรรมในการรักษารากเหง้าของตนเองและสามารถดำรงไว้ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมสืบไป
๒. เผยแพร่วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมนี้ให้แก่ประชากรในจังหวัดอื่น ๆ หันมาให้ความสนใจกับภาษาและวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทพนแพง มากยิ่งขึ้น
๓. ข้อมูลนี้เมื่อทำการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว สามารถใช้เป็นข้อมูลในการทำงานวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับด้านภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทพนแพง

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- ๑) เทศบาลตำบลในพื้นที่เป้าหมาย
- ๒) องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เป้าหมาย
- ๓) ศูนย์การท่องเที่ยว นครพนม
- ๔) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๔ นครพนม
- ๕) ศูนย์วัฒนธรรม นครพนม และสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัด
- ๖) มหาวิทยาลัย และโรงเรียนในเขตพื้นที่เป้าหมาย

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก นี้ เป็นการศึกษาโครงสร้างทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทและเพื่อดำรงไว้และเผยแผ่ ซึ่งภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ที่ดิงามเหล่านี้ หากเจ้าของภาษาและผู้คนในสังคมไทยไม่ช่วยกันรักษาให้ภาษาและวัฒนธรรมเหล่านี้คงอยู่ ประชาชนคนรุ่นใหม่ก็จะหลงลืมสิ่งที่แสดงความเป็นท้องถิ่น ชาติพันธุ์ผู้ไท ไปเสียสิ้น ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษา ค้นคว้าโครงสร้างทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท อันจะทำให้เกิดการดำรงไว้และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป โดยคณะผู้วิจัยจะศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

๑. กระบวนการสื่อสารทางภาษาชาติพันธุ์ผู้ไท
๒. แนวคิดด้านพหุวัฒนธรรม
๓. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (พลังทางสังคม)
๔. ความหมายและความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรม
๕. กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม
 - ๕.๑ ชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม
 - ๕.๒ ชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพง อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๗. กรอบแนวคิด

๑. กระบวนการสื่อสารทางภาษาชาติพันธุ์ผู้ไท

ภาษาถิ่น เป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากมาตรฐาน หรือภาษาที่คนส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศใช้กัน และอาจจะแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำและ การใช้คำ ภาษาถิ่น เป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งถ้อยคำ

และสำเนียง ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คน ในท้องถิ่นของแต่ละภาค ของประเทศไทย บางทีเรียกว่า ภาษาท้องถิ่น และหากพื้นที่ของผู้ใช้ภาษานั้นกว้างก็จะมีภาษาถิ่นหลากหลาย และมีภาษาถิ่นย่อย ๆ ลงไปอีก เช่นภาษาถิ่นใต้ ก็มีภาษาสงขลา ภาษานคร ภาษาตากใบ ภาษาสุราษฎร์ เป็นต้น ภาษาถิ่นทุกภาษาเป็นภาษาที่สำคัญในสังคมไทย เป็นภาษาที่บันทึกเรื่องราว ประสบการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนงของท้องถิ่น เราจึงควรรักษาภาษาถิ่นทุกถิ่นไว้ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นสมบัติมรดกของชาติต่อไป ซึ่งภาษาถิ่นจะเป็นภาษาพูด หรือภาษาท่าทางมากกว่าภาษาเขียนภาษาถิ่นของไทยจะแบ่งตาม ภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่นที่

ผู้พูดภาษา นั้นอาศัยอยู่ในภาค ต่าง ๆ แบ่งได้เป็น ๔ ถิ่นใหญ่ ๆ คือ ภาษาถิ่นกลาง ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสานและภาษาถิ่นใต้^๕

ภาษาถิ่นอีสานของประเทศไทยมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาที่พูดที่ใช้กันในประเทศลาว แต่ภาษาอีสานก็ยังถือว่าเป็นภาษาถิ่นของภาษาไทย ภาษาถิ่นอีสานมีภาษาถิ่นย่อยหลายภาษา ได้แก่ ภาษาที่ชนกลุ่มใหญ่ในภาคอีสานใช้พูดจากัน ซึ่งใช้สื่อสารอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคอีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น สกลนคร หนองคาย นครพนม ขอนแก่น อุดรธานี อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด เลย ชัยภูมิ มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นต้น

จังหวัดสกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร มีภาษาถิ่นหลัก ๆ อยู่ ๗ ภาษา แตกต่างกันไป ตามชนเผ่าหลัก ๗ ชนเผ่า รวมถึงวัฒนธรรมก็แตกต่างกันไปตามชนเผ่า คือ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาผู้ไท กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาญ้อ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไย้อ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาลาว กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาโซ่ หรือ กะสั๊ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษากะเลิง กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแสก^๖

ในส่วนของลักษณะเด่นทางภาษาของภาษาผู้ไท (ผู้ไท หรือ ภูไท) ผู้ไทเป็นภาษาในตระกูล ภาษาไท-กะได มีผู้พูดจำนวนไม่น้อย กระจัดกระจายในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ลาว และเวียดนาม เข้าใจว่า ผู้พูดภาษาผู้ไทมีถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมอยู่ในเมือง แฉง หรือ เตียนเบียนฟู ของเวียดนาม เรียกว่า ชาวไทดำ ในปัจจุบัน มีการจัดให้ภาษาผู้ไทเป็นกลุ่มย่อยของภาษาไทยคำอีกทอดหนึ่ง

ผู้พูดภาษาผู้ไทในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณจังหวัดภาคอีสานตอนบน ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์, นครพนม, มุกดาหาร, ร้อยเอ็ด และ สกลนคร นอกจากนี้ยังมีอีกเล็กน้อยในจังหวัด อุบลราชธานีและอุดรธานี โดย ในแต่ละท้องถิ่น ย่อมมีสำเนียงและคำศัพท์ที่แตกต่างกันไป

วิถีชีวิตของคนผู้ไทเริ่มเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สังคมเมืองเริ่มเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน กฎเกณฑ์ ระเบียบที่เคยร้อยรัด ผู้คนให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข พังพา อาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันค่อยๆเลือนหายไปพร้อมกับวัฒนธรรมทางภาษาที่เป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน ของชาติพันธุ์ผู้ไท เพราะปัจจุบัน พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะสอนลูกหลานให้พูดภาษาไทย เพื่อให้ดูดี มีฐานะ และยกระดับตนเองขึ้นมาให้มีความเป็นสังคมเมือง ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา หรือคนในชุมชนที่ไปเรียนหรือไปทำงานที่อื่น ได้พบปะกับคนถิ่นอื่น มีโอกาสได้ฟังได้ใช้ภาษาถิ่นอื่นโดยเฉพาะ ภาษาไทยกลาง เมื่อกลับมายังชุมชน ก็ไม่อยากจะพูดภาษาผู้ไท และเกิดความรู้สึกว่าภาษาผู้ไทเป็นสิ่งที่ด้อยค่า ล้าสมัย บ้านนอก และอายุที่จะพูดประกอบกับปัจจุบันมีสื่อต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถืออินเทอร์เน็ตฯลฯ มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวผู้ไททั้งสิ้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการใช้ภาษาผู้ไทเพราะอิทธิพลของภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอื่น ๆ ค่อย ๆ แทรกซึมลงไปใ้ภาษาผู้ไททำให้คนในชุมชนมีการใช้ภาษาผู้ไทผสมผสานกับภาษาไทย ภาษาลาว และพูดทับศัพท์ภาษาอังกฤษมากขึ้นจนแยกไม่ออกกว่าคำไหนเป็นภาษาผู้ไทแท้ดั้งเดิมและมีการใช้ ภาษาไทยแต่อย่างใดเป็นภาษาผู้ไททำให้ภาษาผู้ไทแท้และดั้งเดิมถูกกลืนและค่อยๆหายไป

^๕ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ , อีสานเมื่อวันวาน, (กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๓๕-๓๗.

^๖ นิยพรรณ วรรณศิริ , มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพฯ : พี. เอ.เอฟ. วิง. , ๒๕๔๐), หน้า ๑๑๘ -๑๒๕.

กลายเป็นคำใหม่ที้ออกสำเนียงเป็นภาษาผู้ไทเท่านั้น คำภาษาผู้ไทแท้ๆกลายเป็นคำเก่าที่ถูกทอดทิ้ง และหายไปจากภาษาในที่สุดมีคำศัพท์บางคำที่ใช้เฉพาะหมู่คนแก่เท่านั้น โดยเฉพาะเยาวชนในปัจจุบันจะไม่ค่อยพูดและรู้จักความหมายของภาษาผู้ไทแท้ดั้งเดิม ที่ผู้เฒ่าผู้แก่เคยใช้ คนในชุมชนเองควรเริ่มพูดคุยถึงปัญหาและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของภาษาผู้ไทที่กำลังสูญหายไป และถ้าไม่คิดที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูความเป็นอัตลักษณ์ทางภาษาของคนผู้ไทไว้ อีกไม่นานก็คงจะถูกกลืนและสูญหายไป

จากงานวิจัยของพิชยา อุทโท และคณะ พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภาษาผู้ไท มา จาก ปัจจัย ไท ญ่ ๆ ๒ ปัจจัย คือ

๑) ปัจจัยภายใน เกิดจากตัวบุคคลที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้เข้ากับยุคสมัย โดยเกิดความรู้สึกรู้สึกไม่ภูมิใจในภาษาของตนเอง ถ้าพูดจะรู้สึกอาย เพราะกลัวคนในกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลาวอีสานหรือภาษาไทยกลาง จะดูถูกว่าเป็นคนบ้านนอกและยังมีแนวความคิดว่าการใช้ภาษาไทยกลางสื่อสารจะทำให้ดูดีมีฐานะเหมือนคนกรุงเทพฯ นอกจากนี้พื้นฐานทางครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองในปัจจุบัน ก็มักจะสอนลูกหลานให้พูดภาษาไทย เด็กได้เรียนรู้ภาษาผู้ไทเป็นภาษาที่สองจากเพื่อนๆในโรงเรียน ซึ่งเมื่อกลับมาถึงบ้านพ่อแม่ก็สอนให้ลูกพูดภาษาไทยเหมือนเดิมตลอดจนพ่อแม่ผู้ปกครองมีการอพยพแรงงานไปทำงานในต่างถิ่นมากขึ้นและปล่อยให้ลูกหลานอยู่กับตายาย บางครั้งทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารระหว่างคนแก่และเด็ก เพราะผู้เฒ่าผู้แก่ยังคงใช้ภาษาผู้ไทเก่า ๆ จึงทำให้สื่อสารไม่ตรงกันและเนื่องจากปัจจุบันกระแสของโลกาภิวัตน์ ทำให้ความเจริญต่าง ๆ หลั่งไหลเข้ามาในชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับสังคมภายนอกมากขึ้นซึ่งมีความแตกต่างทางภาษา และเมื่อใช้บ่อย ๆ ทำให้ลืมภาษาตนเองและนำคำภาษาเหล่านั้นมาใช้ผสมผสานโดยออกสำเนียงเป็นภาษาผู้ไท

๒) ปัจจัยภายนอก เนื่องจากสื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าสูง จึงทำให้ความเจริญต่าง ๆ ขยายไปสู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็วเช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ ฯลฯ ส่งผลให้เยาวชนรับค่านิยมต่าง ๆ และเลียนแบบจากสื่อ ทำให้เกิดคำใหม่ที่มาพร้อมกับความเจริญเหล่านี้ นอกจากนี้ในปัจจุบันภาษาไทยกลางมีอิทธิพลมากขึ้น ประกอบกับเป็นภาษาราชการที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันในประเทศ จึงทำให้มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย ทำให้ชุมชนนำมาใช้ในการติดต่อราชการในท้องถิ่น นอกจากนี้เมื่อคนในชุมชนแต่งงานกับคนต่างถิ่นมากขึ้นก็นำวัฒนธรรมของต่างถิ่นเข้ามาใช้ในชุมชน เกิดความหลากหลายและผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมของตนเอง ประกอบกับคนในชุมชนมีการศึกษาที่สูงขึ้นและพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถส่งให้เรียนในเมืองใหญ่ๆ ทำให้คนเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของคนเมือง โดยใช้ภาษาของคนในเมือง นั่นก็คือภาษาไทย นอกจากนี้แล้วในสถาบันการศึกษาที่นักเรียนศึกษาอยู่ มีนโยบายไม่ให้นักเรียนใช้ภาษาถิ่น โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ทำให้เด็ก ๆ เหล่านี้ หันมาใช้ภาษาไทยในการสนทนาจนทำให้เด็กซึมซับกับวัฒนธรรมใหม่โดยไม่สนใจกับวัฒนธรรมเดิมจนเกิดการผสมผสานระหว่างภาษาและกลายเป็นคำใหม่ และภาษานั้นคืนได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

๓) ความเจริญก้าวหน้าและนับวันจะเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ ดังนั้นควรมีการสอนให้เยาวชนมีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงโดยไม่ทิ้งวัฒนธรรมเดิมที่มีคุณค่าของท้องถิ่น^{๑๐}

๒. แนวคิดด้านพหุวัฒนธรรม

ในอดีต ประเทศไทยมองตัวเองว่าเป็นประเทศที่มีความเป็นชาติพันธุ์เดียว มีวัฒนธรรมเดียว และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาเป็นเวลาช้านาน แนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรม หรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ได้ถูกเน้นย้ำเท่าใดนักในประเทศไทย สาเหตุเนื่องมาจากนโยบายทางการเมืองและสังคมที่เน้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมมาโดยตลอด นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕^{๑๑} อย่างไรก็ตาม สถานการณ์โลกรวมทั้งสถานการณ์ภายในประเทศในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป ความเป็นโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งการเคลื่อนย้ายคนและข้อมูลข่าวสาร ในประเทศไทยเอง เราเห็นการเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และมีการตื่นตัวในเรื่องของสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ไม่อาจถูกกดทับไว้ได้ดังเช่นที่เคยเป็นในอดีต กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ไทญ้อ ไทกะเลิง ฯลฯ ในจังหวัดนครพนม หรือจังหวัดอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้มีการแสดงพลังทางสังคมของตนเองเพื่อเรียกร้องให้รัฐเคารพอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการแสดงออกทางวัฒนธรรมของตนมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าประเทศไทยในปัจจุบัน ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ปรากฏชัดเจนและซับซ้อนมากขึ้น

ในอดีต รัฐมองความหลากหลายทางวัฒนธรรมว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ นโยบายการศึกษาของรัฐล้วนมีจุดประสงค์เพื่ออบรมบ่มเพาะและ ‘เปลี่ยน’ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เป็นวัฒนธรรมไทยแบบเดียวกันทั้งหมด อย่างไรก็ตามในยุคปัจจุบันความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้รับการยอมรับมากขึ้นในประเทศไทย^{๑๒} ซึ่งพหุวัฒนธรรมหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

๒.๑ พหุวัฒนธรรมทางศาสนา หรือความหลากหลายทางศาสนา เป็นสิ่งที่ปรากฏมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในประเทศไทย มีศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ฮินดู และศาสนาซิกข์ ที่เป็นที่ยึดถือกันอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ยังถือว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ เนื่องจากในประเทศไทยมีผู้นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด แต่ประเทศไทยก็ไม่ปฏิเสธการคงอยู่หรือการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเมื่อกล่าวถึงศาสนาที่กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โพนแพงและกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร ในจังหวัดนครพนมนั้น ยังเป็นศาสนาพุทธ

^{๑๐} พิทยา อุทโท และคณะ, โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าของภาษาผู้ไท, (๒๕๕๓), หน้า ๖๕-๘๘.

^{๑๑} Jory, Patrick, *Multicultural in Thailand: Cultural and Regional Resurgence in Diverse Kingdom*, (Harvard Asia Pacific Review, ๔ (๑), p. ๑๘ – ๒๒.

^{๑๒} วารุณี ไอสถารมย์, *แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “เพื่อนของเรา” ภาพสะท้อนเจตคติ อุคตการณ์ ชาตินิยมไทย*, (วารสารศาสตร์การเมือง, ๒๒(๓), หน้า ๑-๘๓.

๒.๒ พหุวัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากภูมิประเทศและภูมิอากาศที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี สถาปัตยกรรม การแต่งกาย อาชีพ นิสัยใจคอ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทโพเนนแวงและกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร ในจังหวัดนครพนมนั้น เป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย รักความสงบ มีนิสัยรักหมู่คณะ ซื่อสัตย์ กตัญญู สุภาพอ่อนโยน รักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ฉลาดเฉลียว และยังคงสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

๒.๓ พหุวัฒนธรรมด้านชาติพันธุ์ จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดที่กลุ่มชาติพันธุ์เป็นจำนวนมากค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย โดยแบ่งเป็น ๘ ชนเผ่า ๒ เชื้อชาติ ประกอบด้วย ไทยอีสาน (ไทลาว), ไทยย้อ (ไทญ้อ) ผู้ไท (ภูไท), ไทยโส้, ไทยกะเลิง, ไทยข่า, ไทยแสก, ไทยกวน, ชาวไทยเชื้อสายจีน และเชื้อสายเวียดนาม มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติลุ่มน้ำโขงนครพนมเป็นจังหวัดชายแดนที่ตั้งอยู่เลียบชายฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเมืองที่มีเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่ของคนที่อยู่อาศัยมาแต่โบราณกาล ในฐานะเมืองเก่าเคียงคู่กับอาณาจักรศรีโคตรบูร ซึ่งมีพี่น้องประชาชนอาศัยอยู่ถึง ๘ ชนเผ่า ๒ เชื้อชาติ และทั้งหมดก็มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปแต่ก็อยู่กันด้วยความสงบสุขเสมอมา

๓. แนวคิดทางสังคม (พลังทางสังคม)

๓.๑ แนวคิดทางสังคม (Social thought) หมายถึง ความคิดของมนุษย์โดยมนุษย์และเพื่อนมนุษย์ ความคิดที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา จะกระทำโดยคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ กรณีที่คิดคนเดียวก็ต้องเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นด้วย แม้ไม่ยอมรับทั้งหมดก็อาจยอมรับเพียงบางส่วน ความคิดนั้นจึงคงอยู่ได้ Emory Bogardus ได้ให้ความหมายแนวคิดทางสังคมว่า “เป็นความคิดเกี่ยวกับการสอบถามหรือปัญหาทางสังคมของบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบัน เป็นการคิดร่วมกันของเพื่อนหรือผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ เป็นความคิดของแต่ละคนและของกลุ่มคน ในเรื่องรอบตัวมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ต้องคิด เพื่อหาทางแก้ปัญหาหรือทำให้ปัญหาบรรเทาลง ความคิดความอ่านที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาแล้ว และใช้การได้ดี ก็จะได้รับรับการเก็บรักษาสืบทอดจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง” อาจารย์วรารคม ทีสุกะ ให้ความหมายว่า “แนวคิดทางสังคมเป็นความคิดของมนุษย์ เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และปัญหาที่ประสบ ความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบทอดความคิดกันต่อไป”

ประเภทของแนวคิดทางสังคม

ได้เรียบเรียงจากความคิดของ Bogardus ได้ ๕ ประเภท เรียกว่า “แนวทางห้าสายของความคิดมนุษย์” (five lines of human thought) ดังนี้

๑. ความคิดเกี่ยวกับจักรวาล เป็นความคิดของคนโบราณเกี่ยวข้องกับลักษณะของสากลจักรวาล และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล มนุษย์ยุคโบราณสนใจในศาสนา ในจิตและวิญญาณ มีความคิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ภูต ผี เทวดา ลัทธิศาสนาต่างๆ เช่น ลัทธิเทพเจ้าองค์

เดียว (monotheism) ลัทธิเทพเจ้าหลายองค์ (polytheism) การปกครองโดยสงฆ์ (monotheism) สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและความหวัง อุดมการณ์และการบูชาอันดีด้วยชีวิต

๒. ความคิดเกี่ยวกับปรัชญา ในขั้นนี้มีระดับความคิดเชิงปัญญาสูงขึ้น แต่ก็ยังเป็นความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับจักรวาลเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต แต่ไม่เกี่ยวกับศาสนาหรือไม่ใช่ความคิดที่สนองความจำเป็นทางศาสนา ความเชื่อ มนุษย์พยายามลดความคลุมเครือ หาความกระจ่างในสิ่งแวดล้อมของจักรวาล

เกณฑ์คำอธิบายต่างๆอย่างมีเหตุผล หาเอกภาพจากการเปลี่ยนแปลงและหาแก่นสารในความซับซ้อน มนุษย์ได้พบว่าในยุคนี้ควรมีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ เชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์ และรู้ว่าในที่สุดทุกสิ่งจะต้องแตกดับไป มนุษย์พยายามสร้างความหมายสูงสุดของสิ่งต่างๆอย่างไม่มีอคติตามความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นของตน

๓. ความคิดเกี่ยวกับตนเอง เมื่อมีความรู้เกี่ยวกับจักรวาลและความรู้ทางปรัชญาเพียงพอแล้ว มนุษย์ก็หวนกลับมาคิดถึงตัวเอง คิดถึงบุคลิกลักษณะ โครงสร้างและหน้าที่ของการคิดการกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติของตนเอง คิดถึงความฉลาด ความโง่ ความจำ ความฝันและสิ่งต่างๆเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของวิชาจิตวิทยาสมัยใหม่

๔. ความคิดเกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ความรู้สึเกี่ยวกับ หิน ดิน น้ำ อากาศ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และมนุษย์จำเป็นต้องรู้จัก เพื่อป้องกันอันตราย หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ การคิดเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ได้บ่อน้ำมัน บ่อแก๊ส นำมาปรับปรุงการคมนาคมขนส่ง ความคิดความรู้อันแยบยลของมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักใช้ประโยชน์จากวัตถุต่างๆ สามารถควบคุมธรรมชาติได้ นั่นคือที่มาของความคิดทางวิทยาศาสตร์ ที่ทำให้เกิดความสะดวกสบาย

๕. ความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์หรือสังคมมนุษย์ ในประวัติศาสตร์มนุษย์มีความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์ในลักษณะเป็นกลุ่มน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนที่ทำให้กับเรื่องต่างๆใน ๔ ข้อแรก และได้หันมาสนใจเรื่องของเพื่อนมนุษย์เมื่อไม่นานมานี้ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ระหว่างมนุษย์กับสังคม ภาระหน้าที่ความผูกพันที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสังคม ลักษณะของชีวิตสังคม แนวโน้มทางสังคม ปัญหาสังคม หลักการการศึกษาวิเคราะห์สังคม อันเป็นความคิดพื้นฐานของสังคมศาสตร์ในสังคมสมัยใหม่

ตัวอย่างความคิดทางสังคม อาจแยกออกเป็นกลุ่ม ดังนี้

๑. ปรัชญาชีวิต สังคมไทยหรือสังคมอื่นความคิดทางสังคมอาจแสดงออกในรูปของปรัชญาชีวิต หมายถึง เป้าหมายสูงสุดของชีวิต รวมทั้งแนวทางการไปสู่เป้าหมาย สังคมแต่ละสังคมจะมีปรัชญาชีวิตของสังคมด้วย เช่น กรณีของสังคมไทย ปรัชญาชีวิตจะเป็นแบบเรียบง่าย รักอิสระเสรี โอบอ้อมอารี มีศีลธรรม

๒. ศาสนา ความคิดทางสังคมดูจากศาสนาประจำชาติ ประจำสังคม สังคมไทยคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เรียกว่า พุทธศาสนา ครอบคลุมความคิดด้านต่างๆของสังคม ทั้งครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษา หรือการเมืองการปกครอง

๓. ประวัติศาสตร์ เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความคิดทางสังคม เป็นข้อมูลที่ประมวลเรื่องราวความเป็นมาของชนชาตินั้นๆ เช่น การจัดชุมชน การทำมาหากิน การปกครองบังคับบัญชา วิธีต่อสู้ การป้องกันการรุกราน

๔. วรรณคดี เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ให้ข้อมูลทางสังคม เป็นการบันทึกเรื่องราวทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นิทาน ตำนาน จะมีแง่มุมแสดงให้เห็นถึงความละเอียดลออต่างๆ

๕. ภูมิปัญญาไทย หรือความรู้พื้นบ้าน ศึกษาได้จากด้านอนามัย สาธารณสุข เช่น ยาสมุนไพร ความรู้เกี่ยวกับฤดูกาล เกี่ยวกับต้นไม้ เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ การช่างประเภทต่างๆ การรบ การกีฬา

๖. สุภาษิต เป็นคติ คำพังเพย ปริศนาคำทาย มีอยู่ในแหล่งต่างๆที่เป็นสังคม ชุมชน

ทฤษฎีสังคม (Social Theory)

ความหมายของทฤษฎี คือ คำอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดสำหรับนักวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีจะต้องเป็นคำอธิบายตามหลักเหตุผลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆของสิ่งนั้นอย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์สิ่งนั้นในอนาคตได้

ดังนั้น ความหมายของทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายเรื่องของคนและความสัมพันธ์ระหว่างคนตามหลักเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆของคน หรือระหว่างคนต่อคน คนต่อกลุ่ม คนต่อสภาพแวดล้อม อย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์ได้

ทฤษฎีสังคมตามความหมายดังกล่าว จึงมีขอบเขตกว้างขวาง เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับคนแต่ละบุคคล กลุ่มคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างๆรวมไปถึงคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ข้อสำคัญนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบระเบียบพอที่จะเป็นฐานในการพยากรณ์เรื่องทำนองเดียวกันในอนาคตได้ James Miley “โดยทั่วไป ความพยายามที่จะอธิบายส่วนหนึ่งส่วนใดของสังคม (Social life) ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีสังคม” และ Henry P Fairchild ให้ความหมายว่า “ทฤษฎีสังคม คือ การวางนัยต่างๆไปหรือข้อสรุปที่ใช้ได้ทั่วไป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง”

ทฤษฎีทางสังคมกับแนวคิดทางสังคม มีความคล้ายคลึงกัน แต่ไม่เหมือนกัน ดังนี้

ประการแรก ทฤษฎีทางสังคมเป็นคำอธิบายเรื่องเกี่ยวกับคน หรือความสัมพันธ์ระหว่างคน ซึ่งเป็นการรู้ระดับหนึ่งที่ยังไม่ถึงขั้นอธิบาย

ประการที่สอง ทฤษฎีทางสังคม แสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆของคนหรือระหว่างคนต่อคนอย่างมีระบบ แต่ความคิดทางสังคมไม่กำหนดว่าต้องเป็นเช่นนั้น

ประการที่สาม ทฤษฎีทางสังคมมีความสามารถพยากรณ์อนาคตได้ แต่ความคิดทางสังคมไม่ถึงขั้นนั้น

ประการที่สี่ ทฤษฎีทางสังคมอาจมีรูปของข้อความที่เตรียมไว้สำหรับการพิสูจน์ด้วยข้อมูลประจักษ์ ทฤษฎีทางสังคมอาจมีทั้งที่เคยตรวจสอบด้วยข้อมูลประจักษ์ หรือยังไม่เคยผ่าน แต่ได้มีการเตรียมหรือมีลักษณะที่พร้อมจะให้พิสูจน์

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์สังคมนั้น จนสามารถที่จะ พยากรณ์ปรากฏการณ์สังคมในอนาคตได้ ทฤษฎีสังคมมีความหมายกว้างเป็นทฤษฎีของจิตวิทยา ซึ่งอาจหมายถึงเรื่องของคนแต่ละคนก็ได้ (Psychology studies human interaction of individuals) หรืออาจหมายถึงทฤษฎีรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจของคนหลายคนที่เกี่ยวข้องกัน หรืออาจหมายถึงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ อันเป็นเรื่องของคนหลายคนกับวัตถุในการผลิตการจำหน่ายแจกผลิตภัณฑ์และบริการในการอุปโภคบริโภคได้ และอาจเป็นทฤษฎีสังคมวิทยา เป็นเรื่องของรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์หรืออาจจะเป็นทฤษฎีของมานุษยวิทยาเป็นเรื่องของคนที่มีแบบแผนการคิด การกระทำหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีทางสังคมจึงคล้ายกับแนวคิดทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับคนและความสัมพันธ์ระหว่างคน รวมทั้งระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็มี ความแตกต่างกันที่ทฤษฎี เป็นข้อความที่เป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบและพยากรณ์ปรากฏการณ์ในอนาคต

๓.๒ พลังทางสังคม จุดแข็งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจ ได้แก่ การให้ความสนใจกับพลังทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองที่นำไปสู่การผลิตความไม่เสมอภาคเท่าเทียมและการกดขี่ เช่นเดียวกับการผลิตโอกาสในการปลดปล่อย ทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจเหล่านี้ไม่เพียงแต่อธิบายพลวัตของอำนาจและการกดขี่ ทว่ายังชี้ทางออกของการกระทำเพื่อปลดปล่อยและการกระทำเพื่อสร้างพลังอำนาจอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มีผู้วิจารณ์ทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจเหล่านี้ในแนวทางที่เน้นการทำความเข้าใจเป็นพิเศษกับการกดขี่และการปลดปล่อย การที่ทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจเสนอแนะโดยนัยยะว่า คนที่จะเข้าใจทฤษฎีนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์ผ่านการกดขี่มาแล้วโดยตรงเท่านั้น ดังนั้น ถ้าคำกล่าวเช่นนี้ถูกต้อง การเข้าใจในเนื้อหาทฤษฎีที่ดี การเห็นอกเห็นใจอย่างลึกซึ้ง (Empathy) ก็ดี หรือการสร้างสัมพันธ์ทางออบอวน (Rapport) จะต้องเป็นสิ่งที่คนทั่วไปเข้าใจได้ อย่างยากเย็นที่สุด

ยิ่งไปกว่านั้น ในบรรดาทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจยังมีความแตกแยกขัดแย้งกันมากมาย มหาศาล ถึงแม้ว่า ทฤษฎีเหล่านี้จะรวมศูนย์ไปที่พลังทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจเหมือนกัน ทว่า ยังมีข้อถกเถียงที่ยากจะเข้าใจและหุยมหิยุบยิบไปหมด โดยมักจะชี้วัดกันด้วยพันธะที่มีต่อความยุติธรรมทางสังคม บางทีอาจจะต้องมีการพัฒนาทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจที่มีมุมมองแบบองค์รวมทั้งครบและเบ็ดเสร็จ ที่สามารถนำไปใช้ได้กับผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ถูกกดขี่ทุกๆ กลุ่ม จึงจะทำให้ปัญหาความแตกแยกหุยมหิยุบยิบหมดไป

๓.๓ แนวคิดการเสริมสร้างพลังทางสังคม

๓.๓.๑ ความหมายของการเสริมสร้างพลังทางสังคม

การเสริมสร้างพลังทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคม ที่มีระยะเวลายาวนาน อย่างน้อยคือมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยทั่วไปอยู่ที่ ๗ ปี หรือมากกว่านั้น

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ^{๑๓} ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังทางสังคมไว้ว่า เป็นการระดมพลังจากทรัพยากรภายในชุมชน การเผชิญหน้ากับความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับภายนอก อำนาจของสังคมในชุมชนไม่ได้มาจากรัฐบาล

การสร้างพลังของสังคมและชุมชน เป็นการให้คุณค่าและเป็นการขับเคลื่อนทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคล และชุมชน นำศักยภาพของตนเอง และภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง รวมถึงเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนให้มีอำนาจต่อรองหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ในระดับชุมชน ทำให้รู้สึกว่าคุณชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ของตนไม่อ่อนแอ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มประสิทธิภาพของชุมชนได้

๓.๓.๒ กระบวนการเสริมสร้างพลังทางสังคม

ศรีปริญญา ฐปกระจำง^{๑๔} ได้แบ่งการเสริมสร้างพลังทางสังคมและชุมชนออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สุขภาพ วัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม การเมือง

๒. การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้เกิดพลังความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และระหว่างชุมชนกับสังคม

๓. การที่ภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน ให้เป็นฐานะผู้ประสานงาน หรือ ผู้อำนวยการความสะดวกในการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นและเชื่อมประสานให้ประชาชนในชุมชนเกิดการตื่นตัวมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผล

๔. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และค่านิยม ความเชื่อและบรรทัดฐานในการดำรงชีวิต สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้แทนชุมชนได้สรุป กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเป็น ๓ กระบวนการ ดังนี้

๑) การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง ใช้ระบบการเกษตร แบบพอเพียง เพื่อให้หลุดพ้นจากความไม่แน่นอนของการเกษตรระบบตลาด จัดตั้งกองทุนที่ สนับสนุนทางสังคม และปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีงาม

๒) การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อต่อรองความร่วมมือกับหน่วยงาน ภายนอก เพื่อชุมชนมีอำนาจต่อรองกับหน่วยงานที่ทำให้ชุมชนเกิดปัญหา

๓) การเสริมสร้างอำนาจและเครือข่ายชุมชนเพื่อเรียกร้องและพิทักษ์สิทธิของ ชุมชน สร้างเครือข่ายเพื่อการสนับสนุนทางสังคม ก่อให้เกิดพลังในการจัดการและต่อรอง

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ระบุถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังในชุมชน แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

^{๑๓} อลิสสา มหาสวัสดิ์, อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยชุมชน และความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้นำชุมชนที่มีต่อการเสริมสร้างพลังในชุมชน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๕๐.

^{๑๔} ศรีปริญญา ฐปกระจำง, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจความเข้มแข็งของ ชุมชนชนบทไทย, (วารสารพัฒนาชุมชน, ๔ (มกราคม) ๒๕๔๕), หน้า ๒๙-๓๓.

๑) การมีความรู้สึกร่วมในความเป็นชุมชน อาจเป็นด้วยชุมชนในมิติเชิงพื้นที่คือ มีพื้นที่ชุมชนอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ผูกพันมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง หรือในมิติของประวัติศาสตร์ ที่ ชุมชนมีความเก่าแก่และอยู่กันมายาวนาน หรือมีสิ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เช่น บรรพ ๓๐ บุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีเอื้ออาทรและช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

๒) การมีทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการที่เหมาะสม ทรัพยากรธรรมชาติของ ชุมชนจะเป็นอีกปัจจัยที่สามารถทำให้คนในชุมชนมารวมตัวกันได้โดยเริ่มจากการสร้างจิตสำนึก ของคนในชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรชุมชน รวมทั้งเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากร ก็ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนช่วยกันจัดการกับปัญหานั้น ๆ

๓) การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและแก้ไขปัญหาร่วมกัน คนในชุมชนมีการ รวมกลุ่มคิดแก้ปัญหาในลักษณะประชาคม โดยใช้ทรัพยากรและฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม ผนวกกับ ลองผิดลองถูกในการบริหารจัดการ หรือไปศึกษาดูงานจากที่อื่นแล้วมาลองปฏิบัติ โดยมีพื้นฐาน จากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ร้านค้าชุมชน

๔) การที่คนในชุมชนยอมรับและให้ความร่วมมือเมื่อมีการดำเนินงานต่าง ๆ ผ่านชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และเป็นรูปธรรม ทำให้คนในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วม ทั้งร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการและร่วมตรวจสอบ เมื่อมีปัญหา คนในชุมชนก็จะมี การพูดคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างจิตสำนึก ทำประชาคม กำหนดกฎเกณฑ์ให้ทุกคนปฏิบัติ ตามอย่างเคร่งครัด เมื่อคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกำหนดกฎเกณฑ์นั้น คนในชุมชนจะเพิ่มความ ร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎที่ร่วมกันวางเอาไว้อย่างเต็มใจมากขึ้น ๕) การมีผู้นำ ที่ดีไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการเช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าอาวาส หมอ ครูใหญ่ รวมทั้งผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ซึ่ง ต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์และเป็นแบบอย่างที่ดีและต้องให้คนในชุมชน ตระหนักอยู่เสมอว่าแม้จะมีผู้นำที่ดีอย่างไรก็ตาม แต่ผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการบริหาร จัดการในทุกกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนนั้นก็คือชุมชนเอง ผู้นำคนเดียวไม่สามารถพัฒนาชุมชนได้

๖) กระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ เป็นกระบวนการทางสังคมที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนผ่านกลุ่มต่าง ๆ ทำให้สามารถสร้างระบบการบริหารงาน ประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญให้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันกับความร่วมมือและให้อภัยกัน รวมทั้งการ เรียนรู้จากความสำเร็จและการพัฒนาของภาครัฐที่ผ่านมา และเรียนรู้จากชุมชนอื่นที่ประสบ ความสำเร็จแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับชุมชนตนเอง นอกจากนั้น ยังควรมีการติดอาวุธทาง ปัญญา คือ การเสริมสร้าง การศึกษาและสารสนเทศให้แก่คนในชุมชน เช่น ห้องสมุด หรือศูนย์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้จักตนเองและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

๗) การมีระบบการสื่อสารที่ดีเป็นการสื่อสารกับคนในชุมชนผ่านเวทีประชาคม โดยใช้วิทยุกระจายเสียง หรือระบบเสียงตามสาย หรือผ่านการจัดกิจกรรมทางศาสนาวัฒนธรรม ต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การมีระบบการสื่อสารดีทำให้คนในชุมชนทุกคนมีการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายแนวทางการพัฒนา และตรวจสอบ ติดตาม

ประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนตลอดเวลากลายเป็นพลังร่วมที่ขับเคลื่อนให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน

๘) การมีภาคีที่หลากหลาย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ร่วมมือกันกับคนในชุมชนด้วย

๙) การมีระบบติดตามประเมินผลและตรวจสอบที่ดีโดยอาจจะมีผู้นำชุมชนเป็น ผู้นำในการตรวจสอบ และคนในชุมชนให้ความร่วมมือ ทำให้สภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ของชุมชน น่าอยู่ปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๓.๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างพลังในสังคมและชุมชน

Hamilton^{๑๕} ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างพลังในสังคมและชุมชน ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการ ดังนี้

๑) ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) โดยกล่าวถึงความเข้าใจของ สมาชิกในสังคมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สถานภาพทางสังคม เงื่อนไขของบริบทที่เกี่ยวข้อง และ เหตุผลของเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิของหน้าที่พลเมืองในสังคม เป็นต้น

๒) จิตวิทยา (Psychological Component) โดยกล่าวถึงความเกี่ยวข้องของความเข้าใจในสภาพอารมณ์ความรู้สึกเจตคติและระบบความเชื่อ ซึ่งจะสัมพันธ์กับความเชื่อมั่น

๓) พลังความสามารถ (Self - Esteem) ซึ่งไม่มีใครสามารถสอนความเชื่อมั่นในตนเอง และสอนพลังความสามารถให้แก่คนอื่นได้

๔) เศรษฐศาสตร์ (Economic Component) คือความคิดริเริ่มหรือ พัฒนากิจกรรมที่เน้นการผลิต (Productivity) ซึ่งจะทำให้ประชาชน พัฒนาสิ่งที่เป็นเงื่อนไขทางการเงิน ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้จะสัมพันธ์กับปัจเจกบุคคลหรือไม่กี่ชุมชน โดยปัจจัยทาง เศรษฐศาสตร์จะมีความสำคัญเป็นพิเศษกับชุมชนที่มีรายได้น้อย ด้วยความเชื่อที่ว่าประชาชนจะ อกุศลพลังความสามารถเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจกับระดับความต้องการในการยังชีพ ก่อนที่เขาจะไปสู่ระดับของความต้องการที่สูงขึ้น

การเสริมสร้างพลังทางสังคมนั้น ควรจะประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่

๑) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในสังคมร่วมคิดและวางแผน คือการที่ผู้นำชุมชนให้โอกาสหรือ กระตุ้นคนในชุมชนร่วมกันคิด วางแผนรับมือต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้แก่การจัดประชุม กระจายข่าวโดยเสียงตามสาย

๒) การสนับสนุนการร่วมปฏิบัติ คือ การที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมให้คนในชุมชน ร่วมกันปฏิบัติโดยวิธีการจูงใจต่าง ๆ เช่น การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ กล่าวถึงข้อดีในการร่วมกันปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ

๓) การสนับสนุนให้ร่วมแก้ไขและเปลี่ยนแปลง คือ การที่ผู้นำชุมชนสนับสนุน คนในชุมชนให้ร่วมกันแก้ไข ปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การชี้แนะให้ชุมชนเห็นถึงข้อดี และข้อเสียของวิธีที่เคยปฏิบัติ ให้กำลังใจแก่คนในชุมชนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

^{๑๕} Edwin Hamilton, *Adult Education for Community Development*, (Westport: Greenwood Press, ๑๙๙๒), p. ๘๔-๘๖.

๔) การเปิดโอกาสให้ร่วมรับผล คือการที่ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนสามารถร่วมรับผลจากการปฏิบัติทั้งผลทางบวก และผลทางลบ โดยวิธีต่าง ๆ ได้แก่การจัด กฎเกณฑ์ในการรับผลประโยชน์และการชี้้นำให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เป็นลบ

๕) การสนับสนุนการร่วมกันปรับตัว คือการที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมให้คนใน ชุมชนปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามแนวทางที่ดีที่สุด ได้แก่การประชาสัมพันธ์วิธีทางที่ถูกต้อง ให้แรงเสริมทางบวกแก่ผู้ที่กำลังปรับตัวและปรับตัวสำเร็จ

๔. ความหมายและความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ความหมายของภาษาไว้ดังนี้

ภาษา น. เสียงหรือกิริยาอาการที่ทำความเข้าใจกันได้ คำพูดถ้อยคำที่ใช้พูดกัน: โดยปริยายหมายถึงคนหรือชาติที่พูดภาษานั้น ๆ เช่นนุ่งห่มและแต่งตัว ตามภาษาหรือหมายความว่า มีความรู้ความเข้าใจ (ส.; ป. ภาษา) ภาษาศาสตร์ น. วิชาที่ศึกษาภาษาในแง่ต่าง ๆ เช่น เสียง โครงสร้าง ความหมายโดยวิธีการวิทยาศาสตร์ มีการตั้งสมมติฐาน เก็บและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปผล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้สรุปได้ดังนี้

ภาษา น. ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม; เสียงตัวหนังสือ หรือกิริยาอาการที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ; กลุ่มของอักขระ สัญลักษณ์ และกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งงานคอมพิวเตอร์ โดยปริยายหมายความว่าสาระ, เรื่องราว, เนื้อความที่เข้าใจกัน, เช่น ตกใจจนพูดไม่เป็นภาษา เขียนไม่เป็นภาษา ทำงานไม่เป็นภาษา

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมารวมถึงความคิดเห็น ความประพฤติ กิริยาอาการ ภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ประเพณี เป็นต้น^{๑๖}

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม

ภาษาเป็นวัฒนธรรมประการสำคัญที่จำเป็นต้องเรียนรู้ก่อนและในระหว่างการศึกษาทั้งในด้านวัจนภาษาและอวัจนภาษา

๑. อวัจนภาษา ที่มีลักษณะเฉพาะของสังคมไทยมีหลายประการ ดังนี้

- กิริยาท่าทาง การเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น คนไทยในอดีตไม่นิยมเคลื่อนไหวร่างกายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะผู้หญิงอวัจนภาษาของผู้หญิงเรื่องกิริยาท่าทาง นิยมความอ่อนช้อย นิ่มนวล ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนไปมาก ปัจจุบันผู้หญิงไทยมีความสามารถและมีความกล้าทัดเทียมผู้ชายทั้งในด้านการเรียน และการงาน ซึ่งทำให้มีความแตกต่างกว่าในอดีตมากขึ้น

^{๑๖}สมเดช นามเกต, การปลูกฝังทางวัฒนธรรม, (ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๒ - ๑๑๕.

- การสัมผัส วัฒนธรรมไทย ไม่นิยมการสัมผัสโดยเฉพาะระหว่างหญิงชาย การโอบกอด จับมือทักทาย ถือเป็นวัฒนธรรมต่างชาติ ในปัจจุบันคนไทยรับวัฒนธรรมตะวันตกมามากทำให้การสัมผัสมือการโอบกอดถือเป็นเรื่องปกติ

- ลักษณะทางกายภาพ เช่น การแต่งกาย สังคมไทยเป็นเมืองร้อน มักแต่งกายด้วยเสื้อผ้าบาง ไม่หนักตา แต่เมื่อรับวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามา รวมทั้งสถานที่ทำงานติดเครื่องปรับอากาศ ทำให้เราแต่งกายสากลกันมากขึ้น มีการใส่สูท ผูกเนคไท เป็นต้น

- การใช้สายตา ผู้น้อยไม่สบตาผู้ใหญ่โดยตรง ถือว่าเป็นการเสียมารยาทแต่ในปัจจุบันเด็กมีความกล้ามากขึ้น กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าถูก นั่นคือการรับวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาเช่นกัน

จากข้อความข้างต้น ทำให้เห็นว่า แต่ละวัฒนธรรม อัจฉริยะภาษา มีความแตกต่างกันในการสื่อความหมาย หากผู้ส่งสารจะต้องส่งสารต่างวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของผู้รับสารให้กระจ่าง เพื่อป้องกันปัญหาการสื่อสารอันอาจเกิดจากอวัจนภาษาได้

๒. วัจนภาษา

เป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่ชัดเจน วัฒนธรรมทางภาษาของไทยสืบทอดมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช คือ อักษรไทย วิธีการเขียนจากซ้ายไปขวา เป็นวัฒนธรรมในการเขียนอย่างหนึ่งของสังคมไทยที่ต่างจากหลายชาติในเอเชีย เช่น จีน ญี่ปุ่น เราจะเห็นว่าทั้งสองประเทศจะเปิดหนังสือจากด้านหลังมาด้านหน้า ซึ่งวัฒนธรรมการใช้วัจนภาษาของไทยมีดังนี้

๒.๑ วัฒนธรรมการใช้ภาษาหลากหลายสื่อความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกันสำหรับบุคคลต่างระดับ ต่างกลุ่มกัน เช่น คำว่า กิน อาจใช้ตั้งแต่ ยัด กิน ทาน รับประทาน เสวย เป็นต้น

๒.๒ วัฒนธรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระบบเครือญาติด้วยภาษาเช่น สังคมไทยมักกำหนดให้คนรู้จัก หรือคนที่เราต้องสื่อสารด้วยไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเฉพาะหน้า หรือผ่านสื่อมวลชนเป็นเครือญาติโดยปริยาย

๒.๓ วัฒนธรรมในการกำหนดคำลงท้ายที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคลสุภาพและนุ่มนวลขึ้น เช่น คะ ขา จ๊ะ จำ ครับ ขอรับกระผม ฯลฯ

๒.๔ วัฒนธรรมในการใช้คำคล้องจองลักษณะคล้ายกลอน เพลง เพื่อให้เสียงเป็นจังหวะและช่วยในการจดจำ เช่น กินข้าว กินปลาหรือยัง เป็นต้น

๒.๕ วัฒนธรรมการใช้ภาษาในการอธิบายความหมายมากกว่าการพูดความจริง ๆ ตรง ๆ อาทิ การเปรียบเทียบ การใช้คำสุภาพ เช่น ชิงกี้ร่า ข่าก็แรง ใช้เปรียบเทียบสามภรรยาที่มีความกระตือรือร้นกันเสมอ ๆ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตบางประการที่แทรกอยู่ในวัจนภาษาและอวัจนภาษาในสังคมไทย ได้แก่ คนไทยมักใช้คำว่า เปล่า ทั้งในการตอบรับหรือปฏิเสธ และการหยุดหรือการเงียบโดยไม่ใช่การยอมรับตามที่เข้าใจกันซึ่งทำให้ผู้ที่สื่อสาร

ต้องระวังวัฒนธรรมการใช้ภาษาบางประการเหล่านี้ด้วย เพราะบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา การแสดงความคิดเห็นเป็นไปอย่างตรง ๆ ไม่อ้อมค้อม ซึ่งผู้สื่อสารต้องเข้าใจในวัฒนธรรมการใช้ภาษาในแต่ละประเทศด้วยการสื่อสารจึงจะประสบผลสำเร็จ^{๑๗}

เราสามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม ได้ดังนี้

- ๑) ภาษาเป็นเครื่องแสดงความเป็นชาติ และวัฒนธรรมของชาติ แสดงถึงความผูกพัน เป็นชนชาติเดียวกัน และมีประโยชน์ต่อนักภาษาศาสตร์ที่สามารถสืบค้นความเป็นมาของชนชาติตน
- ๒) ภาษาเป็นเครื่องแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในฐานะของผู้ส่ง-ผู้รับภาษา และในฐานะความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ
- ๓) ภาษาเป็นตัวแทนของพฤติกรรม และกิจกรรมที่ถ่ายทอดความเป็นสังคมของมนุษย์
- ๔) ภาษาเป็นเครื่องมือทางการเมือง แสดงความเชื่อทางการเมือง ความศรัทธาความจงรักภักดีต่อระบอบการปกครองและทางการเมือง
- ๕) ภาษาช่วยในการบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์จากอดีตถึงปัจจุบัน
- ๖) ภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์สังคม

๕. กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครพนม

คำว่า "ชาติพันธุ์" และ "ชาติพันธุ์วิทยา" เป็นคำใหม่ในภาษาไทย การทำความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์ จำเป็นจะต้องพิจารณา เปรียบเทียบกับเรื่องเชื้อชาติ และสัญชาติ อาจเปรียบเทียบเชื้อชาติสัญชาติและชาติพันธุ์ได้ดังนี้

เชื้อชาติ(race)

คือ ลักษณะทางชีวภาพของคน ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากลักษณะรูปร่าง สีผิว เส้นผม และตา การแบ่งกลุ่ม เชื้อชาติ (racial group) มักแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ นิกรอยด์ (Negroid) มองโกลอยด์ (Mongoloid) และคอเคซอยด์ (Caucasoid) ในตอนหลังได้เพิ่มออสตราลอยด์ (Australoid) โพลินีเซียน(Polynesian) ฯลฯอีกด้วย

การแบ่งแยกกลุ่มคนตามลักษณะทางชีวภาพนี้ มีความสำคัญในสังคมที่สมาชิกในสังคมมาจากบรรพบุรุษที่ต่างกัน และมีสีผิว และรูปร่างสัณฐาน ที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความแตกต่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ ในสังคมที่มีกลุ่มคนที่มีลักษณะทางชีวภาพต่างกันและประวัติความเป็นมาตลอดจน บทบาทในสังคมต่างกัน ความแตกต่างทางชีวภาพอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันได้ แต่ในบางสังคม เช่น สังคมไทย ความแตกต่างทางชีวภาพไม่มีความหมายเท่าใดนัก

^{๑๗} ประภาศรี สีหอำไพ, วัฒนธรรมทางภาษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙ - ๔๙ พิมพ์ครั้งที่ ๓ ฉบับปรับปรุง.

สัญชาติ(nationality)

คือ การเป็นสมาชิกของประเทศใดประเทศหนึ่งตามกฎหมาย โดยที่ลักษณะทางชีวภาพ และวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้ การเป็นสมาชิกของประเทศย่อมหมายถึงการเป็นประชาชนของประเทศนั้น ผู้ที่อพยพมาจากที่อื่น เพื่อมาตั้งถิ่นฐานสามารถโอนสัญชาติมาได้ ผู้ที่เปลี่ยนสัญชาติ คือ ผู้ที่เปลี่ยนฐานะจากการเป็นประชาชนของประเทศหนึ่งมาเป็นประชาชนของอีกประเทศหนึ่ง

ชาติพันธุ์(ethnicityหรือethnos)

คือ การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่า สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึง บรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่าง (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของ ชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกันความรู้สึกผูกพันนี้อาจ เรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์หรือชาติลักษณะ(ethnic.identity)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาให้ความหมาย ชาติพันธุ์ (ethnos) ว่าหมายถึง "กลุ่มที่มีพันธะเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมา โดยการผูกพันลักษณะการของเชื้อชาติ และสัญชาติ เข้าด้วยกัน... ถ้าจะใช้ให้ถูกต้องจะมีความหมาย เฉพาะใช้กับกลุ่มที่มีพันธะทางเชื้อชาติ และทาง วัฒนธรรม ประสานกันเข้าจนสมาชิกของกลุ่มเอง ไม่รู้สึกถึงพันธะของทั้งสองนี้ และคนภายนอก ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ จะไม่แลเห็นถึงความแตกต่างกัน" และพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาให้ความหมาย ชาติพันธุ์วิทยา (ethnology) ว่า หมายถึง "การพินิจศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมปัจจุบัน หรือวัฒนธรรมเดิม ที่สูญหายไปของกลุ่มมนุษยชาติทั้งหลายในโลก ชาติพันธุ์วิทยาอาจหมายถึงมานุษยวิทยาวัฒนธรรมก็ได้"

การมองว่ากลุ่มชาติพันธุ์คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันนั้น อธิบายได้ว่า ในระยะแรกมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีลักษณะคล้ายครอบครัวขนาดใหญ่ เมื่อคนกลุ่มเล็กอาศัยอยู่ด้วยกันก็สามารถเข้าใจกัน และประพฤติดปฏิบัติต่อกันได้ โดยไม่มีความขัดแย้งเท่าใดนัก เมื่อ สังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น มีคนหลายครอบครัวอาศัย อยู่ในบริเวณเดียวกัน การดำเนินวิถีชีวิตอาจ แตกต่างกันไปบ้าง ความคิดอาจไม่สอดคล้องกัน และปัญหาเรื่องความขัดแย้งก็คงจะตามมา ฉะนั้นเมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นก็จำเป็นต้องมี ระบบระเบียบมากขึ้นต้องมีการตกลงกันว่าอะไร ควรทำอะไรไม่ควรทำ ข้อตกลงเกี่ยวกับวิถีชีวิต การประพฤติดปฏิบัติ และความคิดความเชื่อ จึงเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ และเรียกรวมๆ ว่า "วัฒนธรรม" กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันเรียกว่า เป็นคนชาติพันธุ์เดียวกัน

วัฒนธรรม คือ ระบบสัญลักษณ์ ซึ่งสมาชิกของสังคมตกลงกันว่า จะใช้ร่วมกัน ผู้ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันคือ คนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน มีวัฒนธรรมร่วมกัน และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน การสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ในกระบวนการเรียนรู้ ที่พ่อแม่ อบรมสั่งสอนลูก ทำให้เกิดการสืบทอดชาติพันธุ์ ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และสังคม

จึงเป็นความสัมพันธ์ ที่แยกออกจากกันยาก และเนื่องจากการสืบทอดทางวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ เป็นการสืบทอดทางชีวภาพ หรือทางสายเลือด ด้วยความแตกต่างระหว่าง ปัจจัยทางวัฒนธรรม และ ปัจจัยทางชีวภาพ จึงแยกออกจากกันยาก และทำให้คนทั่วไปไม่คำนึงถึงข้อ แตกต่างนี้ นอกจากนี้ เนื่องจากกลุ่มทางชีวภาพ หรือกลุ่มเชื้อชาติครอบคลุมหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ความไม่ชัดเจนจึงอาจ เกิดขึ้นได้

บางครั้งคนไทยใช้คำว่า เชื้อชาติ ในภาษาพูดต่างๆ ไป ในความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า คือ กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน และพูดภาษา เดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มคนจีน กลุ่มคนไทย กลุ่มคนพม่า กลุ่มคนลาว กลุ่มคนเขมร กลุ่มคนกะเหรี่ยง กลุ่มคนอินเดีย กลุ่มคนม้ง ปัจจัยสำคัญ ในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่า มีชาติพันธุ์ใด ปัจจัย ทางด้านภาษาอย่างเดียว ไม่สามารถกำหนดชาติพันธุ์ได้ ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมเป็น ตัวกำหนดที่สำคัญกว่า ทั้งนี้ เพราะคนจีน หรือคนอินเดีย หรือคนกะเหรี่ยง มี จิตสำนึกในความ เป็นคนจีน หรือความเป็นคน อินเดีย หรือความเป็นคนกะเหรี่ยง โดยคนทั้ง ๓ กลุ่มนี้ต่างรวมกันโดยเชื้อ ชาติ สัญชาติ และ ชาติพันธุ์ แล้วก็มีภาษาพูดหลายภาษา คนจีนที่พูดภาษาไทย ไทหล่า กวางตุ้ง และ ฮกเกี้ยน ต่างก็เรียกตัวเองว่า เป็นคนจีน คนอินเดียที่พูดภาษา ฮินดี เบงกาลี และทมิฬ ต่างก็เรียก ตัวเองว่า เป็นคนอินเดีย และคนกะเหรี่ยงไม่ว่าจะเป็นเผ่า ไป่ว์หรือเผ่าสะกอ ต่างก็เรียกตัวเองว่าเป็น คน กะเหรี่ยง ฉะนั้น การจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์จึงขึ้นอยู่กับความสำนึกของตัวเองว่าเป็นคนกลุ่มใด

นอกจากนี้ คนบางคนยังไม่อาจจะยึดในกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ตลอดไป เมื่ออยู่ ในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ก็มีความสำนึกอย่างหนึ่ง เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป ก็มีความสำนึกอีกอย่างหนึ่ง เช่น คนจีนที่เกิดในประเทศไทย และเรียน ที่โรงเรียนคนไทย เมื่ออยู่ในหมู่เพื่อนที่โรงเรียน ก็มักจะ มองว่าตัวเองเป็นคนไทย แต่เมื่อกลับบ้าน ไปอยู่ในหมู่ญาติพี่น้อง ซึ่งพูดภาษาจีน ก็มักจะมองว่า ตัวเอง เป็นคนจีน ชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน เขาอาจจะมองว่า ตัวเองเป็นชาวเขา หรือ "คนเมือง" (คนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่พื้นราบในภาคเหนือ) หรือคนไทยก็ได้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม คน เชื้อสายกวยใน ประเทศไทยอาจจะเป็นคนกวย คนอีสาน หรือ คนไทยก็ได้เช่นเดียวกัน

การที่คนๆ เดียวมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มได้ ไม่ใช่เรื่องแปลก ประหลาด และไม่ใช่เรื่องที่ผิดหรือถูก แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่า ความสำนึกในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์เป็น สิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และไม่ถาวร เมื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความสำนึกในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชัดเจนไม่ เปลี่ยนแปลง คนกลุ่มนั้นก็มักจะ เป็นคนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และสัญชาติ สอดคล้องกัน^{๑๘}

ชนเผ่าในจังหวัดนครพนม มีทั้งหมด ๗ ชนเผ่า ดังนี้

๑. ชนเผ่าไทยญ้อ (ญ้อ) ที่ตั้งปัจจุบัน วัดคามวาสี บ้านโพธิ์ หมู่ ๘ ตำบลโนน ตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ถิ่นฐานเดิมของไทยญ้อ อยู่ที่เมืองหงสา แขวงไชยบุรี ของ ประเทศลาวหรือจังหวัดล้านช้างของไทยสมัยหนึ่ง ไทยญ้อส่วนใหญ่ได้อพยพ มาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ไชย

^{๑๘} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: kanchanapisek.or.th [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

บุรี ปากน้ำสงครามริมฝั่งแม่น้ำโขง (ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนมในปัจจุบัน) ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๑ ต่อมาเมื่อเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ในสมัย รัชกาลที่ ๓ (พ.ศ. ๒๓๖๙) พวกไทยอยู่ที่เมืองไชยบุรีได้ถูกกองทัพเจ้าอนุวงศ์กวาดต้อนไปแล้วให้ไปตั้งเมืองอยู่ ณ เมืองปุงลึง ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (อยู่ในเขตแขวงคำม่วนประเทศลาว) อยู่ระยะหนึ่งต่อมาได้กลับมาตั้งเมืองขึ้นใหม่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงตั้งเป็นเมืองท่าอุเทนเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๓ คือ บริเวณท่าอุเทน จังหวัดนครพนมในปัจจุบัน

๒. คนเผ่าผู้ไท ปัจจุบันอาศัยในเขตตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ชาวผู้ไทเป็นชาวจังหวัดนครพนมเผ่าหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในเขต อำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม อำเภอนาหว้า เดิมตั้งถิ่นฐานในแคว้นสิบสองจุไทย แคว้นสิบสองปันนา ชาวผู้ไท ได้อพยพจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๓๖๙ ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

๓. เผ่าไทยกะเลิง ปัจจุบันอาศัยในเขต ตำบลคำเตย อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม กะเลิงเป็นชาวกุมน้อยที่เป็นชาติพันธุ์ ทางภาษากลุ่มหนึ่ง เช่นเดียวกับชนกลุ่มน้อย โส้ แสก ผู้ไทยและเวียดนาม ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครพนม กะเลิงมีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ชนกลุ่มกะเลิงได้อพยพมาตั้งแหล่งอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีเศษ ตั้งแต่มีการปราบเจ้าอนุวงศ์ในรัชกาลที่ ๓ และมีการอพยพครั้งใหญ่ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อเกิดศึกกบฏฮ่อในปี พ.ศ. ๒๔๑๖ ปัจจุบันมีชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงในประเทศไทย ที่จังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ มุกดาหาร

๔. เผ่าไทแสก ปัจจุบันอาศัยในเขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม แสก เป็นชนกลุ่มน้อยภาคอีสานเผ่าหนึ่งในจำนวนหลายๆ เผ่าที่มีอยู่ในประเทศไทย เดิมชาวแสกมีภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองรองขึ้นกับกรุงเว้ อยู่ทางตอนกลางของประเทศเวียดนามและจีนต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยาธิบดีของไทย ชาวแสก ได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานมาอยู่ที่ป่าห้วยโศก จนถึงสมัยพระสุนทรเป็นเจ้าเมืองได้พิจารณาเห็นว่าชาวแสกมีความสามารถและความเข้มแข็ง สามารถปกครองตนเองได้จึงได้ยกฐานะของชาวแสกขึ้นเป็นเมืองโดยได้เปลี่ยนชื่อใหม่จากป่าห้วยโศก เป็นเมืองอาจสามารถ หรือบ้านอาจสามารถ จนทุกวันนี้

๕. เผ่าไทยโส้หรือไทยกะโซ่ อาศัยอยู่ในเขต อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนมชาวไทยโส้ในพื้นที่จังหวัดนครพนม เป็นชาวไทยตระกูลเดียวกันกับพวกบรู หรือพวกไทยข่าพวกกะโซ่ซึ่งอพยพเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ตั้งขึ้นเป็นเมืองหลายเมือง คือ เมืองรามราช เป็นชาวกะโซ่จากเมืองเชียงฮ่อม ในแขวงสุวรรณเขต ตั้งขึ้นเป็นเมืองรามราช ขึ้นกับเมืองนครพนม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๗ โปรดเกล้าฯ ตั้งให้ท้าวบัว แห่งเมืองเชียงฮ่อม เป็นพระทัยประเทศ เป็นเจ้าเมืองเป็นคนแรก ปัจจุบันเป็นพื้นที่รามราช ตำบลพระทาย ตำบลท่าจำปา อำเภอท่าอุเทน ตำบลโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม เป็นหมู่บ้านชาวไทยโส้

๖. เผ่าไทยข่า อาศัยในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ไทยข่าเป็นชาวไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังมีหลงเหลือบ้างในพื้นที่จังหวัดนครพนมแต่ไม่ปรากฏให้เป็นชุมชนชัดเจนจะมีเพียงครอบครัวที่แทรกอยู่ในชุมชนอยู่ในพื้นที่อำเภอนาแกตามหมู่บ้านแถบเทือกเขาภูพาน

๗. ชนเผ่าไทยอีสาน ไทยอีสาน เป็นประชากรกลุ่มใหญ่ พูดภาษาไทย-ลาว (ภาษาอีสาน เป็นกลุ่มผู้นำทางด้านวัฒนธรรมภาคอีสาน เช่น ฮีต คอง ตำนาน อักษรศาสตร์ จาริต ประเพณี นิยมตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่ม บนที่ดอนเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า "โนน" ยึดทำเลการชนเผ่าใน นครพนมทำนาเป็นสำคัญ อาศัยอยู่ทั่วไป^{๑๙}

๕.๑ ชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ประวัติความเป็นมา ชาวผู้ไท (หรือภูไท) มีภูมิลำเนาปรากฏหลักฐานอยู่ที่เมืองน่าน้อย อ้อยหนู ฟากแม่น้ำทางฝั่งซ้ายขึ้นกับเมืองไร่ เมืองปุง สอง เมืองนี้เคยเป็นเมืองหลวง แต่ผู้เป็นเจ้าเมือง ไม่ปรากฏ ต่อมา เมืองน่าน้อยอ้อยหนูเกิดภาวะอดอยาก อีกทั้งทั่วทั้งท้าวชาวผู้ไทผู้เป็นหัวหน้าเกิดมีการ แก่งแย่งกับเจ้าเมืองน่าน้อยอ้อยหนู ท้าวท้าวจึงเกลี้ยกล่อมสมัครพรรคพวกชาติชาวภูไทราวหมื่นคนพากันอพยพไปขอสมัครใจขึ้นแก่เจ้าอนุรุธกุมาร เจ้าเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเอกราชอยู่ขณะนั้น

เจ้าอนุรุธกุมารสอบถามชาวผู้ไทผู้มาจากเมืองน่าน้อยอ้อยหนูว่าเคยประกอบอาชีพใดมา ท้าวท้าวและพวกชาวภูไทจึงว่า ทำไร่ ปลูกข้าวไร่และสวนผลไม้ แต่ข้าวนาดำไม่เคยทำ เจ้าอนุรุธกุมาร จึงสั่งให้ไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองวัง ซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวข่าและเป็นอาณาเขตของเมืองเวียงจันทน์ ดังนั้น เมื่อชาวผู้ไทไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองวัง จึงเกิดความขัดแย้งกับชาวข่า จึงตกลงทำสัญญากันว่า ถ้าฝ่ายใดเอาหน้าไม่ยิ่งผา (ภูเขา) ลูกหน้าไม้ติดคาอยู่กับผา ฝ่ายนั้นจะได้เป็นนายอีกฝ่ายหนึ่ง

หัวหน้าทั้งสองฝ่ายจึงพร้อมกันนำหน้าไม้ไปยังผาที่ชื่อผาบุญ (เขาบุญ) ซึ่งอยู่ทางทิศ ตะวันตกของเมืองวัง เมื่อถึงผาบุญ จึงตกลงให้พวกข่ายิงผาก่อน พวกคนข่าเป็นคนมีนิสัยซื่อและขาดไหวพริบ จึงเตรียมหาหน้าไม้ขนาดใหญ่และแข็งแรง ขนาดความยาว ๓ ศอก ยิงไปถูกก้อนหินผา ลูก หน้าไม้กระดอนกลับคืน ฝ่ายชาวผู้ไทมีไหวพริบดีกว่าทำธนูคันเล็กๆ แล้วเอาขี้สูตร (ขันทองโรง) ติดปลายลูกธนูยิงไปเบา ๆ ลูกธนูไปติดปักอยู่กับก้อนหินผา ชาวข่าเห็นเป็นการอัศจรรย์จึงยอมขึ้นอยู่ใน ความปกครองของชาวภูไท ส่วนชาวข่าที่ไม่ยอมอยู่ในความปกครองของพวกผู้ไทมีเพียงกลุ่มเล็ก ต่างพากันหลบหนี เมื่อชาวผู้ไททราบความจริงออกติดตามไปสกัดทางอยู่ยังผาอีกแห่งหนึ่ง ชื่อผากาด (เขา กาด) ซึ่งเป็นผาที่มีช่องทางแคบ เป็นทางเดินได้เฉพาะช่องเดียว แต่กลับไม่พบชาวข่า จึงติดตามต่อไป อีกถึงผาอีกแห่งหนึ่งที่ผาอูด (เขาอูด) เป็นผาที่มีถ้ำลึก พวกข่าได้หนีเข้าไปอยู่ในถ้ำหลายคร้วเรือน ชาวผู้ไทจึงติดตามไปถึงปากถ้ำผากูด พบว่ามีรอยเท้าคนเดินเข้าไปในถ้ำเป็นจำนวนมาก จึงจุดไฟเผา สุ่มตรงปากถ้ำควันพริกเข้าไปกลบอยู่ในถ้ำ พวกข่าที่หนีหลบเข้าไปอยู่ในถ้ำทนควันพริกไม่ได้จึง ออกมาและยอมสวามิภักดิ์อยู่ในความปกครองของพวกผู้ไท

ฝ่ายเจ้าอนุรุธกุมารเมื่อทราบเหตุ จึงตั้งให้ท้าวท้าวป็นหัวหน้าชาวผู้ไทและพวกข่าในเมือง วังขึ้นเป็นพระยาเก่า ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองวัง ขึ้นอยู่ในความปกครองของเมืองเวียงจันทน์ เมื่อถึงสิ้นปี ต้องจัดหาส่วยส่งส่วยเมืองจันทน์ เมืองเวียงจันทน์บริเวณเขตแดนใกล้กับเมืองคำรั้วเป็นเมืองที่อยู่ อาศัยของชาวญวน พระยาเก่ามีความเกรงกลัวว่าชาวญวนจะมาตีเอาบ้านเมือง จึงนำส่วยส่งแก่เจ้า เมืองราชคำรั้ว ต่อมาพระยาเก่าเจ้าเมืองถึงแก่กรรม เจ้าอนุรุธกุมาร เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงให้พระยา

^{๑๙} ชนเผ่าในนครพนม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nkhrphnmmeuxnglumnakhong/chn-pha-ni-nkhrphnm. [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

ติโซเป็นเจ้าของเมืองแทน กระทั่ง พระยาติโซถึงแก่กรรม เจ้าอนุรุธกุมารเจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงตั้งให้ท้าวกำบุตรคนที่ ๒ ของพระยากำเป็นพระยากำ เป็นเจ้าเมืองวังต่อมา พระยากำได้ตั้งให้ท้าวแก้วผู้น้องชายเป็นอุปฮาดอยู่บ้านหนึ่งต่างหาก ท้าวแก้วเป็นคนสัตย์ซื่อ มีใจโอบอ้อมอารีต่อไพร่บ้านพลเมือง มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ป่าวไพร่และราษฎร

ส่วนพระยากำผู้เป็นพี่ชายมีจิตใจเหี้ยมโหด พวกชาวบ้านจึงพากันนิยมนับถือท้าวแก้วอุปฮาดเป็นจำนวนมาก พระยากำรู้สึกท้อใจว่าชาวบ้านพากันนับถืออุปฮาดมากกว่าตนเกรงว่าอุปฮาดจะคิดทรยศแก่ตน จึงสั่งให้ท้าวแก้วอุปฮาดมาหาที่เมืองวัง พร้อมด้วยนางหมอลวงภรรยาซึ่งข้างมาถึงเมืองวัง พระยากำจึงใช้หอกแทงอุปฮาดแก้วตาย นางหมอลวงภรรยาอุปฮาดแก้วจึงซึ่งข้างหนีกลับคืนไปแจ้งแก่นางลาวผู้เป็นมารดา เมื่อนางลาวทราบจึงโกรธและแข่งไ้ว่า คนชาติเชื้อภูไทนี้พี่น้องท้องเดียวกันยังฆ่ากันเอง ต่อไปขออย่าให้คนพวกนี้มีอายุมันยืนนาน ถ้าได้เป็นเจ้าเป็นนาย ขออย่าให้ได้รับความเจริญ แล้วอย่าให้คนจำพวกนี้ได้อยู่เรือนพื้นกระดานฝากระดาน

นอกจากนี้ ความเป็นมาของชาวผู้ไทยังอาจพิจารณาได้จากคำเรียกกล่าวคือ คำว่า “ภูไท” หมายถึงคนที่อยู่บนภูเขาอยู่ในดงป่าทึบเป็นชาวดงชาวป่า และ “ผู้ไทย” หมายถึงคนที่เป็นคนไทย จึงพอเข้าใจว่าคนไทยที่อยู่ในจังหวัดนครพนมมาจากมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของประเทศจีน ขณะเดียวกัน ยังมีนักวิชาการได้อธิบายว่า “ผู้ไทย” ว่าคำนี้เป็นชื่อชาติ ไม่ใช่ชื่อพวก เมื่อบอกว่าภูไทก็คือไทยภูไทมีอยู่ในสิบสองจุไทย ชาวหลวงพระบางเรียกว่า ลาวเก่า เพราะพวกภูไทได้อยู่ในแคว้นนี้ก่อน และมีมณฑลยูนนานกับเมืองเซโปนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง^{๒๐}

อาชีพ ส่วนชาวผู้ไทเรณูนครจะประกอบอาชีพมีอาชีพเกษตรกรรม งานฝีมือ และค้าขายเป็นหลัก ในอดีต ฝ่ายหญิงจะทอผ้า เย็บปักถักร้อย ส่วนฝ่ายชายจะทำการค้า โดยเป็นพ่อค้านำสินค้าไปขายยังต่างเมือง ซึ่งในสมัยก่อนจะมี “นายฮ้อย” นำฝูงคาราวานวัวและควายไปขายยังกรุงเทพมหานคร และบางคณะจะนำฝูงคาราวานควายไปขายยังต่างแดน ดังนั้น จึงได้พบเห็นความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองอื่นๆ อยู่เสมอพร้อมกับได้แลกเปลี่ยนสินค้ากลับเข้ามาสู่หมู่บ้าน ปัจจุบันชาวผู้ไท นอกจากมีรายได้จากภาคเกษตร ยังมีรายได้เสริมจากการทอผ้า การทำเครื่องจักสาน ทำขนม ค้าขาย และจากกิจกรรมอื่นๆ จากการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และเงินงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐบาลให้มาลงทุน ทำใหม่โครงการต่างๆ ในชุมชนเกิดขึ้น เกิดการรวมกลุ่มกันทำสินค้าอุปโภคบริโภคออกมาจำหน่าย ทำให้เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง (สิริยาพร สาสีพันธ์, ๒๕๕๔)^{๒๑}

เครือญาติ ชาวผู้ไทที่เรณูนครบอกเล่ากันว่าบรรพบุรุษของพวกตนสืบเชื้อสายจากต้นตระกูลเดียวกัน ทุกคนล้วนแล้วเป็นลูกหลานของเจ้าปู่ลาเมืองบรรพบุรุษของตนกรบของชาวผู้ไทเรณูนคร เดิม ผู้ไทยังไม่มีนามสกุล แต่ทุกคนในชุมชนจะเป็นญาติพี่น้องมีสายเลือดเดียวกัน การตั้ง

^{๒๐} เอกรินทร์ พึ่งประชา, *กลุ่มชาติพันธุ์*, (ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ, ๒๕๕๙), หน้า ๔๘.

^{๒๑} สิริยาพร สาสีพันธ์, *บทบาทศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไทในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมภูไทเรณูนคร ท่ามกลามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*, (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔), หน้า ๖๗.

นามสกุลเป็นเพียงการแยกตัวบุคคลที่มีชื่อซ้ำๆ นามสกุลต้นตระกูลในระยะแรกของชาวผู้ไทเรณูนครมี ๕ นามสกุล หลักๆ คือ แก้วมณีชัย โภพล (โพลรัตน์) เตโช บัวสาย และอินทร์ดิยะ ดังนั้น ชาวผู้ไทเรณูนครไม่ว่านามสกุลใดจะมีบรรพบุรุษเดียวกัน

ส่วนเหตุการณ์การแบ่งนามสกุล มีเรื่องเล่าในหมู่คนผู้ไทรุ่นก่อนว่า เจ้าสายซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มชาวผู้ไทที่นำอพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ได้ร่วมรบและชนะสงคราม เมื่อกลับมาจึงได้รับแต่งตั้งเป็นต้นตระกูล “ แก้วมณีชัย ” ส่วนผู้ที่ไม่ได้ไปราชการรบในสงคราม แต่ได้เดินทางนำคณะไปต้อนรับ และพาคณะที่ไปทำสงครามกลับมาได้รับแต่งตั้งนามสกุลเป็น “ โพลรัตน์ ” เจ้าไพ บุตรพระยาเตโชที่คลอระหว่างการเดินทางมา กับ เจ้าเพชร เจ้าสาย ใช้นามสกุล “ เตโช ” ท้าวบุตรพี่เขยเจ้าสายใช้นามสกุล “ บัวสาย ” ท้าวอินทิสารพี่เขยเจ้าสายใช้ นามสกุล “ อินทร์ดิยะ ” ซึ่งนามสกุลดังที่กล่าวมา เป็นนามสกุลต้นตระกูลของชาวผู้ไทเรณูนครทั้งหมด ส่วนนามสกุลอื่นๆ ที่เพิ่มมาจะแยกออกมาจากต้นตระกูลภายหลัง และอาจจะเป็นเขยที่แต่งงานเข้ามา ซึ่งลูกสาวและหลานที่เกิดตามมา ต้องใช้นามสกุลตามนามสกุลของเขย จึงยังมีสายเลือดทางหนึ่งเป็นชาวผู้ไทเรณูนคร

ครอบครัวของชาวผู้ไทเรณูนคร เดิมเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีสมาชิกราว ๑๐-๒๐ คน มีลูกหลายคน เพราะสมัยก่อนยังไม่มีการคุมกำเนิด แต่ปัจจุบันมีลูกน้อย และนิยมแยกครอบครัวออกไปอยู่แบบครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีพ่อ แม่ ลูก ถึงแม้จะแยกครอบครัวออกไปสร้างบ้านเรือนใหม่ แต่ส่วนใหญ่ยังมีความผูกพันกับพ่อ แม่ โดยจะสร้างบ้านปลูกเรือนในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับพ่อแม่ หรือเป็นที่ดินที่พ่อแม่แบ่งให้ในบริเวณเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการไปมาหาสู่ และการช่วยเหลือจุนเจือกันในเรื่องต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น จะไปมาหาสู่เพื่อแบ่งปันสิ่งของ อาหารการกิน และเยี่ยมเยียนกันเป็นประจำ

การสืบผีและมรดก การนับถือผีของชาวผู้ไท มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า เมื่อพระยากำได้นางลาวมาเป็นภรรยา มีบุตรเป็นชายด้วยกัน ๓ คน คนแรกชื่อท้าวคำ คนที่ต่อมาชื่อท้าวกำ และคนที่สามชื่อท้าวแก้ว ครั้งนั้น มีผีอยู่ที่เขาถ้ำจำแลงให้เห็นเป็นตัวคนธรรมดา ถ้าชาวผู้ไทมีกิจการจะทำงานสิ่งใด ขอให้แรงพวกผีมาช่วยทำงานเช่นเดียวกับคนธรรมดา แต่อาหารที่จะเลี้ยงพวกผีจะเลี้ยงได้แต่เครื่องของหวานและของคาว ต้องเป็นอาหารที่ไม่สุกให้พวกผีกิน พวกผีกับมนุษย์พูดจากันได้ เหมือนกับคนธรรมดา แต่จะทำงานต้องแยกกันทำ เป็นฝ่ายหนึ่งต่างหากไม่รวมกัน โดยกล่าวว่า พวกผีเหม็นสาบกลิ่นคน

การถือผี ชาวผู้ไทเข้าใจว่าเป็นผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ผีบิดาเป็นผู้ปกครองคอยดูแลการกระทำผิดของบรรดาลูกหลานญาติพี่น้อง เช่น มีชายไปจับแขนหรือกอดจูบลูกสาวบนเรือนอย่างหนึ่งหรือคนในครัวเรือนไปเรียนวิชาอาคมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่บอกกล่าวกับผี หรือลูกสะใภ้ หลานสะใภ้เดินบนเรือนกระที่บลงสั้นแรงหรือเคาะไม้เสาเรือน ฝาเรือน และไม้อ่างอื่นซึ่งเป็นเครื่องประกอบเรือนนั้นอย่างหนึ่ง เหตุที่กระทำดังกล่าวนี้ถือว่าผิดผี ปู ยา ตา ยาย ผีนั้นจะต้องมากระทำให้คนใดคนหนึ่งมีอาการเจ็บป่วยขึ้น เมื่อมีคนเจ็บป่วยเกิดขึ้นแล้วต้องไปหาหมอล่าเหยาหรือหมอล่าส่งมาเสี่ยงทาย ถ้าหมอล่าเหยาทายว่า ผู้นั้นทำผิดอย่างนั้น ผีจะต้องกินไก่กินหมู กินกระปือ คนที่กระทำผิดต้องจัดหามาเช่นผีตามความต้องการ ปัจจุบัน เครื่องเช่นมักเปลี่ยนมาใช้แต่ไก่ สมมุติกันเอาว่าเป็นกระปือ

วิธีหมอลำเหยาหรือรำสองเสี่ยงทายเป็นพิธีที่เมื่อมีการป่วยไข้ดังเหตุที่กล่าวมาแล้ว พวกญาติพี่น้องจึงได้ไปหาหมอลำสองหรือหมอลำเหยามาลำเสี่ยงทาย ก่อนจะทำพิธีลำสองต้องจัดหาเทียนเล่มหนึ่ง หนัก ๑ บาท ๒ คู่ เทียนเล็ก ๕ คู่ ดอกไม้ขาว ๕ คู่ บุหรี่ ๔ มวน หมากกลีบ ๕ คำ กรวย ๓๒ กรวย เงินฮ้อย (เป็นเงินรางอย่างเก่า หนักรางละ ๔ บาท) ๔ ฮ้อยชั้นหมากเบ็ง (บายศรี ๑ คู่) สะพายผ้า คือ เอาผ้าขาวโยงลงมาจากที่ตั้งเครื่องบูชาเอามาไว้ที่บายศรี ไขไก่ ๒ ฟอง ข้าวสารเหนียว ๑ ถ้วย แซ่หวาย (หวายลำเล็ก) ๑ ต้น ดอกไม้พุ่ม ๑ พุ่ม ของเหล่านี้ตั้งรวมไว้ ในที่แห่งเดียวกัน ยังมีเรียกว่า คายเล็ก (ขวัญข้าว) คือ ดอกไม้หมากพลูเงิน ๑ สลึง ใส่ในพานตั้งไว้ และหาเครื่องแต่งตัวสำหรับผู้หญิงและผู้ชายเตรียมไว้ คือ ผ้าซิ่น ผ้านุ่ง ผ้าห่ม เสื้อหญิง แพรห่มสีต่างๆ แหวนกำไลหรือสายสร้อย เมื่อเตรียมสิ่งของพร้อมแล้ว มีคนนำแคนมาเป่าเรียกว่าหมอม้า แล้วหมอลำสอง (คนทรงผี) จึงยกคายเล็ก (พานดอกไม้ขึ้นว่าเป็นคำลาวโบราณ มีความแปลว่า เชิญผีและเจ้าให้ลงมาทรงคนที่เป่าหมอลำสอง เมื่อผีลงมาเข้าทรง จะสังเกตเห็นคนทรงมีอาการตัวสั่นเสียงสั่น จะวางพานดอกไม้ลง ลูกขึ้นเรียกเอาของที่เตรียมไว้ให้มาแต่งตัว เสร็จแล้วกินเหล้า ผีจะเข้าทรงครั้งแรก ๑) ชื่อหมอเฒ่า, ๒) ชื่อหมอน้อยบริศาจ, ๓) ชื่อหุละระมาน, ๔) ชื่อพระยาข้ามแสน ชื่อผีที่กล่าวนี้เป็นผีผู้ชาย เมื่อผีตนหนึ่งออก ผีอีกตนหนึ่งก็เข้าสิงสู่แทน เมื่อผีชายเข้าสิงสู่หมดทั้ง ๔ แล้วผีผู้หญิงจึงเข้าสิงสู่แทน มีชื่อ ๑) นางสีดา, ๒) นางอำคา, ๓) นางเมขลา, ๔) นางอ้วข้า แต่เมื่อผู้หญิงเข้าสิงสู่ คนทรงชอบกินน้ำดอกไม้

ขณะที่เข้าคนทรงคนทรงจะมีการร้องรำและทำนายอาการป่วยของคนไข้ ซึ่งนอนอยู่ข้างที่ตั้งเครื่องบูชาว่าเป็นอาการเนื่องมาจากสิ่งนั้นๆ ถ้าทำอย่างนั้นๆ อาการจะหาย เวลาที่ผีชี้แจงโรคคนป่วยต้องมีหมอสอย (คนถาม) คอยถามอาการอยู่ที่นั่นด้วย “เจ้าปู่ถลา” คือ ดวงวิญญาณบรรพบุรุษของชาวผู้ไทอำเภอเมืองเรณูนคร คือเทพมหศักดิ์ ศาลหลักเมืองที่ชาวผู้ไทเรณูนครให้ความเคารพนับถือมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เชิญมาจากเมืองวัง เจ้าปู่ถลาเคยเป็นหัวหน้าชาวภูไทคนหนึ่ง เป็นนักรบถือดาบ ๒ มือมีความเก่งกล้าสามารถเป็นที่ยำเกรงของข้าศึกศัตรูที่ยกทัพมารุกรานชาวผู้ไท และก่อนที่ท่านจะตายได้สั่งเสียไว้ว่าถ้าหากบุตรหลานชาวผู้ไทประสงค์จะให้ท่านช่วยเหลือในกิจการใดๆ แม้จะไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใดจงตั้งศาลให้ท่านแล้วเช่นไหว้ปีละครั้งท่านจะช่วยคุ้มครองลูกหลานบ้านเรือนให้อยู่เย็นเป็นสุข ถ้าลูกหลานต้องการให้ ท่านช่วยจงจุดเทียนธูปบอกกล่าว หรือแม้จะอยู่ในที่อึดคัดไม่มีเทียนธูปให้ยกมือขึ้นเหนือศีรษะและอธิษฐานบนบานขอให้ท่านช่วยเหลือในกิจการใด เจ้าปู่ถลาจะไปช่วยเหลือทันที ดังนั้น ลูกหลานชาวผู้ไทที่เรณูนครไม่ว่าจะเกิดที่ไหนจะถือว่าตนเองเป็น “หลานปู่” เจ้าปู่จะช่วยคุ้มครองป้องกันภัย กันภัยพิบัติทุกอย่างให้ตลอดเวลา

ศาลเจ้าปู่ถลาตั้งอยู่ที่ท้ายเมืองเรณูนครทางทิศตะวันตก ห่างจากวัดปัจฉิมาวาสประมาณ ๒๐๐ เมตร ชาวภูไทเรณูนครจะประกอบพิธีเช่นไหว้ปีละครั้ง ในวันขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ เครื่องเช่นประกอบด้วย ช้าง (เหล่าไท) มา (สุรา) อาหารจะต้องนำวัวที่ยังมีชีวิตไปเชือดที่ศาลเจ้าปู่ แล้วทำ “ลาบเลือด” ของโปรดเจ้าปู่ และแกงเนื้อวัว การเช่นไหว้เจ้าปู่ถลา ลูกหลานชาวเรณูนครจะเรียกกันว่า “แก้มะ” เมื่อลูกหลานชาวภูไทเรณูนครบนเจ้าปู่จะต้องแก้มัน การแก้มัน (แก้มะ) ใช้พริกขี้หนูแดง พริกขี้หนู และวัวเป็นๆ ตามที่ผู้บนได้บอกกล่าวเจ้าปู่ หากลูกหลานผู้ใดละเลย ผู้บนจะได้รับภัยพิบัติทั้งแก่ตนเองและบุตรหลานทันที ส่วนอาหารที่เหลือจากเจ้าปู่ ลูกหลานสามารถกินได้

นอกจากนี้ ชาวผู้ไทเรณูนครยังมีความเชื่อว่า เมื่อชาวผู้ไทเดินออกจากหมู่บ้านหรือออกนอกเขตอำเภอเรณูนครไปต่างจังหวัดจะมีธรรมเนียมถือปฏิบัติสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน กล่าวคือเจ้าของบ้านต้องต้อนรับแขกที่มาเยือนเพราะถือว่าเจ้าปู่ลาติดตามไปด้วย การต้อนรับเจ้าของบ้านต้องต้อนรับด้วยสุรา “ให้เจ้าปู่ขี้ม้า” เจ้าของบ้านมอบสุราให้ผู้เป็นแขกหนึ่งแก้ว แล้วให้แขกรับแก้วสุราก่อนรินลงดิน พร้อมบอกกล่าวให้เจ้าปู่มาดื่มสุราที่ลูกหลานจัดเลี้ยงต้อนรับ หลังจากนั้นจึงให้แขกจิบสุราที่เหลือพอเป็นพิธี เป็นเสร็จพิธีต้อนรับเจ้าปู่ ส่วนสุราที่เหลือจากการให้เจ้าปู่ดื่ม เจ้าบ้านและแขกสามารถดื่มต่อได้ การไหว้เจ้าปู่ลาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวผู้ไทเรณูนครให้ลูกหลานประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งอันดีงามเพื่อความรุ่งเรืองของชีวิตในปัจจุบันและอนาคต^{๒๒,๒๓}

การแต่งกาย ผู้ชายผู้ไทมักนุ่งผ้าด้ายตามเมล็ดงาสีดำ หรือนุ่งผ้าขาวม้าด้ายสีขาว สวมเสื้อด้ายสีดำ (ผ้าพื้นเมือง) ผู้หญิงนุ่งซิ่นใช้เสื้อผ้าสีดำ (ผ้าพื้นเมือง) ถ้าไม่สวมเสื้อแทนที่จะห่มผ้าเอาแขนเสื้อผูกสะพายแล่งเฉียงบ่า ใช้แทนห่มผ้า เครื่องประดับของชายในเวลาปกติไม่มี ส่วนฝ่ายหญิงมีกำไลเงินใส่ข้อมือกับกระจอนหู (ต่างหู) ทำด้วยเงินหรือทองเหลืองใส่ประจำตัวอยู่เสมอ หากเป็นผู้มีฐานะจะมีผ้ามนต์ซิด (ผ้าเก็บดอก) สีเหลืองผืนเล็กๆ ผูกคล้องศีรษะรัดผมไม่ให้รุงรัง โดยมากใช้ทั้งฝ่ายหญิงทั้งฝ่ายชาย ในเวลางานนักชัตฤกษ์ ผู้ชายนุ่งผ้าไหม สวมเสื้อซิ่นใน ห่มผ้าซิด (ผ้าพื้นเมือง)^{๒๔}

ส่วนผู้หญิงนุ่งซิ่นไหม สวมเสื้อผ้าดำแขนยาวติดกระดุม ๓๓-๔๐ เม็ด ปัจจุบัน บางคนใช้เหรียญสตางค์ร้อยซิ่นกับลูกกระดุมทุกลูก เครื่องประดับกายมีลูกปัดแก้วร้อยเป็นสายใช้คล้องคอ ผูกข้อมือ เกี่ยวหูพันผมหลายเส้น ใช้ทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย นอกจากนี้ ฝ่ายหญิงยังนำเงินบาทเหรียญสลึง เหรียญสองสลึง เหรียญเฟื้อง และเงินต่างประเทศเจาะรูร้อยผูกเป็นแถว คล้องคอคล้ายเสมา หากถ้าเป็นวันนักชัตฤกษ์หรือการทำบุญต่างบ้าน จะต้องเดินทางไปจากบ้าน ฝ่ายหญิงมักมีกระหย่งใส่เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องแต่งตัวหวีกระจกแป้ง เมื่อเวลารับศีล พวกผู้หญิงต้องถอดเครื่องประดับกายออกกองไว้หมด เมื่อรับศีลแล้วจึงกลับแต่งตามเดิม

ผ้าแพรวาเป็นผ้า “อีโป” หรือ “ผ้าขาวม้า” จะนำมาใช้งานได้สารพัดประโยชน์ ใช้เป็นผ้านุ่งอยู่กับบ้าน (นุ่งลอยชาย) อาบน้ำ และทำงาน หรือใช้เป็นผ้าเช็ดหน้า เช็ดตัว คลุมตัวแทนเสื้อเวลามีแขกมาเยี่ยมบ้าน รวมถึงใช้เป็นของฝาก หรือของขำร่วยสำหรับแขกหรือผู้ใหญ่ต่างบ้านต่าง

^{๒๒} ลักษณะกร สัตถาผล, การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนชาวผู้ไทในอำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา), (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒.

^{๒๓} เจษฎ์ศิริ เกื้อนมูลละ, การศึกษาองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์, การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๓๘.

^{๒๔} หยกทิพย์ และในสิงห์, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวผู้ไท บ้านห้วยหีบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๖๙.

เมือง ใช้เป็นของขมาหรือใช้เป็นผ้าปูนั่ง ปูนอน ผ้าแขวนเป็นอุลู่ก (เปลนอน) ใช้ห่อของ (สะพานของ) ตลอดจนใช้กันแดด ผ้าอโปกที่ลวดลายสวยงามยังนำไปใช้ประดับตกแต่ง (ผ้าปะรำพิธี) เป็นต้น^{๒๕}

ส่วนที่มาของคำว่า “ผ้าแพรวา” มีความหมายรวมกันคือ “ผ้าทอเป็นผืน มีความยาวขนาด ๑ วา หรือยาว ช่วงแขน” การทอผ้ามักจะทอให้มีขนาดความยาวติดต่อกันครั้งละหลาย ๆ วา คือ เป็นสิบกว่าวาขึ้นไปเรียกว่าทอ ๑ หูก ความยาวนี้ขึ้นอยู่กับด้ายเส้นยืนที่ผูกอยู่ที่หูก หรือที่เรียกว่า “เครื่องหูก” เมื่อทอเสร็จจะนำผ้ามาตัดเป็นผืน ความยาวแต่ละผืนขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์ เช่น ส่วนที่นำไปใช้ห่มจะมีขนาดยาว ๒ วา ใช้ เป็นผ้าอโปกมีความยาว ประมาณ ๒ ศอกกับ ๑ วา ใช้เป็นผ้าห่มตัว มีความยาวประมาณ ๑ วา ซึ่งตรงกับคำว่าผ้าแพรวาซึ่งมีความหมายจำแนกได้ดังนี้ แพรว หมายถึง ผ้า วา หมายถึง ความยาวของผ้า ๑ วา (ประมาณ ๑.๕-๒ เมตร)

ส่วนลักษณะพิเศษของผ้าแพรวาอยู่ที่ลวดลายผ้า การให้สีสันที่สะดุดตา ประกอบกับการเลือกใช้สีเส้นไหมน้อยหรือไหมยอดที่มีความลื่นมัน ประกอบเข้ากับกรรมวิธีการเก็บลายหรือเก็บขิดดกที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษชาวผู้ไทดำหรือผู้ไทดำที่อาศัยอยู่ในถิ่นเดิมคือประเทศลาว

ผ้าแพรวาเดิมทอด้วยสีแดง สีที่ใช้เป็นสีธรรมชาติ เช่น สีแดงจากต้นชาด สีครามจากต้นคราม สีเหลืองจากแก่นขนุนและขมิ้นชัน สีเขียวจากเปลือกสมอและใบหูกวางสีม่วงอ่อนจากลูกหว้า และ สีดำจากลูกมะเกลือ สีที่ใช้ย้อมในสมัยก่อนเป็นสีจากธรรมชาติ จากราก ลำต้น ใบ เปลือกแก่น เมล็ด ดอก และผล แต่ละส่วนของต้นไม้ อายุของต้นไม้ ฤดูกาล จะทำให้สีย้อมไม่เหมือนกัน นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับน้ำที่ใช้ผสมสี ทำให้สีย้อมต่างไปด้วย ปัจจุบัน ชาวบ้านอีสานบางหมู่บ้านในหลายจังหวัดยังคงย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติอยู่ แต่ผ้าที่ทอ ในปัจจุบันใช้สีวิทยาศาสตร์มากขึ้น เพราะสะดวก สีสันสะดุดตา มีสีให้เลือกใช้และ เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติหายาก จึงไม่สะดวกที่จะใช้ผ้าทอแบบดั้งเดิม

ประเภทของลายผ้าแพรวา: ลายผ้าแพรวาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท

๑.ลายหลักหรือลายดอก

๒. ลายแถบหรือลายคั่น หรือลายชายผ้า

ลายหลัก เช่น ลายพันมหา ลายหัวขุม ลายดอกจันทร์กึ่ง ลายดอกกระบวน

ลายแถบหรือลายคั่น เช่น ลายตาบัง ลายขาเข ลายหอยยืน หอนอน ลายดอกแก้ว ลายงู ลอย ลายช่อตีนพาน ลายช่อดอกไม้

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการทอเป็นลวดลายใด ลายของผ้าแพรวาที่ดีจะมีลายสม่ำเสมอตลอดทั้งผืน มีสีสม่ำเสมอตลอดทั้งผืนโดยไม่มีรอยด่าง และผืนผ้ามีความ ละเอียด เนื้อแน่น สม่ำเสมอ ๆ ๗

ผ้าแพรวาเป็นผ้าประจำชนเผ่าผู้ไทดำจึงมีการทอผ้าแพรวาถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนเป็นเอกลักษณ์ในลวดลายยังคงคงงามอยู่ ไม่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา การคิดลวดลายต่าง ผู้คิดจะลองทำในผ้าฝ้ายสีขาวก่อน จัดทำไว้เป็นแม่ลายเป็นต้นแบบ รวบรวมทุกลายไว้ในผ้าผืนน้อย เรียกว่า “ผ้า

^{๒๕} เบญญาตา เพิ่มพูน, กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตผ้าไหมแพรวากลุ่มทอผ้าไหมแพรวาชุมชนภูไทดำ บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์), (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙.

แล้ว” ซึ่งมีแม่ลายมากมายใช้เวลาเป็นแรมเดือนกว่าจะรวบรวมเสร็จ หากช่างทอผู้ใดจะฝึกหัดทอผ้า จะให้ดูลวดลายจากต้นแบบในผ้าแล้วจะจัดเอาลายใดไว้ตรงส่วนไหนแล้วแต่ความชอบที่ช่างทอเห็นว่าสวย จะใช้สีอะไรแล้วแต่จะเห็นว่างาม แต่ความสวยงามของ ผ้าแพรวามีเอกลักษณ์คือ ความไม่เหมือนกันของผ้าแต่ละผืน ซึ่งแล้วแต่ลายที่นำมา รวมกันเอาไว้แต่ละลวดลายจะต้องจกตามต้นแบบที่มีอยู่ในผ้าแล้ว ลวดลายต่างๆ คล้าย กับว่าใช้เส้นไหมสานขัดที่ละเส้นจนแล้วเสร็จ ผ้าผืนหนึ่งใช้เวลาเป็นแรมปี ดังนั้น บ้านหนึ่งๆ มักจะมีแพรวาอยู่ผืนสองผืนเท่านั้น เพราะว่าทอลำบากและใช้เวลานานมากกว่า จะทอเสร็จในแต่ละผืน

ลักษณะผ้าแพรวา: หากพิจารณาผ้าแพรวาอาจมองได้จากคำว่า แพรมน คือ ผ้าผืนน้อย สีเหลืองเอาไว้ปรกหน้าคลุมหัวเวลามีงานเทศกาล ส่วนแพรวา อย่างที่อธิบายไว้เบื้องต้นคือ ผ้าสไบผืนยาว เอาไว้ห่มไปทำบุญที่วัด หรือคลุมไหล่ในช่วงหน้าหนาว ขณะที่ผ้าแล้วคือ ผ้าแม่ลายที่ได้รวบรวมเอาไว้ในชิ้นเดียวกันเพื่อเป็นต้นแบบสำหรับจกผ้าแพรวา ในครัวเรือนที่มีการทอแพรวาสืบทอดกันมาจะมีผ้าแล้วนี้เป็นต้นแบบอยู่ เสมอ ลวดลายจึงคงอยู่ไม่ผิดเพี้ยน หากมีการคิดค้นลวดลายใหม่ ๆ จะทดลองทอลงบนผ้าขาวก่อนที่จะนำมาใช้จริงผู้ทอจะนำลวดลายต้นแบบเหล่านี้มาประกอบกันเป็น ลวดลายของผ้าแพรวาแต่ละผืน จึงทำให้ผ้าแพรวาแต่ละผืนมีลวดลายที่ไม่ซ้ำกันเลย ทอด้วยไหมเส้นเล็กละเอียด ใช้เวลาในการทอนานเป็นแรมเดือน ทำให้ผ้าแพรวามีราคาค่อนข้างสูง

ผ้าแพรวาใช้เส้นไหมสีต่างๆ สีดั้งเดิมไม่เกิน ๕ สี ได้แก่ สีเขียวสด สีเหลืองทอง สีนํ้าเงิน สีขาว จะทอเป็นพื้นสีแดงย้อมครั้งธรรมชาติ ลวดลายก็มักกลางระหว่างดอก เรียกว่า “ดอกอ้อมคั่น” หรือ “ลายคั่น” ลายจะสลัดดอกตามขวางไปเรื่อย ๆ จนเกือบถึง เชิงผ้าจะมีลายโดด ๆ อยู่ ๑ แถว เรียกว่า “ลายดอกช่อปลายเชิง” จากนั้นจึงจะเป็นเชิงผ้าพื้นที่อยู่ปลายผ้า

อาหาร ชาวผู้ไทมักรับประทานอาหารที่หาได้ในท้องถิ่น เนื่องจากชาวผู้ไทยนิยมสร้างบ้านเรือนใกล้บริเวณภูเขาและมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ผืนป่าจึงเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะสัตว์ป่า เช่น แมลงขนุน จักจั่น แมลงทับ แมลงค้อ ไช้ผดแดง แย้ กิ้งก่า กระแต กระรอก กระต่าย ไก่ป่า เป็นต้น รวมถึง ผักกิมน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ผักเบน ผักปอด ผักแว่น ผักกระโดนน้ำ เป็นต้น ส่วนอาหารหวาน ชาวผู้ไทมักจะทำช่วงงานบุญประเพณี เช่น ข้าวต้มผัด ข้าวต้มมัด ข้าวโคก เป็นต้น โดยใช้วัสดุและเครื่องปรุงที่หาได้จากท้องถิ่น เพื่อนำไปทำบุญที่วัดในงานบุญข้าวสาก บุญข้าวประดับดิน บุญพะเหวด บุญกฐินและทอดผ้าป่า นอกจากนี้ ยังมีงานกินดอง งานศพที่ทางเจ้าภาพต้องทำขนมเหล่านี้เพื่อนำไปให้ผีกิน รวมทั้งใช้เป็นของตอบแทนผู้ที่มาช่วยงาน ขณะที่ พิธีกรรมเหยา อาหารดาวจะทำเฉพาะที่ผีโปรดปราน เช่น ข้าวดำ ข้าวแดง ไก่ต้ม เมี่ยง ที่ทำจากตะไคร้หั่นโขลกรวมกับพริกและปลา ร้า จากนั้นใช้ใบยอหรือใบมะละกอห่อทำเป็นคำ ส่วนอาหารหวานนั้นก็มิใช่ข้าวหวาน โดยนำเอาข้าวต้มมัดคลุกกับมะพร้าวและน้ำตาล นำไปถวายให้หมอเหยาและผีกิน^{๒๖}

ประเพณีและเทศกาลสำคัญของผู้ไทเรณูนคร

^{๒๖} พงษ์เกษม สิ่งรุ่งเรือง, การศึกษากิจกรรมนันทนาการเชิงวัฒนธรรมของชาวผู้ไทเพื่อการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา), (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓) หน้า ๓๒.

บุญฮีตสิบสอง^{๒๗,๒๘}

๑. เดือนอ้าย “บุญเข้ากรรม” เป็นการออกจากอาบัติประจำปีตามวิถีทางของพระสงฆ์เป็นเวลา ๖ วัน ในระยะเวลาบุญเข้ากรรม ชาวบ้านจะจัดถวายอาหารน้ำปานะและเครื่องใช้ เพื่อให้การปฏิบัติบุญเข้ากรรมของพระสงฆ์ดำเนินไปได้ด้วยดี

๒. เดือนยี่ “บุญคู่ลาน” เป็นการประกอบพิธีทำบุญเพื่อบูชาแม่โพสพทำบุญข้าวในลาน ก่อนที่จะขนข้าวขึ้นเล้าจะมีการละเล่นทำให้เกิดศิลปะการละเล่นฟ้อนรำที่สวยงาม เรียกว่า “ฟ้อนแถบลาน” การทำบุญนี้ต่างคนต่างทำในครอบครัวไม่พร้อมกัน

“บุญกองข้าว” เป็นการทำบุญร่วมกันของชาวผู้ไททั้งหมู่บ้าน เพื่อหาทุนทรัพย์ทำนุบำรุงวัดและพระศาสนาโดยชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกมาถวายวัด แล้วคณะกรรมการวัดจะนำข้าวเปลือกไปขาย นำเงินมาบำรุงวัดและพระพุทธรักษา

๓. เดือนสาม “บุญข้าวจี” ชาวบ้านจะประชุมกันว่ากำหนดบุญข้าวจีวันไหน แล้วจะตระเตรียมข้าวจี (ข้าวเหนียวสุกปั้นโรยเกลือทาไข่ แล้วย่าง) ไปตักบาตรถวายภัตตาหารต่อพระสงฆ์ อาหารหวานคาว สมาทานศีล ฟังเทศน์ รับพรเป็นอันเสร็จพิธี มีคำคมกล่าวล้อเลียนสามเณรเกี่ยวกับบุญข้าวจีว่า “เดือนสามค้อย เจ้าโศกค้อยปั้นข้าวจี ปั้นข้าวจีมีเสอน้ำอ้อยจ้อยเจ็ดน้ำตา”

๔. เดือนสี่ “บุญเดือนสี่” หากเป็นที่เรณูนครการทำบุญสมโภชองค์พระธาตุเรณู มีในวันขึ้น ๑๑ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ มีการทำบุญตักบาตร จะมีมหรสพ เป็นโอกาสที่หนุ่มสาวได้ไปทำบุญและพบปะสนทนากันมีการเวียนเทียนรอบองค์พระธาตุเรณูในค่ำคืนขึ้น ๑๕ ค่ำ

๕. เดือนห้า “บุญสงกรานต์” จะมีการทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระองค์แสน สรงน้ำพ่อเฒ่าแม่เฒ่าที่อาวุโสประจำหมู่บ้าน และมีขบวนแห่นางสงกรานต์ในวันที่ ๑๓ เมษายน ชาวบ้านจะหยุดทำงานมาสนุกสนานสรงน้ำซึ่งกันและกัน นับว่าเป็นวันรวมญาติที่มีความหมายต่อครอบครัว

ทั้งนี้ การทำบุญวันสงกรานต์ คือ คืนก่อนวันเนา ๓ วัน พระสงฆ์ในวัดได้นำพระพุทธรูป ๕ องค์เล็ก ๆ มาตั้งบนลานกลางวัด รุ่งขึ้นเป็นวันเนา เวลาเย็น ชาวบ้านจะพากันเอาดอกไม้ น้ำอบน้ำหอม ไปประพรมพระพุทธรูปในวันเนาถือกันไม่ให้ทำกิจใดๆ เว้นแต่การทำบุญ โดยถือว่าถ้าใครทำในวันนี้จะเป็นเสียดจัญไร ในระหว่างตั้งแต่ขึ้นต้อไปถือว่าเป็นวันรื่นเริง มีการประชุมก่อพระเจดีย์ทราย หลิงสาว ชายหนุ่มตักน้ำรดสาดกัน และพากันไปเที่ยวกินข้าวป่า เก็บดอกไม้มาจากป่ามาถวายพระพุทธรูป ทุกๆ วัดยังมีทำบุญข้าวพันก้อน พวกชาวบ้านจัดการข้าวเหนียวของหวานใส่ถาด เอาด้ายดิบหรือไหมผูกเป็นสาแหรกหาม ให้ผู้หลิงหาม และมีพระสงฆ์นำหน้าไปถวายพระสงฆ์ตามวัดต่างๆ

๖. เดือนหก “บุญบั้งไฟ และแห่บุญผะเหวด (พระเวส)” ชาวบ้านจะจัดตรงกับวันวิสาขบูชาในพระพุทธรักษา มีการแห่ต้นกัณฑ์ผะเหวด แห่พราหมณ์ (ชูชก) แห่พระเวสสันดรเข้าเมือง แห่บั้งไฟจัดบั้งไฟ ทำบุญตักบาตรภาคค่ำจะเวียนเทียนรอบองค์พระธาตุเรณู

^{๒๗} สิริยาพร สาสีพันธ์, บทบาทศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไทในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมภูไทเรณูนคร ท่ามกลามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา), (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔), หน้า ๘๑.

^{๒๘} หยกทิพย์ และในสิงห์, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวภูไท บ้านห้วยหีบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาตรีศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๕๓.

๗. เดือนเจ็ด “บุญช่าชะ” บุญบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีบ้าน ผีเรือน เพื่อชำระจิตใจให้ผ่องใส

๘. เดือนแปด “บุญเข้าพรรษา” ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หล่อเทียนไปถวายวัด ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรมตลอดเวลา ๓ เดือน

๙. เดือนเก้า “บุญข้าวประดับดิน” เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับจะจัดขึ้นในวันแรม ๑๔ ค่ำ ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตร และนำข้าวปลาอาหารไปวางไว้ตามต้นไม้โบสถ์ กำแพงวัด ตามพื้นดินวัด จึงเรียกว่า บุญข้าวประดับดิน ถือว่าทำบุญให้เปรตที่ไม่มีญาติอุทิศส่วนกุศลให้ได้มารับส่วนบุญ

๑๐. เดือนสิบ “บุญข้าวสาก” เป็นการทำบุญต่อเนื่องจากเดือนเก้า กำหนดขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ แต่เป็นการทำบุญโดยถวายสลากภัตแด่พรสงฆ์ มีการเตรียมล่วงหน้าในการห่อข้าวต้ม ข้าวตอกคลุกน้ำตาล ใส่ถั่ว งา มะพร้าว

๑๑. เดือนสิบเอ็ด “บุญออกพรรษา” เฉลิมฉลองการออกพรรษา มีการจัดไฟต้ประทศในวันขึ้น ๑๓-๑๕ ค่ำ

ขณะที่ชาวผู้ไทบางพื้นที่อย่างจังหวัดนครพนมยังจัดงานบุญสว่างเฮือ หรืองานบุญพายเรือ เนื่องจาก “สว่างเฮือ” เป็นคำที่สื่อลักษณะของการพายเรือที่ทุ่มเทพลังกายและพลังใจ ออกกำลังพายเรืออย่างสุดกำลัง ได้แก่การแข่งขันเรือยาว เรือที่ใช้สำหรับแข่งขันเป็นเรือชนิดขุดทำด้วยไม้ตะเคียน เป็นส่วนใหญ่มีหัวท้ายงอนสูง บรรจุระหว่าง ๒๕ ถึง ๕๕ ผีพาย

ตามวัดต่างๆ จะต้องจัดหาเรือแข่งไว้ประจำอย่างน้อยที่สุด ๑ ลำ โดยเฉพาะอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีการแข่งขันเรือยาว ตามลุ่มแม่น้ำโขงกันมาตั้งแต่โบราณ และในทุกๆ ปี คณะผู้จัดงาน ประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ร่วมกันรับผิดชอบ และเชิญชวนคณะชาวเรือจากหมู่บ้าน อำเภอและจังหวัดใกล้เคียงให้นำเรือมาร่วมการแข่งขัน

นอกจากลูกพายของเรือแต่ละลำแล้ว ยังมีพระสงฆ์ ญาติพี่น้อง ลูกเล็ก เด็กแดงได้ติดตามเรือมาเพื่อให้กำลังใจอีกเป็นจำนวนมาก หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ถือธรรมเนียมปฏิบัติกันมาโดยตลอด หรือจะถือว่าเป็นประเพณีของชาวธาตุพนม คือ “คำเฮือ” (การต้อนรับ) หรือบ้างเรียกว่า “คำข้าว” หมายถึงเฉพาะหมู่บ้านคุ้มบ้านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงเท่านั้น ที่มีหน้าที่ต้อนรับ จัดเลี้ยงข้าวปลาอาหาร การให้ที่พักอาศัยอย่างอบอุ่นและพอเพียง

งานบุญสว่างเฮือ ตามคุ้มบ้านต่างๆ จะมีการประกวดบ้าน คือ การปลูกสร้างร้านค้า เครื่องดื่ม จำพวกเหล้าแดง เหล้าขาว เหล้าตองยา กับแก้ม เป็นต้น สิ่งที่สำคัญจะประดับตกแต่งร้านค้าให้สวยงามสะอาดตาเป็นอย่างยิ่งพร้อมทั้งมีหนุ่มสาว แต่งกายสวยงามเรียบร้อยจับคู่คุยกันตามฮ้านของคุ้มต่างๆ อย่างประทับใจ

ส่วนประเภทเรือแข่งแบ่งออกเป็นประเภทชายและหญิง สำหรับเรือประเภทชายทุกลำเมื่อได้เวลาแข่งขันจะต้องนำเรือเข้ามาร่วมแข่งในรอบพิเศษ เรียกว่า ตีข้างน้ำนอง เพื่อเป็นพุทธบูชา ถวายแด่องค์พระธาตุพนมพญานาคเจ้าแม่คงคาที่ และยังมีเรืออีกประเภทหนึ่งเรียกว่า เรือแข่ง คือมีทั้งชายและหญิงแต่งกายงาม ร่วมกันขับร้องรำทำเพลง ลำพญาเกี่ยวพาราสีเป็นที่สนุกรื่นเริงกันตลอดทั้งวัน

ทั้งนี้ ชาวธาตุพนมจะไหลเฮือไฟนิยมทำกันในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี โดยชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจัดทำกันเป็นจำนวนมากมาย “ลอยกะโปะ” (กะลามะพร้าว) คือการนำเอา

กะลามะพร้าวครึ่งซีกเป็นภาชนะแทนเรือไฟบรรจุ “ขี้ไต้” หรือ “ขี้กบอง”(การเอาขี้สุตหรือ น้ำมัน ยางมาห่อด้วยใบตองให้เป็นแท่ง) แล้วจุดด้วยไฟให้สว่าง เช่นเดียวกับเรือไฟขนาดใหญ่ แล้วปล่อยให้ ไหลควบคู่ไปกับ “เฮื่อไฟ” เป็นบริวารหลายร้อยหลายพันดวง ดูแล้วระยิบระยับด้วยแสงไฟขนาดใหญ่ และเล็กทั่วไปตลอดแนวลำน้ำโขงนอกจากนั้นก็จะมีชาวบ้านตามคุ้มต่างๆ จะนำเรือและคณะล่องเรือ ขึ้นลงร่วมกันร้องรำทำเพลง “ลำเซ็งเฮื่อไฟ” อย่างสนุกสนานครั้นเครื่องตลอดทั้งงาน

๑๒. เดือนสิบสอง “บุญกฐิน” ถวายผ้ากฐินแด่พระภิกษุสงฆ์ก่อนหมดเขตรับอาานิสงส์ พระราชหลวงวันพวรวรณาออกพรรษา

ประเพณีการต้อนรับ

ประเพณีการต้อนรับของชาวผู้ไทเรณูนครถือปฏิบัติเป็นประเพณีการต้อนรับด้วยพิธี บายศรีสู่ขวัญประกอบด้วยพานบายศรีเย็บด้วยใบตอง ประกอบด้วยดอกกรั๊กดอกดาวเรือง ด้ายผูกแขน ขนมห้าวงสุก ไข่ไก่ต้ม ไก่ ๑ ตัว เหล้า ๑ ขวด ผู้พ่อนเชิญพาขวัญประมาณ ๖ คน หมอสูตร ขวัญ ๑ คน เป็นผู้ทำพิธีอันเชิญเทวดาด้วยบทสร้อยสำเนียงเป็นภาษาท้องถิ่นเป็นการบอกกล่าวต่อเทพอารักษ์ทั้งหลายให้ช่วยดูแล “ขวัญ” ที่หลงไปอยู่ตามที่ต่างๆ ให้กลับคืนมาสู่ผู้เป็นเจ้าของ เมื่อเสร็จพิธีสู่ขวัญแล้วมีการมอบพาขวัญสูตรโดยเริ่มใช้ด้ายผูกแขนให้กับแขกผู้มาเยือน และให้ไข่ไก่ต้มสุกแล้วคนละ ฟองไว้กินเป็นสิริมงคล ส่วนผู้ที่เข้ามาผูกแขนผู้มาเยือนจนครบหมดทุกคนเป็นอันเสร็จพิธีบายศรีสู่ ขวัญ

หลังจากนั้นจะเป็นการดูตุ๋ (การดูตุ๋เหล่าจากไหโดยใช้หลอด) เป็นรายการปิดท้าย ประเพณีการต้อนรับในงานเลี้ยงพิธีการจะกล่าวเชิญชวนแขกที่มาเยือนด้วยการดูตุ๋ที่เรียกว่า ขี้ข้างคู่ หรือขี้ข้างรอบเมือง ร่วมกับสาวผู้พ่อนภูไท ในอุ (ในไห) ใบเดียวกันแต่ใช้หลอดไม้ดูตุ๋ (ดูตุ๋) คนละข้าง ผู้ชายใช้หลอดไม้ดูตุ๋จะสั้นกว่าฝ่ายหญิงห้ามเอาหน้าชนกัน และฝ่ายใดเอาปากออกจากหลอดก่อนก็ จะเป็นฝ่ายแพ้

การเกิด :

การเกิดมักสัมพันธ์โดยตรงกับข้อห้ามต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากแม่สู่เด็กที่อยู่ในครรภ์ ดังนั้น คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการเกิดของชาวผู้ไทจึงให้ความสำคัญเรื่องข้อห้าม กล่าวคือ หลังจากที่ แม่คลอดลูกและกลับมาจากโรงพยาบาล ทางครอบครัวและชาวบ้านใกล้เคียงจะมาช่วยกันทำตุ๋บ สำหรับให้แม่อยู่ไฟ จากนั้น ญาติพี่น้องจะเชิญหมอป่องมาทำพิธีไล่ผีบริเวณตุ๋บนั้น มีการล้อม สายสิญจน์และให้สวมคอแม่ด้วย ส่วนเด็กจะวางอยู่ด้านข้างแม่ พร้อมกับมีเข็มและหนังสือวางอยู่และ ข้างล่าง เพราะเชื่อว่าจะทำให้เด็กเป็นคนฉลาดหลักแหลมและขยันขันแข็ง หลังจากนั้นจะมีพิธีผูก ข้อมือเพื่ออวยพรให้กับเด็ก ปัจจุบัน ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดของชาวภูไทได้เปลี่ยนแปลงไปมาก พ่อ แม่นิยมฝากครรภ์กับทางโรงพยาบาลและคลอดที่โรงพยาบาล ทำให้การคลอดโดยธรรมชาติไม่มีให้ พบเห็นในพื้นที่วิจัย เพราะการคลอดโดยธรรมชาติจะอันตรายมากกว่าการคลอดด้วยการแพทย์ สมัยใหม่ ยังคงเหลือเพียงการอยู่ไฟหลังจากทำคลอดแล้วเท่านั้น ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่จัดยาสมุนไพร ให้กับแม่ของเด็กคือ ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีประสบการณ์ในการอยู่ไฟมาก่อน ส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ

เกียติยคงเหลือเพียงการผูกข้อมือหลังจากอยู่ไฟเสร็จแล้วเท่านั้น ไม่พบว่ามี การนำเด็กใส่กระดิ่งแล้วนำอุปกรณ์ต่างๆ มาทำพิธีเหมือนสมัยก่อน

การแต่งงาน :

การแต่งงานของชาวผู้ไท สมัยก่อนจะนับถือฝ่ายชายเป็นใหญ่และแต่งลูกสะใภ้เข้าบ้าน แต่ปัจจุบันนิยมแต่งลูกเขยเข้าบ้านด้วยเช่นกัน ชั้นแรกจะมีการสู่ขอโดยฝ่ายชายจะส่งผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือมาพูดทาบถาม เมื่อตกลงกันแล้วจะมีการ “ปะชู” หรือการแต่งงานโดยการเข้าพิธีบายศรีสู่ขวัญ จากนั้นเจ้าบ่าวจะแห่ขันหมากมาที่บ้านเจ้าสาว เมื่อถึงบ้านเจ้าสาว เพื่อนเจ้าสาวจะจูงเขยขึ้นบ้าน ระหว่างทางจะมีผู้ที่ทำหน้าที่กั้นประตูเงินประตูทองก่อนขึ้นบ้าน เมื่อถึงพิธีการปะชูจะมีการสู่ขวัญอีกครั้ง จากนั้นมีการป้อนไข่ระหว่างเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ส่วนพ่อแม่ญาติ พี่น้องจะร่วมผูกแขนคู่บ่าวสาว และส่งตัวเข้าเรือนหอ ในตอนเย็นจะมีการกินเลี้ยงฉลองและคบงันตามประเพณี ถือเป็นอันเสร็จพิธีในตอนเย็น

วันรุ่งขึ้น คู่บ่าวสาวจะนำเครื่องสมมาไปขอขมาลาโทษผู้ใหญ่ที่นับถือ พร้อมทั้งกล่าวฝากเนื้อฝากตัวเป็นสะใภ้หรือเขยเหมือนกัน การสมมา ฝ่ายหญิงจะต้องเตรียมเครื่องสมมาพ่อแม่และญาติของฝ่ายชาย โดยเริ่มทำการสมมาพ่อแม่และญาติของฝ่ายชายเรียงตามลำดับความอาวุโส หลังจากนั้น คู่บ่าวสาวจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปสมมาผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านครบทุกหลังคาเรือน ธรรมเนียมในการสมมาของพิธีปะชูสะท้อนให้เห็นข้อปฏิบัติที่ดีจากบุคคลหลายหลายคร้วเรือน เพื่อนำไปสู่การครองเรือน และการปฏิบัติตนให้อยู่ในทางที่ถูกที่ควรและอยู่ในกรอบของสังคม

การตายและการทำศพ :

เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน เจ้าของบ้านจะบอกกับเพื่อนบ้านเพื่อให้มาช่วยเหลืองานศพ กิจกรรมทุกอย่างในหมู่บ้านจะต้องหยุดลงทันที ชาวผู้ไทมีความเชื่อว่า ห้ามนำพินสำหรับเผาศพเข้ามาในบ้าน เพราะจะไม่เป็นมงคลต่อครอบครัว เปรียบเสมือนนำพินมาเผาคนในบ้านให้ตายตาม การจัดงานศพ ฝ่ายชายจะมีหน้าที่ทำโลงศพ โดยการสั่งซื้อแล้วนำมาประกอบเอาเอง ฝ่ายหญิงจะช่วยกันตระเตรียมอาหารสำหรับผู้ที่มาช่วยงานเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อทำงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จะมีพิธีอาบน้ำศพและแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่สวยงาม ถ้าผู้ตายเป็นผู้ใหญ่บ้านจะนำชุดผู้ใหญ่บ้านมาสวมใส่ให้ หรือถ้าเป็นชาวบ้านธรรมดาจะแต่งตามสากลนิยม เป็นต้น หลังจากนั้น จะนำสายสิญจน์มาผูกศพ โดยมีหมอปั้นบ้านผู้เขี่ยวชาญเรื่องศพเป็นผู้ทำพิธี ช่วงเวลาดังกล่าว ญาติจะนำอาหารมาให้ผู้ตายกินตลอด เมื่อเสร็จจากการทำพิธีสงฆ์แล้ว จะนำศพไปป่าช้า หรือสถานที่ที่ผู้ตายต้องการเผา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของลูกหลาน พอวันรุ่งขึ้นจะมีการทำพิธีเลี้ยงพระเป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีเซ่นไหว้บรรพชน :

ชาวผู้ไทเรณูนครเดิมนับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษและเชื่อว่าทุกแห่งทุกหนมีผีสิงสถิตอยู่ ประกอบไปด้วยผีได้ ผีแดน ผีไร่ผืนนา ผีป่าผีภู ผีป่าตา เจ้าปู่ถลา ปุ่มเหตักดี เป็นต้น การนับถือผีเป็น

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวภูไทเรณูนครที่เกี่ยวข้องกับสถานะทางจิตใจ แม้จะมีการนับถือศาสนาพุทธยังควบคู่กับการนับถือผี มีพิธีกรรมต่างๆ ที่ได้สืบทอด สันสกกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ต้องอัญเชิญผีसाงเทวดามาร่วมเสมอ

การนับถือผีของชาวผู้ไทเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ยึดถือกันมานาน เชื่อกันว่ามีมาตั้งแต่สมัยที่อยู่ในเตียนเปียนฟู ถือว่าเป็นพลังสำคัญอย่างหนึ่งในการดลบันดาลให้การดำรงวิถีชีวิตมีความสุข โดยเชื่อว่าผีและวิญญาณจะสิงสถิตอยู่ในทุกที่ เช่น ต้นไม้ใหญ่ ป่า ไร่นา บ้านเรือน ฯลฯ เมื่อมีผีใดกระทำการให้ผีที่สถิตอยู่ในที่ดังกล่าวไม่พอใจ จะทำให้มีการเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุได้ ต้องมีการขอขมาผีและวิญญาณ นอกจากนี้แล้วเมื่อมีการใดที่ปรารถนาที่จะขออิच्छาณจากผีและวิญญาณให้ช่วยในสิ่งที่ตนต้องการ เมื่อได้สมดังคำอิच्छาณแล้วจะมีการแก้บนเลี้ยงผี

การนับถือผีของชาวผู้ไทแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ ผีเชื้อ ผีไร่ณา ผีเรือน ซึ่งแต่ละผีก็จะมีหน้าที่ ปกปักษ์รักษา และมีพิธีกรรมเฉพาะในการเลี้ยงที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้แล้วแต่กรณี และลูกหลานในชุมชนจะเห็นควร

๑. ผีเชื้อ ผีเรือน คือ ผีปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ หรือผีบรรพบุรุษประจำตระกูลที่ล่วงลับไปแล้ว จะคอยดูแลลูกหลานที่อาศัยอยู่ในบ้านให้อยู่ดีมีสุข เช่นผีบรรพบุรุษที่นับถือร่วมกัน ซึ่งตามตำนานเป็นชายชาติฉกรรภ์ที่คอยป้องกันอันตรายจากข้าศึกศัตรูที่จะเข้ามาทำร้ายลูกหลานชาวภูไทเรณูนคร จึงถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษร่วมกันมาแต่เดิม คือ ปู่ถลา มีการเซ่นไหว้เลี้ยงหลวงปู่ เป็นประจำทุกปี

๒. ผีไร่ณา คือผีที่อยู่เฝ้าที่ปลายนา หรือต้นไม้ใหญ่ หรือที่เนินดินจะช่วยให้ไร่เนาอุดมสมบูรณ์ดีแลเจ้าของไร่ ก่อนทำนาแต่ละครั้งจะต้องบอกกล่าวโดยจะจัดเครื่องเซ่นไหว้

๓. ผีฟ้าหรือผีแถน เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติตามความเชื่อของชาวภูไทเรณูนคร สถิตบนสวรรค์สามารถให้ดีให้ร้ายแก่มนุษย์ได้โดยอาจบันดาลให้ฝนแล้งหรือเกิดโรคร้ายไข้เจ็บแก่มนุษย์หากไม่พอใจ จึงต้องมีพิธีกรรมเช่นสรวงบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและชุมชน

เจ้าปู่ถลา คือ ผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวผู้ไทเรณูนคร เป็นมเหศักดิ์หลักเมืองที่ชาวผู้ไทเรณูนครให้ความเคารพนับถือมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบกันต่อมาว่า อัญเชิญเจ้าปู่มาจากเมืองวัง เจ้าปู่ถลาเป็นหัวหน้าชาวผู้ไทคนหนึ่งเป็นนักรบถือดาบสองมือมีความเก่งกล้าสามารถเป็นที่ยำเกรงของข้าศึกศัตรูที่ยกทัพมารุกรานชาวผู้ไท ก่อนท่านจะถูกจับตัวไปเมืองญวน เพราะกลอุบายคิดว่าตนต้องตาย จึงสั่งเสียว่า หากบุตรหลานของชาวผู้ไท อยากจะให้ท่านช่วยเหลือเรื่องอะไรเมื่อไปสร้างบ้านแปงเมืองอยู่แห่งหนใด จึงตั้งศาลให้ท่าน แล้วเซ่นไหว้ปีละครั้ง ท่านจะช่วยคุ้มครองลูกหลานชาวผู้ไทให้อยู่เย็นเป็นสุข ลูกหลานชาวผู้ไทเรณูนครทุกคนไม่ว่าจะเกิดที่แห่งหนตำบลใดจะถือว่าตนเองเป็นหลานเจ้าปู่ถลา

ศาลปู่ถลาตั้งอยู่ที่ท้ายเมืองเรณูนครทางทิศตะวันตก ชาวผู้ไทเรณูนครจะพร้อมใจกันเซ่นไหว้ปีละครั้งในวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ เครื่องไหว้ ได้แก่ ข้าว (เหล้าไห) กล้วย (สุรากลั่น) อาหาร และวัวเป็นๆ นำไปเชือดที่บริเวณหลังศาลเจ้าปู่ แล้วทำลาบเลือดและต้มเนื้อวัว ซึ่งเป็นอาหารที่เจ้าปู่โปรดปรานเป็นอันมาก พร้อมด้วยบุหรี เหล้า และของคาวหวาน อื่นๆ

การเซ่นไหว้เจ้าปู่ถลา ชาวผู้ไทเรณูนครเรียกว่า แก่บะหรือแก้บน เมื่อผู้ใดบนหรือร้องขอเจ้าปู่ให้ช่วย เมื่อสำเร็จแล้วทุกครั้งจะต้องแก้บน โดยมีอาหาร ๒ อย่างเป็นสำคัญ คือ พาช้าวแดงพา

แกงร้อน คือ ลาบเลือดและต้มเนื้อ ซึ่งเป็นการแก้มันเล็กน้อย ไป สอนการแก้มันใหญ่ สำหรับผู้ที่ร้องขอให้เจ้าปู่ช่วยในเรื่องใหญ่ๆ เมื่อสำเร็จจะต้องแก้มันแบบลุ่มวัวเป็นตัว มอบให้เจ้าปู่ทั้งตัว โดยการตัดหัว ตัดหาง และขาทั้งสองข้างมาถวาย แล้วนำไปเหลือไปประกอบอาหาร ลาบเลือดและต้ม แต่งสำหรับพาข้าวแล้วนำมาถวายปู่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อเจ้าปู่อิ่มแล้วให้สังเกตจากรูปและเทียนจะหมด จึงจะสามารถนำอาหารนั้นมากินต่อได้ หากผู้ใดละเลยไม่แก้มันจะเกิดภัยพิบัติทันที เจ้าปู่ถลาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยว และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวภูไทเรณูนครให้ลูกหลานประพฤติ ปฏิบัติแต่สิ่งอันดีงาม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เชื่อว่าถ้าผู้ใดประพฤติไม่ดี ปู่จะไม่ช่วย

ศาสนาและความเชื่อ :

ชาวผู้ไทมีความเชื่อ^{๒๙} เล่าสืบกันมาว่า เมื่อพระยากำได้นางลาวมาเป็นภรรยา ได้มีบุตรเป็นชายด้วยกัน ๓ คนๆ ที่ ๑ ชื่อท้าวคำ คนที่ ๒ ชื่อท้าวกำ คนที่ ๓ ชื่อท้าวแก้ว ครั้งนั้นมีผู้อยู่ที่เขาถ้ำ จำแลงให้เห็นเป็นตัวละครธรรมดา ถ้าชาวผู้ไทมีกิจการจะทำงานสิ่งใดไปขอแรงพวกผีมาช่วยทำงาน เช่นเดียวกับคนธรรมดา แต่อาหารที่จะเลี้ยงพวกผีจะเลี้ยงได้แต่เครื่องของหวาน ของคาว คือ อาหารที่ไม่สุกให้พวกผีกิน พวกผีกับมนุษย์พูดจากันได้เหมือนกับคนธรรมดา แต่จะทำงานต้องแยกกันทำเป็นฝ่ายหนึ่งต่างหากไม่รวมกัน โดยกล่าวว่าพวกผีนั้นเหมือนสาบกลืนคน

การถือผีของชาวผู้ไทยังมีความเชื่อว่า ผีบิดา มารดา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ตายไปแล้ว เป็นผีปกครองคอยดูแลการกระทำผิดของ บรรดาลูกหลานญาติพี่น้องอยู่เสมอ เช่น มีชายไปจับแขนหรือกอดจูบลูกสาวบนเรือนอย่างหนึ่ง หรือคนในครัวเรือนนั้นไปเรียนวิชาอาคมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่บอกกล่าวกับผี หรือลูกสะใภ้ หลานสะใภ้เดินบนเรือนกระที่บลงสั้นแรงหรือเคาะไม้เสาเรือน ฝาเรือน และไม้อย่างอื่นซึ่งเป็นเครื่องประกอบเรือนนั้นอย่างหนึ่งเหตุที่กระทำดังกล่าวนี้ถือว่าผิดผี ปู่ ย่า ตา ยาย ผีจะต้องมากระทำให้คนใดคนหนึ่งมีอาการเจ็บป่วยขึ้น เมื่อมีคนเจ็บป่วยเกิดขึ้นแล้ว ต้องไปหาหมอตำเฒ่า หรือหมอตำเฒ่าส่งมาเสี่ยงทาย ถ้าหมอตำเฒ่าทายว่า ผีนั้นทำผิดอย่างนั้น ผีจะต้องกินไก่ กินหมู กินกระป๋อง คนที่กระทำผิดต้องจัดหามาเช่นผีตามความต้องการ

ปัจจุบัน การเซ่นหมู และกระป๋องใช้แต่ไก่สมมุติกันเอาว่าเป็นกระป๋องโดยมากวิธีหมอลำเหยา หรือลำส่งเสี่ยงทายเป็นพิธีเช่นเดียวกัน คือ เมื่อมีการป่วยใช้ดังเหตุที่กล่าวมาแล้ว พวกญาติพี่น้องจึงได้ไปหาหมอลำส่ง หรือหมอลำเหยามาลำเสี่ยงทายก่อนจะทำพิธีลำส่งต้องจัดหาเทียนเล่มหนึ่ง หนัก ๑ บาท ๒ คู่ เทียนเล็ก ๕ คู่ ดอกไม้ขาว ๕ คู่ บุหรี่ ๔ มวน หมากกลีบ ๕ คำ กรวย ๓๒ กรวย เงินฮ้อย (เป็นเงินรางอย่างเก่าหนักรางละ ๔ บาท) ๔ ฮ้อย ชันหมากเบ็ง (บายศรี ๑ คู่) สะพายผ้า คือ เอาผ้าขาวโยงลงมาจากที่ตั้ง เครื่องบูชาเอามาไว้ที่บายศรี ไข่ไก่ ๒ ฟอง ข้าวสารเหนียว ๑ ถ้วย แห้วหาย (แห้วลายเล็ก) ๑ ต้น ดอกไม้พุ่ม ๑ พุ่ม ของเหล่านี้ตั้งรวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน หมากพลูเงิน ๑ สลึง ใส่ในพานตั้งไว้ และหาเครื่องแต่งตัวสำหรับผู้หญิงและผู้ชายเตรียมไว้ คือ ผ้าชิ้น ผ้านุ่ง ผาหม่ม เสื้อหญิง แพรหมสีต่าง ๆ แหวนกำไลหรือสายสร้อย

^{๒๙} รัตติกาล โกฉนิทรชาติ, การฟ้อนของชาวภูไท: กรณีศึกษาหมู่บ้านวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย), (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕๔.

เมื่อเตรียมสิ่งของพร้อม มีคนนำแคนมาเป่าเรียกว่าหมอม้า แล้วหมอลำสอง (คนทรงผี) จึงยกคายเล็ก พานดอกไม้ขึ้นว่าเป็นคำลาวโบราณ มีความแปลว่า เชิญผีเจ้าที่ให้ลงมาทรงคนที่ เป็นหมอลำสอง เมื่อผีลงมาเข้าทรง จะสังเกตเห็นคนทรงมีอาการตัวสั่นเสียงสั่น จะวางพานดอกไม้ลง ลูกขึ้นเรียกเอาของที่เตรียมไว้ให้มาแต่งตัว เสร็จแล้วกินเหล้า ผีจะเข้าทรงครั้งแรก ๑) ชื่อหมอเต่า ๒) ชื่อหมอน้อยบริศาจ ๓) ชื่อหุระมาน ๔) นางอ้วซ่า แต่เมื่อผู้หญิงจึงจะเข้าสิงสู่แทน มีชื่อ ๑) นาง สีดา ๒) นางอำคา ๓) นางเมขลา ๔) นางอ้วซ่า แต่เมื่อผู้หญิงเข้าสิงสู่ คนทรงชอบกินน้ำดอกไม้ในขณะผีเข้าคนทรง คนทรงจะมีการร้องรำและทำนายอาการป่วยของคนไข้ซึ่งนอนอยู่ข้างที่ตั้งเครื่องบูชาว่าเป็นอาการเนื่องมาจากสิ่งนั้นๆ ถ้าทำอย่างนั้น ๆ อาการจะหาย เวลาที่ผีทรงชี้แจงโรคคนป่วยต้องมีหมอสอย (คนถาม) คอยถามอาการอยู่ที่นั่นด้วย “เจ้าปู่ถลา” คือ ดวงวิญญาณบรรพบุรุษของชาวผู้ไท อำเภอมืองเรณูนคร คือเทพผู้เป็นมเหศักดิ์ ศาลหลักเมืองที่ชาวผู้ไทเรณูนครให้ความเคารพนับถือ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ประยูร จันทรสด) เชิญมาจากเมืองวัง เจ้าปู่ถลาเคยเป็นหัวหน้าชาวผู้ไทคนหนึ่ง เป็นนักรบถือดาบ ๒ มือมีความเก่งกล้าสามารถเป็นที่ยำเกรงของข้าศึกศัตรูที่ยกทัพมารุกรานชาวผู้ไท และก่อนที่ท่านจะตายได้สั่งเสียไว้ว่า ถ้าหากบุตรหลานชาวผู้ไทประสงค์จะให้ท่าน ช่วยเหลือในกิจการใด ๆ แล้วแม้จะไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใดจึงตั้งศาลให้ท่านแล้วเช่นไหว้ปีละครั้ง ท่านจะช่วยคุ้มครองลูกหลาน บ้านเรือนให้อยู่เย็นเป็นสุข ถ้าลูกหลานต้องการให้ท่านช่วยจึงจุดเทียนธูปบอกกล่าวหรือแม้จะอยู่ในที่อึดคดไม่มีเทียนธูปก็ให้ยกมือขึ้นเหนือศีรษะและอธิฐานบนบานขอให้ท่านช่วยเหลือในกิจการใด เจ้าปู่ถลาจะไปช่วยเหลือทันที

ดังนั้น ลูกหลานชาวผู้ไทเรณูนครทุกคนไม่ว่าจะเกิดที่แห่งหนตำบลใดจะถือว่าตนเองเป็น “หลานปู่” เจ้าปู่จะช่วยคุ้มครอง ป้องกันภัยพิบัติทุกอย่างให้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนตำบลใดก็ตาม ศาลเจ้าปู่ถลาจะตั้งอยู่ที่ท้ายเมืองเรณูนครทางทิศตะวันตก ห่างจากวัดปัจฉิมาวาสประมาณ ๒๐๐ เมตร ชาวผู้ไทเรณูนครจะพร้อมใจกันเช่นไหว้ปีละครั้งในวันขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ เครื่องเช่นไหว้ที่ใช้มีข้าง (เหล้าไท) ม้า (สุรา) อาหารจะต้องนำวัวไปเชือดที่บริเวณศาลเจ้าปู่แล้วทำ “ลาบเลือด” ซึ่งเป็นของโปรดสำหรับ เจ้าปู่ และแกงเนื้อวัว การเช่นไหว้เจ้าปู่ถลา ลูกหลานชาวเรณูนครเรียกว่า “แก้มะ”

เมื่อลูกหลานชาวผู้ไทเรณูนคร บนหรือฮ้อง เจ้าปู่ช่วยทุกครั้งจะต้องแก้บน การแก้บน (แก้มะ) ใช้อาหาร ๒ อย่าง คือพาข้าวแดง พาแกงร้อน และวัวเป็น ๆ ตามที่ผู้บนได้บอกเจ้าปู่ไว้ หากลูกหลานผู้ใดละเลย ผู้บนจะได้รับภัยพิบัติทั้งแก่ตนเองและบุตรหลานทันที อาหารที่เหลือจากเจ้าปู่เมื่อเจ้าปู่อิ่มแล้วลูกหลานสามารถกินได้ เมื่อชาวผู้ไทเดินทางออกจากหมู่บ้าน หรือออกนอกเขตอำเภอเรณูนครไปต่างจังหวัดมีธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เจ้าของบ้านต้องต้อนรับแขกที่มาเยือน เพราะถือว่าเจ้าปู่ถลาติดตามไปด้วยการต้อนรับเจ้าของบ้านต้องต้อนรับด้วยสุราให้ผู้เป็นแขกหนึ่งแก้ว แล้วให้แขกรับแก้วสุราแล้วรินสุราลงดินพร้อมกับบอกกล่าวให้เจ้าปู่มาดื่มสุราที่ลูกหลานจัดมาเลี้ยงต้อนรับแล้วให้แขกจิบสุราที่เหลือเล็กน้อยพอเป็นพิธี เป็นเสร็จพิธีการต้อนรับเจ้าปู่ ส่วนสุราที่เหลือจากการให้เจ้าปู่ดื่มแล้ว เจ้าบ้านและแขกสามารถร่วมกันดื่มต่อได้ การไหว้เจ้าปู่ถลาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวผู้ไทเรณูนครให้ลูกหลานประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งอันดีงามเพื่อความรุ่งเรืองของชีวิตในปัจจุบันและอนาคต

คติและความเชื่อของชาวผู้ไท^{๓๐}

ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระพุทธรูป: มีเรื่องปรากฏในอรรถกถาปุณฺหวาสสูตรว่า ในครั้งที่พญานาคได้ทูลอาราธนาพระพุทธรองค์เสด็จไปแสดงธรรมในภพนาคก่อนเสด็จกลับภพโลก พญานาคได้ทูลขอให้พระองค์ประทับรอยพระบาทไว้ที่หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำมหานที รอยพระบาทที่พระองค์ประทับรอยไว้นี้ ต่อมาได้เป็นที่กราบไหว้สักการบูชาของเหล่าเทวดา มนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย การไหลเรือไฟจึงเชื่อว่าทำเพื่อบูชารอยพระพุทธรูป ณ แม่น้ำมหานที

ความเชื่อเกี่ยวกับวันพระเปิดโลกมีการไหลเรือไฟ: การประกอบพิธีถือเป็นการบูชาพระพุทธรูปในวันที่พระพุทธรูปเสด็จจากดาวดึงส์เทวโลกลงมาสู่มนุษย์โลกหลังจากที่พระพุทธรูปได้เสด็จขึ้นไปจำพรรษาในปีที่ ๗ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และทรงแสดงพระอภิธรรมโปรด พระพุทธมารดาเป็นการตอบแทนคุณพระมารดาจนกระทั่งบรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน ครั้นถึงวัน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันมหาปวารณาออกพรรษาพระองค์ก็เสด็จสู่เมืองมนุษย์ ทรงประทับยืนบนยอดเขาสินธูราช ทำให้โลกนิเวศปาฏิหาริย์ ทำให้สวรรค์มนุษย์และนรกต่างมองเห็นกันและกัน เรียกว่า “วันพระเจ้าเปิดโลก” ในบางท้องถิ่นจะมีการทำปราสาทผึ้งแห่ร่วมกับการทำเรือไฟในวันนั้นด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับการขอขมารำลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา: ชาวผู้ไทยังมีความเชื่อในการทำเรือไฟที่แตกต่างออกไปอีก หากแต่กล่าวโดยรวมแล้ว การไหลเรือไฟนี้มักผูกพันและเกี่ยวข้องกับไฟแทบทั้งนั้นรวมทั้งประเพณีอื่นๆ เช่น งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานบุญบั้งไฟ การจุดใต้ จุดประทีปตามไฟ สิ่งเหล่านี้อาจจะสอดคล้องกับความเชื่อของคนอีสานที่มีความเชื่อว่า “ไฟจะเผาผลาญมลายความชั่วร้าย และขจัดปัดเป่าความทุกข์ยาก ความทุกข์เข็นให้หนีพ้นไป”

เครื่องดนตรี :

ชาวผู้ไทมีศิลปะและวัฒนธรรมมีลักษณะเฉพาะ^{๓๑,๓๒,๓๓} โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมทางด้านดนตรีและศิลปะการฟ้อนรำ เครื่องดนตรีของชาวผู้ไทในอดีตที่สำคัญคือ ปี่และแคน ดังที่คนผู้ไทมักกล่าวว่า ปี่ซบแคน แคนซบปี่ ปัจจุบันยังมีพิณ ซอปี่ ซอด้วง โปงกลาง และกลอง

ชาวผู้ไทมีดนตรีทำนองเฉพาะที่เรียกว่า ทำนองผู้ไท ประกอบหมอลำ ดนตรีประกอบการฟ้อนและดนตรีประกอบขบวนแห่ส่วนใหญ่เป็นการเล่นเพื่อการขับกล่อมและการทำงานโยคะชะตาราตี

^{๓๐} รัตติกาล โกฉินทรชาติ, การฟ้อนของชาวผู้ไท: กรณีศึกษาหมู่บ้านวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย), (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๕.

^{๓๑} เจษฎ์ศิริ เกื้อนมูลละ, การศึกษาองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์, การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๓๒.

^{๓๒} พงษ์เกษม สิงห์รุ่งเรือง, การศึกษากิจกรรมนันทนาการเชิงวัฒนธรรมของชาวผู้ไทเพื่อการท่องเที่ยว, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา), (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

^{๓๓} พงศ์ธร พันธุ์ผาด, ปี่ผู้ไท (ผู้ไท) บ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔), หน้า ๗๖.

ดนตรีของชาวผู้ไทยยังใช้ในงานบุญประเพณี เช่น บุญผะเหวด บุญบั้งไฟ บุญผ้าป่า บุญกฐิน ใช้ในงานประเพณีต้อนรับแขก งานบายศรีสู่ขวัญ และใช้ในงานพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา พิธีสู่ขวัญ พิธีเหยาเลี้ยงผี และพิธีกรรมเหยารักษาผู้ป่วย ชาวผู้ไทยมีการขับลำเรียกว่า ลำผู้ไทย เป็นดนตรีที่มีท่วงทำนองเฉพาะและนิยมกันมากในหมู่ชาวผู้ไทยจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร และกาฬสินธุ์

การรำผู้ไทย แบ่งออกเป็น ๒ ทำนอง คือ ทำนองผู้ไทยน้อยและทำนองผู้ไทยใหญ่ ทำนองดังกล่าวเป็นทำนองหลักในการบรรเลงดนตรีประกอบงานพิธีกรรม โดยเฉพาะงานพิธีกรรมเหยาจะใช้ท่วงทำนองผู้ไทยน้อยกับหมอลำที่เป็นผู้หญิง และท่วงทำนองผู้ไทยใหญ่กับหมอลำที่เป็นผู้ชาย ใช้แคนเป็นดนตรีหลัก ลายแคนเหล่านี้มีจังหวะที่ซ้ำและเร็วสลับกัน ส่วนลายน้อยมีท่วงทำนองที่เนิบช้า เป็นเพลงทำนองโศก

ด้านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ ชาวผู้ไทยมีการฟ้อนผู้ไทยถือเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การฟ้อนของชาวผู้ไทยใช้ในโอกาสต่างๆ เช่น ฟ้อนกินเหล้า ฟ้อนรับเสด็จ ฟ้อนในงานบุญประเพณี และฟ้อนต้อนรับนักท่องเที่ยว การฟ้อนดังกล่าวเป็นการฟ้อนเพื่อความบันเทิง

ส่วนท่วงทำของการฟ้อนรำเป็นการเลียนแบบมาจากท่าทางการเคลื่อนไหวของสัตว์ เป็นการฟ้อนเพื่อปลดปล่อยความทุกข์ สร้างความสุขให้กับชีวิต ดังนั้นท่าทางการฟ้อนจึงเป็นไปอย่างเสรี ไม่ได้กำหนดท่วงท่าที่ชัดเจนแน่นอน นับเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความภาคภูมิใจ และแสดงอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทย

ปีผู้ไทย : ปีผู้ไทยเป็นเครื่องดนตรีที่บ่งบอกภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวผู้ไทยบ้านกุดหว้าที่มีลักษณะทางกายภาพเรียวยาวเล็ก เสถียรสดใสไพเราะ มีลักษณะผสมผสานระหว่างชลุ้กับแคน คือ ทำจากไม้ไผ่หรือไม้กุ่มแคน

ชาวผู้ไทยยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับช่างทำปีแคนว่า ในอดีต ท้าวสีทนได้ออกไปรบและได้ไปนอนพักที่ป่า “ป่าไม้มนโคตร” ท้าวสีทนนอนดูท้องฟ้ามองดูดาว อยู่ๆ มีลมพัดมาท้าวสีทนจึงได้ยินเสียงลมพัดต้นไม้มีเสียงที่ไพเราะมากๆ ซึ่งไม่เคยได้ยินมาก่อน ท้าวสีทนจึงเกิดความคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะได้ยินเสียงแบบนี้จึงนำไม้มนโคตร ไปให้ประชาชนได้ทดลองฟังว่าจะได้ยินเสียงเหมือนที่พระองค์ได้ยินหรือไม่ จากนั้น ท้าวสีทนจึงมีคำสั่งให้ทหารตัดไม้มนโคตร และนำกลับไปบ้านเมือง ท้าวสีทนจึงคิดหาวิธีการทำและให้ช่างทำ ลองตีลิ้นโลหะใส่ หลังจากที่ได้ทดลองอยู่หลายเดือนได้นำมาทดลองเป่า แล้วอุทานว่า “แคนแน่” หมายถึงเสียงไพเราะ แต่เสียงกลับไม่ไพเราะนัก พระองค์ยังไม่พอใจในเสียงเท่าไรนัก เพราะเสียงที่ได้ฟังในป่านั้นเป็นเสียงที่ไพเราะชวนฟังรวมกันหลายเสียง ต่อมาท้าวสีทนเอาไม้ที่เหลือมาทดลองทำอีกเป็นเครื่องดนตรีที่ขนาดเล็กกว่าเดิม ปรากฏว่ามีเสียงที่แหลมใส ไพเราะ ชวนฟังมากขึ้นพระองค์จึงทดลองเป่าประสานกัน ทหารที่นั่งฟังจึงอุทานขึ้นว่า แคนขึ้น (ไพเราะขึ้น น่าฟังมากขึ้น) จึงเป็นตำนานแคนกับปี ช่างทำปีทำแคน ชาวผู้ไทยมักบอกเล่าให้ลูกหลานที่มาเรียนได้ฟังสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ที่มาของปีผู้ไทย: ชาวผู้ไทยบ้านกุดหว้าส่วนมากเรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “ปี” เพียงคำเดียว แต่ที่เรียกว่า “ปีผู้ไทย” นั้นเพราะว่าคนออกวัฒนธรรมที่เขาไปศึกษาเรื่องดนตรีผู้ไทยพบว่า ปีชนิดนี้ใช้ในวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย เพื่อบรรเลงเพลงผู้ไทยเท่านั้น จึงให้คำนำหน้าว่า “ปีผู้ไทย” อีกข้อสันนิษฐานหนึ่งอาจเป็นเพราะ ช่างทำปีอยากให้เรียกง่าย เข้าใจง่าย เพราะปีชนิดนี้ใช้เฉพาะกลุ่ม

ชาติพันธุ์ ปี่ผู้ไทของชาวบ้านกุดหว้าทำจากไม้ “เสี้ย” ซึ่งเป็นไม้ไผ่ชนิดหนึ่งที่มีขนาดเล็กพอดีและเนื้อของไม้ไผ่ชนิดนี้เหมาะสำหรับการทำเครื่องดนตรีเป็นอย่างมาก ส่วนมากจะนิยมนำไม้ไผ่ชนิดนี้มาทำแคน และปี่ผู้ไท ไม้ไผ่ชนิดนี้ และมักจะเกิดขึ้นแถบภูเขาสูงน้ำภูพานที่มีลำธารบนเทือกเขาภูพานทางตอนเหนือของบ้านกุดหว้าทางเขตรอยต่อจังหวัดกาฬสินธุ์ มุกดาหาร สกลนคร และนครพนม

ดังนั้น ไม้ไผ่จึงมีความสำคัญอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวผู้ไท เพราะนอกจากชาวผู้ไทจะนำไม้ไผ่มาทำเป็นเครื่องดนตรีแล้ว ชาวบ้านยังนำไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันอีกหลายประการเช่น ใช้สร้างบ้านเรือน หัตถกรรมคร่ำเรือน อุปกรณ์สำหรับสำหรับทำมาหากินและสำหรับประกอบการทำอาหารเพื่อสร้างเลี้ยงชีพ เป็นต้น

ปี่ผู้ไทเป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ที่มีการสืบทอดวิธีการเล่นและการผลิตมาจากบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวผู้ไท มาตั้งแต่โบราณกาล ส่วนมากคนที่สามารถเป่าปี่ได้จะเป็นนักดนตรีของหมู่บ้านหรือเป็นหมอแคนชาวผู้ไท เมื่อในหมู่บ้านมีงานบุญหรือพิธีกรรมต่างๆ เช่น เลี้ยงผีได้ ผีแถน เลี้ยงผีหมอเหยา จะต้องมียี่เสียงปี่เสียงแคนเป็นสื่อกลางระหว่างคนกับผี บางครั้งปี่ยังมีบทบาทในงานรื่นเริงเพื่อสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ใช้จับสาวเดินเลาะอวดว่าหนุ่มบ้านนี้เป่าปี่ไพเราะกว่าบ้านอื่น

นอกจากนี้ ชาวบ้านจะยกย่องช่างทำปี่เป็นนักปราชญ์ของคุ้ม เพราะช่างทำปี่ทำแคนที่มีความชำนาญทางด้านการผลิตเครื่องดนตรี ต้องเป็นเชื้อสายผู้ไท จึงจะทำปี่ที่มีเสียงไพเราะ เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ “รูเยื่อ” (กล่องเสียงหรือเรียกว่ากล่องขยายเสียงและเสียงจะคล้าย “จ๊กจั่น” ที่มีเสียงออกที่ข้างลำตัว “จ๊กจั่น” เป็นแมลงชนิดหนึ่งอยู่แถบภาคอีสานมีเสียงร้องไพเราะ สามารถนำมารับประทานเป็นอาหาร) ปี่ผู้ไทก็จะติดรูเยื่อด้วยไม้ไผ่ หรือเยื่อหอมหลายๆ แล้วติดกับ “ขี้สูด” (ชันโรง) ลงไป (ขี้สูดคือชันโรงที่ได้จากรังผึ้งตัวเล็กๆที่อาศัยอยู่ตามโพรงหรือโคนต้นไม้ใหญ่) ปี่ผู้ไทของชาวบ้านกุดหว้านี้นิยมทำขึ้นตามเสียงของแคนและหมอลำ

การเดินรำ :

การฟ้อนรำผู้ไทเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ที่มีลีลาท่าทางที่ชนต่างเผ่ายากที่จะทำการลอกเลียนแบบได้ การฟ้อนรำผู้ไทเรณูนครเป็นแบบเฉพาะของชาวผู้ไท นับตั้งแต่ลีลาท่าอย่างก้าวเดิน การยกมือ การยกแขนของผู้ฟ้อนรำแต่ละคู่จะมีความพร้อมเพียงกัน ฉะนั้น การที่จะดูความสวยงามของการฟ้อนรำผู้ไทจะต้องดูที่ลีลาท่ารำของแต่ละคู่ ลักษณะท่าฟ้อนดัดแปลงมาจากท่าทางของสัตว์และธรรมชาติ เช่น ท่านกกะบาบิน ท่ากาเดินก้อน ท่าเสื่อออกล่า ท่าจระเข้พาดหาง ท่าหนูมานถวายเป็นหวาน ท่าสาย ท่าลมพัดยอดมะพร้าว ฯลฯ ขณะฟ้อนหนุ่มสาวจะพูดคุยหยอกเย้ากระซำเข้าเย้าแห่เพื่อสร้างความสนุกสนานระหว่างผู้ชม และผู้แสดงซึ่งจะมีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวเมืองเว เมืองเว มีศิลปวัฒนธรรมสิ่งสมบรูณ์มาช้านานและลูกหลานชาวเมืองเว สืบทอดมาด้วยจิตและวิญญาณที่ฝังอยู่ในสายเลือดที่เข้มข้น ศิลปะการฟ้อนรำที่ชาวเมืองเวมีความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้สวมใส่ชุดฟ้อนรำในงานต้อนรับแขกเมือง^{๓๔}

^{๓๔}รัตติกาล โกตินทรชาติ, การฟ้อนของชาวผู้ไท: กรณีศึกษาหมู่บ้านวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย), (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๐ - ๓๔.

๕.๒ ชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นชาติพันธุ์ที่มีผู้สนใจศึกษาน้อย จึงทำให้คณะผู้วิจัยสนใจในชาติพันธุ์ผู้ไทไทยกลุ่มนี้ เนื่องจากต้องการศึกษาลักษณะภาษา วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย เป็นต้น เพื่อสนับสนุนให้ชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพงซึ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ นี้ ได้มีพลังทางสังคมในการทำกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ

ประวัติความเป็นมา

ตำบลโพนแพง เมื่อประมาณ ๒๐๐ ปีที่ผ่านมาได้อพยพมาจากเมืองบก เมืองวัง โดยการนำของตามหุมแพง จาโก๊ะ จากู มาตั้งถิ่นฐานบริเวณที่เคยเป็นที่อยู่ของพวกชาวตองเหลือง ที่เป็นพวกที่ชอบอพยพไปเรื่อย ๆ และชาวบ้านโพนแพงก็ได้มาตั้งถิ่นฐานบริเวณแห่งนี้ ต่อมาได้ย้ายถิ่นฐาน ๔ แห่ง ได้แก่ บ้านฮ้างโพธิ์ศรี บ้านฮ้างคำผักแพว บ้านฮ้างนากบ บ้านฮ้างคำแสนอ้าย ซึ่งเป็นบ้านโพนแพง และบริเวณแห่งนี้มีต้นไม้แพงขนาดใหญ่มาหลายต้น ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโพนแพง มาจนถึงปัจจุบัน

พื้นที่

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินเป็นดินร่วนปนทราย

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ต.คำเตย อ.เมือง จ.นครพนม

ทิศใต้ ติดกับ ต.นางาม อ.เรณูนคร จ.นครพนม

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.นาถ่อน อ.ธาตุพนม จ.นครพนม

ทิศตะวันตก ติดกับ ต.คำเตย อ.เมือง จ.นครพนม

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย

อาชีพเสริม ทำผ้าใบกันสาด ทำรางน้ำฝน

สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๙๑๖ ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๗๐ หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ ของจำนวนหลังคาเรือน

การเดินทาง

สามารถเดินทางโดยใช้ถนนสาย ธาตุพนม - นครพนม สายที่ ๑ เลี้ยวทางแยกเข้านาถ่อน ถึงตำบลโพนแพง ระยะทาง ๒๘ กม. และสายที่ ๒ เลี้ยวสามแยกบ้านธาตุน้อย - เรณูนคร ถึงตำบลโพนแพง ระยะทาง ๓๕ กม.

ผลิตภัณฑ์

ผ้าใบกันสาด^{๓๕}

^{๓๕} ข้อมูลตำบลโพนแพง, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaitambon.com> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวรรตน์ บุญภิกษะ^{๓๖} ได้ศึกษาเรื่องกำเนิดชนชาติชาวผู้ไท โดยกล่าวว่าความเป็นมาชาวผู้ไทนั้น ยกให้ พระยาแฉก (ขุนบรมราชาธิราช) ว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวภูไทหรือผู้ไท คนภูไท หรือ ผู้ไทมี่กำเนิดความเป็นมาอย่างไรไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอน แต่จากการสืบค้นประวัติศาสตร์ลาว ได้บันทึกไว้ในปี พ.ศ.๑๒๒๗ ขุนบรมราชาธิราชเป็นกษัตริย์นักรบผู้กล้าหาญของอาณาจักรหนองแสหรือน่านเจ้าพระองค์แรกผู้สร้างเมืองแฉกขึ้นที่ทุ่งน่าน้อยอ้อยหนู ชาวเมืองเรียกพระนามเจ้าเมืองว่า พระยาแฉก พงศาวดารล้านช้าง และพงศาวดารเมืองหลวงพระบาง บันทึกไว้ว่า

"ครั้งเมื่อสมัยบูรณานานมาแล้วโน้น แผ่นดินที่เฮาอยู่อาศัยนี้ คงเป็นดินเป็นหญ้ามีฟ้าเป็นแฉก ผีแลคนเที่ยวไปมาหากันบ่ขาดคนเฮาสั่งบ้านอยู่เมืองลุ่มกินปลา เห็ดนา กินข้าว คนเมืองลุ่มนี้กินข้าวให้บอก ให้หมาย กินแลงกินงายก็ให้บอกแก่แฉกได้กินขึ้นให้สงขา ได้กินปลาให้สงฮอย แก่แฉกเดิมนั้นคนเรายังไม่มีความคิด ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและวิญญาณหรือภูติผีสาางเทวดา ตลอดจนเรื่องราวอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจเหมือนปัจจุบันนี้

ต่อมาคนเราได้แบ่งกัน ออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มที่มีกำลัง มีอำนาจมากกว่า เป็นหัวหน้าหรือ ผู้นำ และกลุ่มที่มีกำลังน้อยกว่า เป็นชาวบ้านธรรมดาคอยปฏิบัติตามคำสั่งของคนกลุ่มแรก มีเรื่องเล่าขานกันว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ อุทกภัย อัคคีภัย หรือวาทภัย จากธรรมชาติเกิดขึ้น ชาวบ้านธรรมดาที่ไม่มีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ก็ เลยนึกว่า พระยาแฉก โกรธบันดาลโทษะ มีอยู่ครั้งหนึ่งเกิดอุทกภัยขึ้นชาวบ้านได้หนีตายขึ้นไปอยู่ในที่ สูงหรือเมืองบน พระยาแฉกจับไว้ แต่พออยู่ไปนานๆก็ไม่สามารถจะอยู่ได้ พระยาแฉกจึงได้พาลงไปส่ง ให้อยู่ที่หนึ่ง พร้อมกันนั้นก็ให้ควายเขา ลู ไปเพื่อให้ทำไร่ไถนากินกันต่อไป บริเวณที่ไปอยู่นั้นเรียกว่า "นา น้อย อ้อยหนู"

ต่อๆ มา เมื่อมีผู้มีบุญเป็นศรีแก่บ้านแก่เมืองเกิดขึ้น คือ ขุนบรมราชาธิราชได้สร้างเมืองแฉก ขึ้นที่ทุ่งน่าน้อย อ้อยหนู จึงได้ชักชวนแนะนำชาวบ้านให้รู้จักวิธีการทำไร่ไถนา ปลูกผักปลูกหญ้า ปลูกผลหมากรากไม้ หัวมันทั้งมวล อันควรกินควรเก็บ จึงเกิดมีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ผู้คนและบ้านเมืองค่อยพัฒนา มีความสุขความสะดวกสบาย มีลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมืองเกิดมีคตินิยมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ดนตรี ศิลปะ ศาสนาความเชื่อถือในเรื่องวิญญาณผีปู่ ผีย่าผีปู่ทวดตาทวด และมีการกราบไหว้บูชาตราบเท่าทุกวันนี้ ขุนบรมราชาธิราช กษัตริย์ผู้ปกครองเมืองแฉกมี เมหสี ๒ องค์คือ พระนางแอกแดง (เอคแดง) มีโอรส ๔ องค์ และพระนางยมพาลา มีโอรส ๓ องค์ รวม ๗ องค์ เมื่อพระโอรส เติบโตขึ้น จึงได้ให้ไป สร้างเมืองต่างๆ พร้อมมอบทรัพย์สมบัติ แก้ว แหวน ดังนี้

๑. ขุนลอ ให้ไปสร้างเมืองขวา คือ กรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว หลวงพระบาง มอบทรัพย์สมบัติ คือ ฮ่องร้าง ง้าวดาว แม่วี แหวนอำมรงค์ เลื่อมแสงใส มณีโชติ

๒. ยีผาล้าน ให้ไปสร้างเมืองหอแต มอบทรัพย์สมบัติคือ หอกมวงคลค้นคำ หน่วย ปัทมราชโชติ แสงสิงตะวัน

๓. สามจูงสง ให้ไปสร้างเมืองแกวช่องบัว มอบทรัพย์สมบัติ คือ เก็บเงิน ดาบฝักคำ หน่วยมุกตั้ง เลื่อมผิวเงินเสียงล่องนาคราช

^{๓๖} นวรรตน์ บุญภิกษะ, ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นผู้ไทในอีสาน, (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๙).

๔. ไสผง ให้ไปสร้างเมืองยวนโยนก เมืองลานนา หงสาวดี มอภทรีย์สมบัติ คือ หน้าของ
คำ แล่งชายคำ หน่วยเพชร เชิดตั้งแย้งแผ่นบาดาล

๕. จัวอิน ให้ไปสร้างเมืองชาวใต้ คือ อโยธยา มอภทรีย์สมบัติ คือ จ้าวปากไชย ดาบมาศ
หมากนิลเลื่อม ผ่านสองแสง

๖. ลกกลม ให้ไปสร้างเมืองเชียงคม คือ อินทปัต(เขมร) มอภทรีย์สมบัติ คือ ดาบเหล็ก
พวน ฝักถักหวาย อัมพา ผ่องผายงาม ปิดตลอดถึงลำไ้ว้า

๗. เจ็ดเจิง ให้ไปสร้างเมืองพวน(เชียงขวาง) มอภทรีย์สมบัติ คือ ดาวรวงกวน หน่วยปิด
คำ แสง เลื่อมลายหลากแก้ว

สิริยาพร สาสีพันธ์^{๓๗} ได้ศึกษาเกี่ยวกับเทศกาลและประเพณีที่สำคัญ โดยให้ความสำคัญ
กับประเพณีบุญฮีตสิบสอง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ดำรงมาที่ชาวผู้ไทยังคงรักษาไว้ได้อย่างมั่นคง มี
การทำบุญตามประเพณีนี้ตลอดทั้งปี โดยแบ่งเป็นแต่ละเดือนดังนี้

1. เดือนอ้าย มีประเพณี “บุญเข้ากรรม”
2. เดือนยี่ มีประเพณี “บุญคูลาน” หรือ “บุญกองข้าว”
3. เดือนสาม มีประเพณี “บุญข้าวลี”
4. เดือนสี่ มีประเพณี “บุญเดือนสี่”
5. เดือนห้า มีประเพณี “บุญสงกรานต์”
6. เดือนหก มีประเพณี “บุญบั้งไฟ และแห่บุญผเหวด (พระเวส)”
7. เดือนเจ็ด มีประเพณี “บุญซำฮะ”
8. เดือนแปด มีประเพณี “บุญเข้าพรรษา”
9. เดือนเก้า มีประเพณี “บุญข้าวประดับดิน”
10. เดือนสิบ มีประเพณี “บุญข้าวสาก”
11. เดือนสิบเอ็ด มีประเพณี “บุญออกพรรษา”
12. เดือนสิบสอง มีประเพณี “บุญกฐิน”

พิชยา อุทโท^{๓๘} ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาษาผู้ไท ผ่านโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าของ
ภาษาผู้ไท โดยได้แบ่งหมวดของภาษาผู้ไทออกเป็น หมวด ๕ คือ

1. หมวดสนทนา
2. หมวดผลไม้
3. หมวดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย
4. หมวดสัตว์
5. หมวดร่างกาย

^{๓๗} สิริยาพร สาสีพันธ์, บทบาทศูนย์วัฒนธรรมบ้านผู้ไทในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไท
เรณูนคร ท่ามกลามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(วัฒนธรรมศึกษา), (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔).

^{๓๘} พิชยา อุทโท และคณะ, โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าของภาษาผู้ไท, (๒๕๕๓), หน้า ๓๘

รัตติกาล โภคินทรชาติ^{๓๙} ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฟ้อนผู้ไท โดยได้ศึกษาการฟ้อนผู้ไท ๓ เผ่า ประกอบด้วย

๑. ฟ้อนผู้ไทจังหวัดนครพนม เป็นฟ้อนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุ้จักกันดี คือ การฟ้อนผู้ไทของ อำเภอรณนคร จนถึงว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครพนม ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาชมการพระราชทานมหรสพในงานวันอาสาฬหบูชา ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมในสมัยนั้นได้จัดให้มีการฟ้อนผู้ไทถวาย โดยมีนายคำนึง อินทร์ติยะ ศึกษาธิการ อำเภอรณนครได้ปรับปรุงท่าฟ้อนผู้ไทให้สวยงามกว่าเดิม โดยเชิญผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการฟ้อนผู้ ไทมาให้คำแนะนำ จนกลายเป็นท่าฟ้อนแบบแผนของชาวรณนครได้ถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานสืบทอดต่อมา ท่าฟ้อนผู้ไทได้แก่ ท่าเตรียม ท่านกกระบาบิน ท่าลำเพลิน ท่ากาเต้นก้อน ท่ารำม้วน ท่าฉาย ท่ารำสาย ท่ารำบูชา ท่าก่อนข้าวเย็น ท่าเสื่อออกเหล่า ท่าจรเข้พาดหาง ซึ่งการฟ้อนจัดเป็นคู่ๆ ใช้ชายหญิงแท้ ตั้งแต่ ๑๐ คู่ขึ้นไป เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลองกิ่ง กลองตะ ตะ กลองยาว ซ้องโหม่ง พังฮาดและทับแกบ สำหรับเครื่องแต่งกาย ฝ่ายหญิงนิยมใช้เสื้อสีน้ำเงินเข็มขลิบสีแดงทั้งเสื้อและผ้าถุง ผ้าสไบสีขาว เครื่องประดับใช้เครื่องเงินตั้งแต่ตุ้มหู สร้อยคอกำไลเงิน ผมเกล้ามวยสูงทัดดอกไม้สีขาว หม่มผ้าเบี่ยงสีขาว ซึ่งปัจจุบันใช้ผ้าถักสีขาว ส่วนผู้ชายจะใส่เสื้อม่อฮ่อมขลิบผ้าแดงนุ่งกางเกงขาก๊วยมีผ้าคาดเอวและโพก ศีรษะ

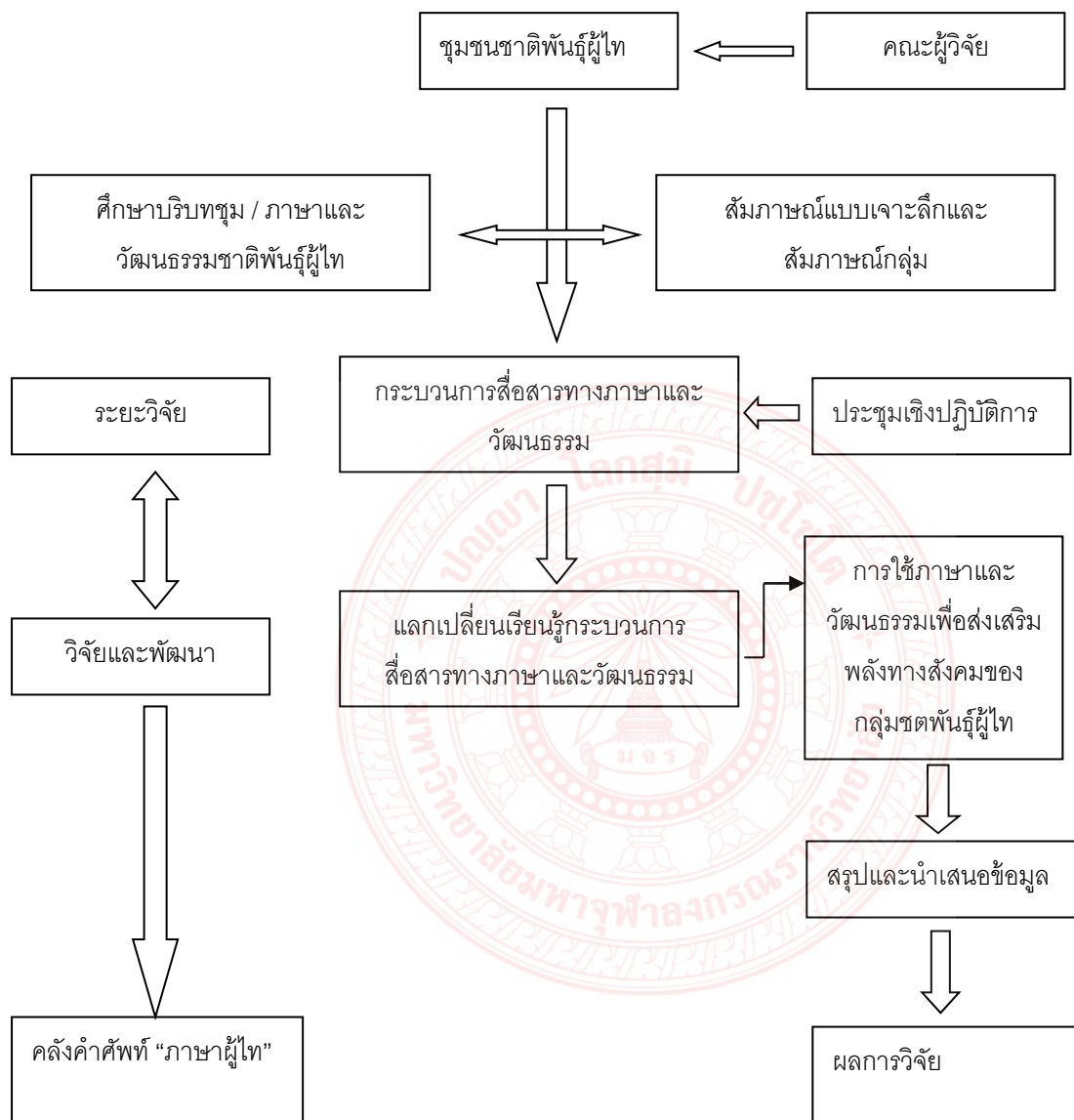
๒. ฟ้อนผู้ไทจังหวัดสกลนคร เป็นฟ้อนผู้ไทที่มีลีลาแตกต่างจากฟ้อนผู้ไทในท้องถิ่นอื่น เนื่องจาก ฟ้อนผู้ไทจังหวัดสกลนครจะสวมเล็บคล้ายฟ้อนเล็บทางภาคเหนือ ปลายเล็บจะมีพู่ไหมพรมสีแดง ใช้ผู้หญิง ฟ้อนล้วนๆ ท่าฟ้อนที่ชาวผู้ไทสกลนครประดิษฐ์ขึ้นนั้นมีเนื้อเพลงสลับกับทำนอง การฟ้อนจึงใช้ตีบทตามคำ ร้องและฟ้อนรับช่วงทำนองเพลง ท่าฟ้อน มีดังนี้ท่าดอกบัวตูมท่าดอกบัวบานท่าแข่งแขวลงหาดท่าบังแสง ทำนางไอ่เลาะดอน หรือนางไอ่เลียบหาด ทำนาตีม้วนหาง ดนตรีใช้กลองกิ่ง แคน กลองตุ้ม กลองตะ ตะ กลองยาว ซ้องโหม่ง พังฮาด ไม้ทับแกบ เครื่องแต่งกาย จะใส่เสื้อสีดำ ผ้าถุงดำขลิบแดง สวมเล็บทำด้วย โลหะหรือบางแห่งใช้กระดาษทำเป็นเส้นมีพู่ตรงปลายสีแดง หม่มผ้าเบี่ยงสีแดง ผมเกล้ามวยทัดดอกไม้สีขาว บางครั้งผูกด้วยผ้าสีแดงแทน ในปัจจุบันพบว่า เสื้อผ้าชุดฟ้อนผู้ไท จังหวัดสกลนครได้เปลี่ยนไปบ้าง คือ ใช้ เสื้อสีแดงขลิบสีดำ ผ้าถุงสีดำมีเชิง ผ้าเบี่ยงอาจใช้เชิงผ้าตีนชี่นมาหม่มแทน

๓. ฟ้อนผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์มีลักษณะการแต่งกายแตกต่างจากฟ้อนผู้ไทในถิ่นอื่นจะสวมเสื้อสีดำ ขลิบด้วยผ้าขีด หม่มผ้าแพรวา นุ่งผ้าถุงมัดหมี่มีเชิง ลีลาการฟ้อนได้รับการผสมผสานจากท่าฟ้อนผู้ไทและ เซิ้งบั้งไฟ ท่าฟ้อนจะเริ่มจากท่าฟ้อนไหว้ครู ท่าเดิน ท่าช่อม่วง ท่ามโนราห์ ท่าดอกบัวบาน ท่ามยุรี ท่ามาลัย แก้ว โดยใช้ผู้หญิงฟ้อนล้วนๆ ฟ้อนผู้ไทของกาฬสินธุ์จะมีการขับลำประกอบเรียกว่า "ลำภูไท"

๗. กรอบแนวคิด

^{๓๙} รัตติกาล โภคินทรชาติ, การฟ้อนของชาวภูไท: กรณีศึกษาหมู่บ้านวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย), (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๖ -๗๙.

กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก ๓) เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา Mixed Methodology Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

- ๑) รูปแบบการวิจัย
- ๒) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
- ๓) เครื่องมือการวิจัย
- ๔) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
- ๕) การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๖) สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมผสาน (mixed research) ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย บทความต่าง ๆ จากนั้นทางคณะผู้วิจัยก็ได้ลงพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทอาศัยอยู่ทั้ง ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อสำรวจจำนวนประชากร ชุมชน เส้นทางคมนาคม ลักษณะบ้าน การแต่งกาย อาหารการกิน ประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงภาษาต่าง ๆ เพื่อให้ทราบข้อมูล และหาวิธีการเพื่อใช้ภาษาและวัฒนธรรมในการส่งเสริมพลังทางสังคมแก่ชาติพันธุ์ผู้ไท โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ขอบเขตการวิจัยและประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษากระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท และแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและการสื่อสาร รวมถึงการเรียนรู้ภาษาผู้ไท และความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน โดยคณะผู้วิจัยได้มีการเก็บข้อมูลด้วย การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ประชาชนผู้รู้ ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังใช้แบบสอบถามกับประชาชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑. ประชาชนผู้รู้ชาติพันธุ์ผู้ไท
๒. ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๓. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำวิจัย ๑,๓๒๔ คน

๓.๒.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่างที่จะทำการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้รู้ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไท ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย

๓.๒.๒.๑ ประชาชนผู้รู้

- ๑) ประชาชนผู้รู้บ้านโพนแพง คือ นายบัวเพียร วงษาปัดนา
 - ๒) ประชาชนผู้รู้บ้านโนนสังข์ คือ นายชมมเชย โภพลรัตน์
- ทั้งสองท่านเป็นประชาชนผู้รู้ ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชนเผ่าเป็นอย่างดี อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานและสามารถลำดับเรื่องราวประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

๓.๒.๒.๒ ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านภาษาและวัฒนธรรมโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๔ คน คือ

- ๑) ผู้แทนวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม คือ นายสาธิต ดั่งวงศ์การักษ์ (ผอ. กลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม)
 - ๒) ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลโพนแพง คือ นายปิยะศักดิ์ สุริยนต์ (นายก อบต. โพนแพง)
 - ๓) ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลเรณูนคร คือ นายคารมย์ จิตมาตย์ (นายก อบต. เรณูนคร)และ
 - ๔) ผู้แทนจากโรงเรียนเรณูนคร คือ นายไพโรจน์ กิตติศรีวรพันธ์ (ผู้อำนวยการโรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล)
- โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

๓.๒.๒.๓ ประชาชนในพื้นที่ที่ทำวิจัย

ประชาชนในพื้นที่ที่ทำวิจัย ประกอบด้วยชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท คือ

๑. ชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านโนนสังข์ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๘๖๔ คน (ข้อมูลจำนวนประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลเรณูนคร พ.ศ. ๒๕๖๑)
๒. ชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน ๔๖๒ คน (ข้อมูลจำนวนประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลโพนแพง พ.ศ. ๒๕๖๑)^{๓๗}

^{๓๗} องค์การบริหารส่วนตำบลโพนแพง, นโยบายกลยุทธ์ด้านบริหารและการพัฒนาทรัพยากรระยะ ๓ ปี, (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓, ๒๕๖๑), หน้า ๖.

โดยมีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑,๓๒๔ คน และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling) โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ และ แจกแบบสอบถาม โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน^{๓๘} ในพื้นที่ทั้งหมด ๔๗๘ คน

ตารางที่ ๑

สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างชุมชนที่อาศัยในพื้นที่ทำการวิจัย

เรื่อง	กลุ่มตัวอย่าง	ชาติพันธุ์	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้
กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคม	๑. บ้านโนนสังข์	ผู้ไท	๘๖๔	๒๖๗	แบบสอบถาม ๔๗๘
	๒. บ้านโนนแพง	ผู้ไท	๔๖๒	๒๑๑	

๓.๓ เครื่องมือวิจัย

คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือไว้ดังนี้

๓.๓.๑ การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) ศึกษาประวัติ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย ของชาติพันธุ์ผู้ไท รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดการศึกษา

๓.๓.๒ การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการ ได้แก่ การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนในด้านภาษาและวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย สำหรับการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) สร้างแบบสำรวจข้อมูลการใช้ภาษาผู้ไท แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา

๓) นำแบบสำรวจข้อมูลการใช้ภาษาผู้ไท แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ความเหมาะสมของภาษาและความชัดเจน

๔) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะแล้วจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

^{๓๘} วีระวุฒิ เอกะกุล, ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, (อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓), หน้า ๕๓

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) และการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) การศึกษาจากเอกสารเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประเด็นที่วิจัย ตลอดจนข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ส่วนการศึกษาภาคสนามเป็นการรวบรวมข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้ทั้งวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การมีส่วนร่วม สำหรับเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม กล้องถ่ายรูป เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้ว นำเสนอผลการวิจัย ตามลำดับดังนี้

๑. การค้นคว้าเอกสาร
๒. การศึกษาภาคสนาม
๓. การสัมภาษณ์
๔. การแจกแบบสอบถาม

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลชาติพันธุ์ผู้ไท ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไท โดยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลผู้ใหญ่บ้านโนนสังข์ และบ้านโนนแพ่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตบ้านโนนสังข์และบ้านโนนแพ่ง

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

คณะผู้วิจัยได้วางแผนและกำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับ ภาษาวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย พลังทางสังคม โดยการสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนพูดคุยจากกรณีศึกษาในกลุ่ม

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นย่อมมีเทคนิคเฉพาะที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี การแต่งกาย หรือแม้แต่ความเป็นอยู่ หลังจากรวบรวมข้อมูลได้แล้ว คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจำแนกและจัดระบบข้อมูล รวมถึงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อแยกแยะองค์ประกอบ ความหมาย ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมทางภาษาและวัฒนธรรมโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปหรือการวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อมูลที่ได้จากการออกภาคสนาม และการแจกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะต้องวิเคราะห์ด้วยมุมมองของชุมชนในวัฒนธรรมนั้นในการวิเคราะห์ต้องอาศัยการสัมภาษณ์ และเก็บแบบสอบถามจากการรวบรวมข้อมูล

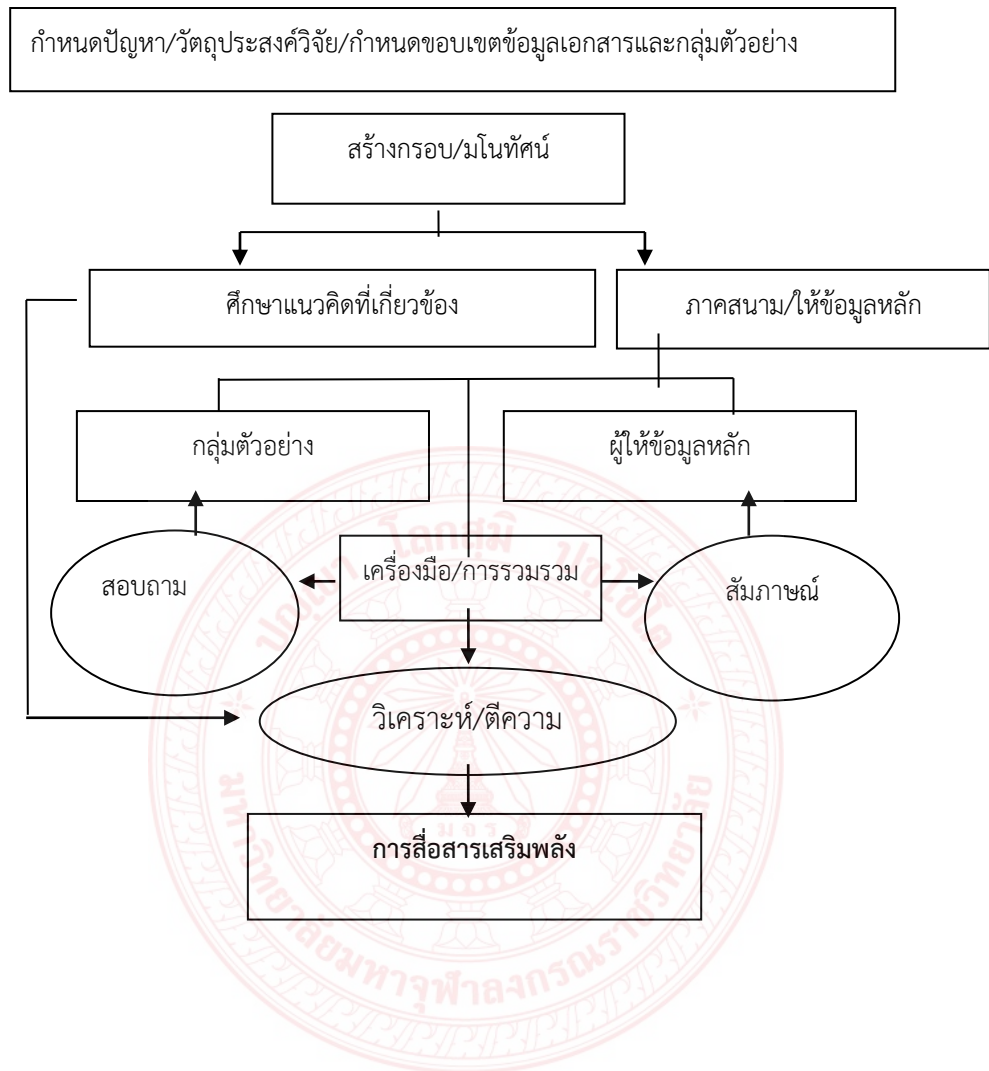
การวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และการสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น

๑. การสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โดยการสัมภาษณ์
๒. การเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โดยการสังเกตการณ์ พูดคุยกับปราชญ์ชุมชน ผู้รู้ และ บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม การจัดตั้งถามในการเก็บข้อมูล ได้แก่
 - การสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง
 - แบบสำรวจข้อมูลการใช้ภาษาผู้ไท
 - แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาผู้ไท
 - แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
 - การประชุมกลุ่ม (Focus Group)
๓. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม โดยมีโครงสร้างที่ชัดเจน และ ครอบคลุมทุกประเด็น
๔. การเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลแบบกรอรายการ (Check List) ซึ่งสร้างมาเพื่อให้ครอบคลุมเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม
๕. การเก็บข้อมูลแบบประชุมกลุ่ม (Focus Group) จัดประชุมกลุ่มกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- ๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนการศึกษาสภาพทั่วไป
 - ๓.๖.๑.๑ การศึกษาสภาพทั่วไปโดยใช้แบบสำรวจข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเป็นความเรียง
 - ๓.๖.๑.๒ การศึกษาสภาพการใช้ภาษาผู้ไท วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ
 - ๓.๖.๑.๓ การศึกษาเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
- ๓.๖.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม
 - ๓.๖.๒.๑ การประเมินผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมโดยการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ
 - ๓.๖.๒.๒ การวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม ภายหลังจากทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม วิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอเป็นความเรียง

๓.๗ สรุปขั้นตอนการทำวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ๒) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง และ ๓) เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ให้ได้องค์ความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรม เป็นแหล่งของการศึกษา เรียนรู้ ภาษาและวัฒนธรรม

๔.๑ โครงสร้างทางภาษาชาติพันธุ์ผู้ไท

การสื่อสารภาษาและวัฒนธรรมสู่การสร้างพลังทางสังคม การสื่อสารผ่านภาษา (พูดหรือวจนภาษา) และการสื่อสารภาษาที่มีใช้ภาษาพูด (วัฒนธรรมหรืออวจนภาษา) นั้น สิ่งที่อยู่เบื้องหลังของภาษาทั้งสอง คือ โครงสร้างของภาษาที่มีรูปแบบที่ตายตัวทำให้ภาษามีไวยากรณ์หรือมีกฎของความแน่นอนหรือความนิ่งระดับหนึ่ง การศึกษากระบวนการสื่อสารทางภาษาพูดและมีใช้ภาษาพูดจำเป็นต้องเข้าใจพื้นฐานโครงสร้างของภาษานั้นๆก่อน ภาษาพูดของผู้ไทก็อยู่ในกติดังกล่าว เบื้องต้นผู้วิจัยอธิบายโครงสร้างภาษาเพื่อนำไปสู่ผลการวิจัยข้อถัดไป

๔.๑.๑ โครงสร้างภาษาผู้ไท

ภาษาผู้ไทแม้จะกระจายอยู่ในแถบอีสาน แต่สำเนียงและคำศัพท์นั้นแตกต่างกับภาษาไทยถิ่นอีสานโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามยังมีคำยืมจากภาษาถิ่นอีสานอยู่ในภาษาผู้ไทบ้างเป็นธรรมดา แต่ก็ไม่นับว่ามาก ด้วยเหตุนี้ ชาวไทยที่พูดภาษาอีสานจึงไม่สามารถพูดหรือฟังภาษาผู้ไทอย่างเข้าใจโดยตลอด แต่ชาวผู้ไทส่วนใหญ่มักจะพูดภาษาอีสานได้

ลักษณะของภาษา

ด้วยภาษาผู้ไทเป็นภาษาในตระกูลไท จึงมีลักษณะเด่นร่วมกับภาษาไทยด้วย นั่นคือ

- ๑) เป็นภาษาคำโดด มักเป็นคำพยางค์เดียว
- ๒) เป็นภาษามีวรรณยุกต์
- ๓) โครงสร้างประโยคแบบเดียวกัน คือ "ประธาน กริยา กรรม" ไม่ผันรูปตามโครงสร้างประโยค

หน่วยเสียงในภาษาผู้ไท

หน่วยเสียงพยัญชนะ แจกแจงเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงหน่วยภาษาผู้ไท

ฐานกรณ์ของเสียง	ริม ฝี ปาก ล่าง-ฟัน	ริมฝีปาก	โ ค น ฟัน	เพ ต าน ส่วนแข็ง	เพ ต าน ส ่วน อ่อน	ช่วงคอ
เสียงหยุด (ไม่ก้อง)	-	/ป/	/ต/	/จ/	/ก/	/อ/
เสียงหยุด (ไม่ก้อง)	-	/พ/	/ท/	-	/ค/	-
เสียงหยุด (ก้อง)	-	/บ/	/ด/	-	-	-
เสียงขึ้นจมูก	-	/ม/	/น/	/ญ/	/ง/	-
เสียงเสียดแทรก	/ฟ/	/ส/	-	-	-	/ห/
กึ่งสระ	/ว/	-	-	/ย/	-	-
ลอดข้างลิ้น	-	/ล/	-	-	-	-

เสียงของภาษาผู้ไทเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยมาตรฐาน ปรากฏดังนี้

/ญ/ เป็นหน่วยเสียงพิเศษ ที่ไม่พบในภาษาไทยภาคกลาง แต่พบได้ในภาษาไทยถิ่นอีสานเหนือ และใต้ (บางถิ่น) ในภาษาผู้ไท บางถิ่นผู้พูดใช้เสียง /ญ/ โดยตลอด บางถิ่นใช้ทั้งเสียง /ญ/ และ /ย/ โดยไม่แยกแยะคำศัพท์

หน่วยเสียงสระ

ภาษาผู้ไทมีสระเดี่ยว ๙ ตัว หรือ ๑๘ ตัวหากนับสระเสียงยาวด้วย โดยทั่วไปมีลักษณะของเสียงคล้ายกับสระในภาษาไทยถิ่นอื่น (เพื่อความสะดวก ในที่นี้ใช้อักษร อ ประกอบสระ เพื่อให้เขียนง่าย)

สระสูง อี, อี้ อี้, อือ อู, อุ

สระกลาง เอะ, เอ เออะ, เออ โอะ, โอ

สระต่ำ แอะ, แอ อะ, อา เออะ, ออ

ในภาษาผู้ไทมักไม่ใช้สระประสม นิยมใช้แต่สระเดี่ยวข้างบนนี้ ตัวอย่างคำที่ภาษาไทยกลางเป็นสระประสม แต่ภาษาผู้ไทใช้สระเดี่ยว

เปรียบเทียบภาษาไทยกลาง - ภาษาผู้ไท

/หัว/ /โห/

/สวน/ /โสน/

/เสี่ย/ /เส/

/เขียน/ /เขน/

/เสื่อ/ /เสอ/

/มะเขือ/ /มะเขอ/

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาผู้ไท มีด้วยกัน ๕ หน่วย

พยางค์ พยางค์ในภาษาผู้ไทมักจะเป็นพยางค์อย่างง่าย ดังนี้

- ๑) เมื่อประสมด้วยสระเสียงยาว พยางค์อาจประกอบด้วยพยัญชนะต้น สระ และวรรณยุกต์ โดยจะมีพยัญชนะตัวสะกดหรือไม่ก็ได้
- ๒) เมื่อมีสระเสียงสั้น พยางค์ประกอบด้วยพยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ และพยัญชนะตัวสะกด

ลักษณะเด่นของภาษาผู้ไท

ภาษาผู้ไทมีลักษณะเด่นอยู่ ๗ ประการดังนี้

๑. พยัญชนะ "ข,ฃ" /k/ ในภาษาไทยและลาว-อีสานบางคำ ออกเสียงเป็น ห, ฮ /h/

ตารางที่ ๒ แสดงลักษณะเด่นของภาษาผู้ไท

ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท
แขน	ແ່ນ	เข็ม	ເື້ມ	ขี้ น (ขี้นน็อต)	หั้น	ขา	หา	ของ	หอง
ขน	หน	เข้า	เห้า	ขอด	ฮอด	ขอนแก่น (ขอนแก่น ไม้)	หอน	ขี้	หั้น
ฆ่า	ฮ่า	ขาด	ฮาด	เขี้ยว (ฟัน)	แห้ว	ขัดข้อง (ยุ่ง เหยิง)	ห้อง	ข้อ	ห้อ
ขาย	หาย	เขา (สัตว์)	เหา	เขี้ยว	แหว	ขาว	หาว		

๒. เสียงสระ "ใ" ออกเสียงเป็น "เออ" และสระ "ไ" บางคำก็ออกเสียงเป็น "เออ"

ตารางที่ ๓ แสดงเสียงสระ

ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท	ภาษาไทย	ภาษา ภูไท
ใกล้	เค้อ	ไหน (ใส "ลาว")	เซอ, ซิ เลอ, ได้ เนอเฮอ		เต้อ	ใช้	เซ้อ	ใน	เนอ, เต้อ
ใจ	เจ้อ	ใหม่่อ	เมอ	ไต	เต้อ	ใส่	เซอ	ให้	ห้อ
ใคร (ไผ "ลาว")	เพอ	ใหญ่	เยอ	บวม (ไค้ "ลาว")	เค้อ	ใบ	เบ้อ		

๓. ภาษาผู้ไทใช้แต่เพียงสระเดี่ยว ไม่มีสระผสม เช่นเดียวกับภาษาลื้อ ไตซิ่น
ตารางที่ ๔ แสดงสระเดี่ยว

ภาษาไทย	ภาษาภูไท	ภาษาไทย	ภาษาภูไท	ภาษาไทย	ภาษาภูไท	ภาษาไทย	ภาษาภูไท	ภาษาไทย	ภาษาภูไท
เขียด	แควด	เรือ	เฮอ	เรียน	เฮน , สอน	บ่ ว ง (ซ็อน)	โบง	ม่วน	โมนัน
เกวียน	เกว้น	สวน	โสน	เขี่ย	แคว	เลี้ยว	เล้ว	เมี้ย	เม
เหยียบ	เยบ	เงื่อน	เงิ้น	เปล็อน	เป็้น	หนด	โนด	ฝัว	โฝ

๔. คำที่ใช้สระเสียงยาวแล้วสะกดด้วย "ก" จะเปลี่ยนเป็นสระเสียงสั้น ไม่ออกเสียง "ก" เช่นเดียวกับภาษาไทถิ่นใต้ฝั่งตะวันตก และภาษาไทดำ ไทขาว พวน เช่น

- *ลูก = ลุ
- *บอก = เบ้าะ
- *แตก = เต้าะ
- *ตอก = เต้าะ
- *ลอก = เลาะ, ลู่น
- *หนอก = เนาะ
- *ยาก = ยัวะ
- *ฟาก, ฝิ่ง = ฟ้าะ
- *หลือก = หลี
- *ปีก = ปี
- *ราก = ฮะ
- *กาก = ก้าะ
- *อยาก = เยอะ
- *เลือก = เลอะ
- *น้ำเมือก = น้ำเมอะ
- *น้ำมูก = ซึม
- *ผูก = พุ
- *หยอก = เยอะ
- *หมอก = เมอะ
- *ดอกไม้ = เต้าะไม้
- *ศอก = เซอะ
- *หนวก = โนะ
- * หยวก = โ
- *ถูก(ถึก ในภาษาลาว) = ทึ

๕. ภาษาผู้ไทใช้คำที่แสดงถึงการปฏิเสธว่า มี,หมี หรือเมื่อพูดเร็วก็จะออกเสียงเป็น มิ เช่นเดียวกับภาษาไทยโบราณ ภาษาจ้วง (bou,mi) และภาษาลื้อบางแห่ง เช่น

*ไม่ได้ = มิได้

*ไม่บอก = มิเบ้าะ

*ไม่รู้ = มิฮู้, มิฮู้จัก,มิจัก,จัก

*ไม่เห็น = มิเห็น

*ไม่พูดไม่จา = มิเว้ามิจา

๖. คำที่วางท้ายประโยคคำถาม คือคำว่าอะไร,ทำไม,ไหน,ใคร,ใด-ไร,จะใช้แตกต่างจากภาษาไทยดังนี้

*อะไร = ฝะเหลอ,ฝิเหลอ,อันเลอ

*ทำไม = เอ็ดผอ

*ไหน = ชิเลอ,สะเลอ,เนอเหอ

*ใคร = เพอ-ผู้เลอ

*ใด-ไร = เลอ

*ไย, ทำไม = คื่อ, เลอ (ภาษาลาวว่า "สั่ง")

๗. คำว่า จัก หรือ จะ ในภาษาไทย ภาษาผู้ไทจะใช้คำว่า หละ เช่น

*เธอจะไปไหน = เจ้าหละไปชิเลอ

*ฉันกำลังจะพูด = ซ้อยทมหละเว้า

*เขาจะคุยกันเรื่องอะไร = เขาหละแ่อนกันเล็งผอ

๗. ลักษณะเด่นอื่น ๆ ของภาษาผู้ไท มีดังนี้

บางคำมีการออกเสียงต่างจากภาษาไทย ดังนี้

๑) ค เป็น ซ เช่น คง = ซง, ครก = ซก

๒) ต เป็น ล เช่น ไต = เลอ, สะดุ้ง (เครื่องมือหาปลาชนิดหนึ่ง) = จะลุ้ง

๓) อะ เป็น เอะ เช่น มัน (หัวมัน) = เม้น, มันแกว = เม้นเพา-โหเอั้น, มันเทศ = เม้นแกว

๔) เอะ เป็น อิ เช่น เล่น=ดั้น, เด็กน้อย=ดิกน้อย, เหล็กโล (ตะปู)=ลี้กโล

๕) เอี้ยว เป็น แอ เช่น เหี่ยว = แห้ว, เขี้ยว = แห้ว, เหยี่ยว = แหลว, เตี้ย = แต้, เขียว =

แหว

๖) สระเสียงสั้นในภาษาไทยบางคำกลายเป็นสระเสียงยาวในภาษาผู้ไท เช่น ลิง = ลีง, ก้อนหิน = มะซี้หิน, ผิงไฟ = ผีงไฟ

๗) อิ เป็น อี เช่น กลิ่น = กิ่น คัด = คีต/ฮีต

๘ คำเฉพาะถิ่น เป็นคำที่มีใช้เฉพาะในภาษาผู้ไท และอาจมีใช้ร่วมกับภาษาอื่นที่เคยมีวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น

*ดวงตะวัน = ตะเง้น, โก๊

*ดวงเดือน = โต้ต่าน, เด้น, ต้อ

*ประตูหน้าต่าง = ปะตูบ่อง, บ่องเย่ม

*จี้ไม้ = จี้จะหา

- *ขึ้นรา = ตีกเหเนา
- *น้ำหมาข้าว, น้ำส่งกลิ่นเหม็นเนา = น้ำโม่ะ
- *สวย = ซับ
- *ตระหนี่, ซึ่เหนียว = อืด, ซึ่อืด, ซึ่ถึ
- *ประหยัด = ตักไต้, ตักไต้
- *หัวเช่า = โหไค้ย
- *ลูกอันทะ = มะชะหล่า
- *หัวใจ = มะหูเจอ, หูเจอ
- *ตาตุ่ม = ปอผะ, ปอมผะ
- *ท้ายทอย = ง้อนตัน
- *เอว = โซ่ง, กะไทย์, แอว
- *ถ่านก่อไฟ = ก้อมี่
- *พุดคุย, สนทนา = แอ่น
- *เกลี้ยกล่อม = โโยะ, เญ้า
- *หัน = ปั้น, (ภาษาลาวว่า งวก)
- *ย้ายข้าง = อวาย, ว้าย (ภาษาลาวว่า อ่วย)
- *ขอร้อง, วิววน = แอ่ว
- *กั้นนั๊กันหนา = กะตักกะต้อ
- *มาก, ยิง = แสง, กะตักกะต้อ-กะต้อ, หลาย
- *ไม่ใช่ = แต่
- *จริง = เฝ็ง, แท้
- *นี้กว่า = ตื่อหะ, กะเต้วหะ, เต้วหะ
- *พะวงใจ = ง้อ, คืดง้อ
- *อุทานไม่พอใจ = เยอ! เยอะ!
- *ไปโดยไม่หันกลับมา = ไปกินๆ, ไปกั๊ๆ
- *สั้น = สั้น, กิด, ขึ้น
- *ยาว = ญาว, สาง
- *ปิด = ปิด, อัด, ฮี, กิด, ังบ
- *เปิด = เปิด, ไช, อ้า

๔.๑.๒ โครงสร้างภาษากับการดำรงอัตลักษณ์ผู้ไท

โครงสร้างภาษาและสำเนียงภาษาของชาวผู้ไทมีลักษณะเฉพาะและมีลักษณะเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งความเอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะเด่นของภาษาผู้ไทแตกต่างจากบางภาษาของชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก เช่น ภาษาข่า ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันภาษาข่าเกือบสูญหายหมดสิ้นเพราะภาษาสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ (ที่คนภายนอกยื่นให้) คนไม่ค่อยนิยมใช้สื่อสารโดยเฉพาะกับกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ลาว ซึ่งแตกต่างจากภาษาของชาวผู้ไทมีเสียงต่ำและคนเผ่าอื่นเข้าใจง่าย สื่อสารภาษาตัวเองกับชนเผ่า

อื่นได้ และภาษาผู้ไทได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษาที่ไพเราะ จากโครงการสร้างและสำเนียงดังกล่าว ทำให้ชาวผู้ไทภูมิใจในภาษา อัตลักษณ์ของตน ดำรงภาษาไว้ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ใช้สื่อสารภายในกลุ่ม และนอกกลุ่ม ก่อให้เกิดพลังความเข้มแข็งของกลุ่มของได้อย่างดี

ตามแตกต่างของโครงสร้างภาษาตามทัศนคติของชนผู้ไทมีความแตกต่างจากภาษาไทยและภาษาอีสานอย่างน้อย ๓ ด้าน

- ๑) การใช้คำสื่อสารแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น “ใกล้” ภาษาผู้ไทใช้คำว่า “เค่อ”
- ๒) ใช้คำเดียวกันและการออกเสียง ผสมคำแตกต่างกันเล็กน้อย เช่น “ใจ” ภาษาผู้ไทใช้คำว่า “เจ้อ”
- ๓) ใช้คำเหมือนกันเพียงแต่เสียงสูง-ต่ำในการออกเสียงต่างกัน เช่น “กิน” ภาษาผู้ไทออกเสียงว่า “กิน” เป็นต้น

ส่วนใหญ่การใช้คำของภาษากลางและภาษาผู้จะอยู่ในข้อ ๒) และข้อ ๓) จึงทำให้การสื่อสารกันได้ในชีวิตประจำวันในระหว่างชนเผ่าได้

ภาษาผู้ไทมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์การสำนึกตนเองของชาวผู้ไท เมื่อเปรียบเทียบปริมาณประชากรกลุ่มในชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ไม่นับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีปริมาณมากที่สุด กลุ่มผู้ไท โครงสร้างภาษามีส่วนสำคัญในการสร้างความสำนึกตัวตนในการดำรงความเป็นชาวผู้ไทอย่างเหนียวแน่น ในแง่การสื่อสารกับคนอีสานได้ง่ายเมื่อเทียบกับภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น (เช่น ย้อ ข่า โข่ง) เพราะฉะนั้นชาวผู้ไทให้ทัศนะว่าการสื่อสารเข้าใจกับคนอีสาน (ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่) ได้ง่ายทำให้ตนเองเลือกภาษาของตนเองในการสื่อสารและยังรักษาอัตลักษณ์ภาษาของตนเองด้วย ภาษาถือว่ามีค่าที่สุดของการดำรงอัตลักษณ์ เพราะภาษาเป็นสื่อในการยืดยื้อประวัติของตนเอง ภาษาเป็นการสะท้อนการจัดความสัมพันธ์ของสังคมของกลุ่ม ภาษาเป็นตัวสื่อกลางในการสื่อสาร ในการสร้างจินตนาการ ในการสร้างคำอธิบายตัวตนและโลกทัศน์ และในการเสริมพลังทางสังคม

๔.๒ การสื่อสารทางภาษาเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคม

การสื่อสารทางภาษาในข้อนี้ หมายถึงภาษาพูด ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งแบบสอบถามและสัมภาษณ์ การใช้ภาษาพูดของชาวผู้ไทที่มีลักษณะเด่นและได้รับการยอมรับทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม ภายในกลุ่ม ชาวผู้ไทมีอาชีพหลากหลายและบางกลุ่มอยู่ในพื้นที่เดียวกัน บางกลุ่มกระจัดกระจายตามลักษณะอาชีพที่ต้องย้ายถิ่นฐาน เช่น ข้าราชการ เป็นต้น แต่ผู้ไทมีพลังทางสังคมกล่าวคือมีการรวมกลุ่มปีละครั้ง เรียกว่า วันผู้ไทโลก ซึ่งจัดบ่อยครั้งที่อำเภอเรณูนคร การเกิดพลังการรวมกลุ่มมาจากการสื่อสารทางภาษาทั้งภายในและภายนอก สู่ภายนอก เช่น ภาษาสู่ศิลปินการร้องเพลง เป็นต้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยศึกษาทัศนคติของชาวผู้ไทสองกลุ่มตัวภาษาของตนเองและต่อผู้อื่น ซึ่งข้อมูลนี้เป็นการอธิบายความเข้มแข็งและการดำรงอยู่ของภาษามีผลต่อการดำรงอยู่ของชาวผู้ไท ซึ่งหมายถึงการเกิดพลังทางสังคมจากการรวมกลุ่มกันนี้ ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยเชิงปริมาณและต่อด้วยเชิงคุณภาพตามลำดับ

๔.๒.๑ ภาษาผู้ไทกับการดำรงวัฒนธรรมผู้ไท

ผู้วิจัยลำดับการอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ ๕ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพน

แพง

จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒๑๗	๔๕.๔
หญิง	๒๖๑	๕๔.๖
รวม	๔๗๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๕ พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน ๒๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖ และเป็นผู้ชาย จำนวน ๒๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔ ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพน

แพง

จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๕๕	๑๑.๕
๑๖ - ๒๐	๒๒	๔.๖
๒๑ - ๒๕	๒๖	๕.๔
๒๖ - ๓๐	๔๕	๙.๔
๓๑ - ๓๕	๔๓	๙.๐
๓๖ - ๔๐	๕๘	๑๒.๑
๔๑ - ๔๕	๔๒	๘.๘
๔๖ - ๕๐	๖๒	๑๓.๐
๕๑ - ๕๕	๖๖	๑๓.๘
๕๖ - ๖๐	๔๒	๘.๘
๖๐ ปี ขึ้นไป	๑๗	๓.๖
รวม	๔๗๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๖ พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๕๕ ปี จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ รองลงมาคือ อายุระหว่าง ๔๖ - ๕๐ ปี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐ อายุระหว่าง ๓๖ - ๔๐ ปี จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ อายุระหว่าง ๒๖ - ๓๐ ปี จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๔ อายุระหว่าง ๓๑ - ๓๕ ปี จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ อายุระหว่าง ๕๖ - ๖๐ ปี และ ๔๑ - ๔๕ ปีจำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๘ อายุระหว่าง ๒๑ - ๒๕

ปี จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔ อายุระหว่าง ๑๖ – ๒๐ ปี จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๖ และอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๗ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพน
แพง

จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษาต่อ	๗	๑.๕
ประถมศึกษา	๗๖	๑๕.๙
มัธยมศึกษาตอนต้น	๗๒	๑๕.๑
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	๒๐๙	๔๓.๗
ปริญญาตรี	๗๙	๑๖.๕
สูงกว่าปริญญาตรี	๓๕	๗.๓
รวม	๔๗๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๗ พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. จำนวน ๒๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗ รองลงมาคือระดับปริญญาตรี ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ระดับประถมศึกษา ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓ และไม่ได้ศึกษาต่อจำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๕

ตารางที่ ๘ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพน
แพง

จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	๗๖	๑๕.๙
แต่งงาน	๒๐๑	๔๒.๑
หม้าย / หย่า	๒๔	๕.๐
นักเรียน	๑๐๐	๒๐.๙
นักศึกษา	๔๘	๑๐.๐
พระภิกษุ สามเณร	๓๓	๖.๙
รวม	๔๗๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๘ พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพแต่งงาน จำนวน ๒๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑ รองลงมาคือ นักเรียนจำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๙ สถานภาพโสด จำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙ สถานภาพนักศึกษาจำนวน ๔๘ คน คิด ๑๐.๐ คน สถานะภิกษุ สามเณร จำนวน ๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๙ และสถานะภาพหม้าย/หย่า จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๙ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพน
แพง

จำแนกตามอาชีพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักเรียน / นักศึกษา	๑๔๘	๓๑.๐
ข้าราชการ	๓๕	๗.๓
พระภิกษุ/สามเณร	๓๓	๖.๙
พนักงานบริษัท	๕๗	๑๑.๙
เกษตรกรกรรม	๑๗๘	๓๗.๒
ลูกจ้าง	๒๗	๕.๖
รวม	๔๗๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๙ พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน ๑๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒ รองลงมาคือนักเรียน / นักศึกษา จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐ พนักงานบริษัทจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ ข้าราชการจำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓ ภิกษุ/สามเณร จำนวน ๓๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๙ และลูกจ้างจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖ ตามลำดับ

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในบ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบข้อมูลดังนี้ ตารางที่ ๑๐ แบบสอบถามความคิดเห็นกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท

รายการ	ค่าเฉลี่ย (X)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลความ
ด้านภาษาผู้ไท			
๑. ท่านใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน	๓.๗๓	๐.๖๐	มาก
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภาษาผู้ไทให้แก่เยาวชน	๓.๖๕	๐.๗๕	มาก
๓. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาผู้ไท	๓.๗๔	๐.๕๒	มาก
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ / นวัตกรรมเกี่ยวกับภาษาผู้ไท	๓.๘๒	๐.๔๗	มาก
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มภาษาผู้ไท	๓.๓๗	๐.๗๕	ปานกลาง
๖. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา และโครงสร้างของภาษาผู้ไท	๓.๔๓	๐.๖๓	ปานกลาง

รวม	๓.๖๒	๐.๖๒	มาก
ด้านการแต่งกาย			
๗. ท่านแต่งกายชุดผู้ไทเป็นประจำหรือเทศกาลสำคัญต่าง ๆ	๔.๓๗	๐.๖๑	มาก
๘. ท่านศึกษาค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายผู้ไท	๓.๔๒	๐.๙๐	ปานกลาง
๙. ท่านออกแบบชุดแต่งกายผู้ไทให้มีรูปแบบที่ทันสมัย สวยงาม	๓.๗๔	๐.๕๒	มาก
รวม	๓.๘๔	๐.๖๘	มาก

๔.๒.๒ การสื่อสารในการสร้างพลังทางสังคม

ผลการศึกษาตามที่ปรากฏตาราง การสังเกตและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ๑) ชาวผู้ไทใช้ภาษาผู้ไทสื่อสารกับคนในกลุ่มในชีวิตประจำวันและสื่อสารกับคนนอกกลุ่ม เช่น สื่อสารกับคนไทยเผ่าลาว (คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) โดยใช้ภาษาผู้ไท ทั้งนี้เพราะคนเผ่าอื่นสามารถฟังแล้วเข้าใจได้ ความแตกต่างจากภาษาเผ่าลาวไม่มากนัก และคนเผ่าผู้ไทภูมิใจในภาษาของตนเอง เมื่อใช้ภาษาผู้ไทใช้ปกติในชีวิตประจำวัน (ยกเว้นสถานที่ราชการ โรงเรียน ซึ่งใช้ภาษากลางในการสื่อสาร) การใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสารนอกพื้นที่ คนผู้ไทต่างถิ่นเข้าใจว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน ความสำนึกในชาติพันธุ์จึงมีสูงชันเช่นกัน ทำให้อัตลักษณ์และรวมกลุ่มกันสูงมาก มีผลต่อการสร้างพลังต่อรองกับกลุ่มภายนอก โดยเฉพาะกับทางรัฐ โครงการของรัฐและเอกชนเชิงพาณิชย์ที่เปิดในเขตชุมชนผู้ไท ภาษาพูดจึงสะท้อนและสร้าง วัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดดเด่น การรวมกลุ่มโดยเฉพาะเครือญาติมีสูงมาก และรวมกลุ่มชุมชน สร้างสามัคคีซึ่งเป็นพื้นฐานของชุมชนเข้มแข็งต่อมา

๔.๓ การสื่อสารด้านวัฒนธรรมเพื่อสร้างพลังทางสังคม

พลังที่สำคัญที่สุดในสังคมคือพลังทางวัฒนธรรมเพราะเป็นพลังที่ละเอียดอ่อนฝังอยู่ในจิตใจและวิถีชีวิตจนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นความจริงและความดีงาม แม้อำนาจทางกฎหมาย อำนาจของรัฐ จะได้รับการยอมรับก็ต้องมีคำอธิบายบางประการด้านศีลธรรม ด้านความชอบธรรม การยอมรับด้านศีลธรรมและความชอบธรรมเป็นพลังทางด้านวัฒนธรรมประกอบหนึ่งรองรับอำนาจด้านอื่นทั้งหมด ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยลำดับการอธิบาย กระบวนการหรือขั้นตอนการสื่อสารวัฒนธรรมและการนำไปสู่การเสริมพลังทางสังคมตามลำดับ

๔.๓.๑ การสื่อสารวัฒนธรรม

การสื่อสารด้านวัฒนธรรม หมายถึง การสื่อสารทางการแสดงออกด้านต่างๆ (ซึ่งมิใช่การพูดโดยตรง) เช่น อาหาร การแต่งกาย ศิลปะ (เพลง การฟ้อน ดนตรี การละเล่นต่างๆ จิตกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม โบราณคดี)

การสื่อสารด้านวัฒนธรรมดังกล่าวมีลักษณะเด่น คือ เน้นการสื่อสารกับคนภายนอกหรือต่างวัฒนธรรม มักแสดงเป็นกลุ่มและต่อคนดูหรือผู้รับสารจำนวนมาก จงใจแสดงและไม่จงใจ (ภาษาพูดเป็นการตั้งใจให้ผู้รับสารเข้าใจตามที่สื่อว่าจะสื่อ) การสื่อสารทางวัฒนธรรมบางประเภทเช่นการแต่งกายสื่อสารหลายความหมายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการตีความของผู้รับสื่อ การสื่อสารทางศิลปะการแสดงมีความจงใจให้เข้าใจตามที่ผู้สื่อจะสื่อ กล่าวอีกนัยหนึ่งการสื่อสารภาษาด้วยวัฒนธรรมมีความหลากหลายและหลายความหมายมากกว่าภาษาพูด

การสื่อสารเช่นนี้ ๑) สะท้อนความเข้มแข็งและพลังทางสังคมของชาวผู้ไท ๒) ดำรงความเข้มแข็งและพลังทางสังคมของชาวผู้ไท และ ๓) เป็นการสร้างและพัฒนาพลังทางสังคมของชาวผู้ไท ก่อนอธิบายผู้วิจัยเสนอผลของการศึกษาเชิงปริมาณเป็นเบื้องต้น ดังนี้

ตารางที่ ๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรม

ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย (X)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลความ
ด้านวัฒนธรรม			
๑. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรม (เช่น การฟ้อนผู้ไท, ประเพณีฮีตสิบสอง)	๓.๓๗	๐.๗๕	ปานกลาง
๒. ท่านเข้าร่วมประเพณีของชุมชนสม่ำเสมอ	๔.๑๔	๐.๗๕	มาก
๓. ท่านปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และความเชื่อท้องถิ่น (เช่น การฟ้อนผู้ไท, ประเพณีฮีตสิบสอง)	๔.๐๑	๐.๖๙	มาก
รวม	๓.๘๔	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในบ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สามารถอธิบายรายด้านได้ดังนี้

๑) ด้านภาษาผู้ไท

ด้านภาษาผู้ไท พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ / วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาผู้ไท อยู่ในระดับ มาก (X = ๓.๘๒) การให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาผู้ไทอยู่ในระดับ มาก (X = ๓.๗๔) การใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสารในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมาก (X = ๓.๗๓) ท่านมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภาษาผู้ไทให้แก่เยาวชนอยู่ในระดับมาก (X = ๓.๖๕) ท่านศึกษา ค้นคว้า

ประวัติความเป็นมา และโครงสร้างของภาษาผู้ไท อยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๓.๔๓$) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มภาษาผู้ไท อยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๓.๓๗$) ตามลำดับ

๒) ด้านการแต่งกาย

การแต่งกายชุดผู้ไทเป็นประจำหรือเทศกาลสำคัญต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๓๗$) การออกแบบชุดแต่งกายผู้ไท ให้มีรูปแบบที่ทันสมัย สวยงาม อยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๗๔$) ด้านศึกษาค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายผู้ไทอยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๓.๔๒$) ตามลำดับ

๓) ด้านวัฒนธรรม

ด้านการเข้าร่วมประเพณีของชุมชนสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๑๔$) ด้านการปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และความเชื่อท้องถิ่น (เช่น การฟ้อนผู้ไท, ประเพณีฮีตสิบสอง) อยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๐๑$) ด้านการศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรม (เช่น การฟ้อนผู้ไท, ประเพณีฮีตสิบสอง) อยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๓.๓๗$) ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เรณูนครและผู้ไทโพนแพง พบข้อมูลดังนี้

ตารางที่ ๑๒ แบบสอบถามความคิดเห็นด้านแนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร บ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร และผู้ไทโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลความ
๑. ท่านส่งเสริมให้ชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	๔.๑๐	๐.๗๒	มาก
๒. ท่านสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมผู้ไท	๔.๐๓	๐.๗๒	มาก
๓. ท่านส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มภาษาผู้ไทในชุมชน	๔.๐๑	๐.๖๙	มาก
๔. ท่านส่งเสริม สนับสนุนการพูดภาษาผู้ไทในชุมชนและท้องถิ่น	๓.๙๔	๐.๖๔	มาก
๕. ท่านส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทในชุมชน	๓.๘๖	๐.๔๑	มาก
๖. ท่านส่งเสริมและกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการแต่งกายพื้นเมืองในเทศกาลต่าง ๆ	๓.๙๘	๐.๔๙	มาก

ตอนที่ ๓ (ต่อ)

ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย (X)	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลความ
๗. ท่านส่งเสริมและกระตุ้นให้ชุมชนแต่งกาย พื้นเมืองในชีวิตประจำวัน	๔.๐๓	๐.๗๒	มาก
๘. ท่านส่งเสริมการสอนภาษาผู้ไทในโรงเรียน และแก่บุคคลที่สนใจ	๓.๕๐	๐.๖๖	ปานกลาง
๙. ท่านปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชน ตระหนักและเห็นคุณค่าภาษาผู้ไท	๓.๕๑	๐.๘๘	มาก
๑๐. ท่านให้ความร่วมมือกับโรงเรียน หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการเผยแพร่ ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไท	๓.๓๕	๐.๘๑	ปานกลาง
๑๑. ท่านรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการแต่ง กายพื้นเมือง	๓.๕๐	๐.๕๐	ปานกลาง
๑๒. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา ของภาษา วัฒนธรรมผู้ไท	๓.๔๗	๐.๕๐	ปานกลาง
๑๓. ท่านส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนเข้า ร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๐	๐.๗๒	มาก
๑๔. ท่านปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนใน ชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและความเชื่อ ท้องถิ่น	๓.๘๘	๐.๓๓	มาก
๑๕. ท่านเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาษาและ วัฒนธรรมผู้ไทแก่เยาวชน / ประชาชนทั่วไป	๔.๐๒	๐.๗๑	มาก
๑๖. ท่านร่วมแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับ ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทกับชุมชนใกล้เคียง	๓.๓๕	๐.๘๑	ปานกลาง
รวม	๓.๗๙	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๑๒ แสดงผลการวิเคราะห์ด้านแนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร บ้านโนนสังข์ อำเภอรณูนคร และผู้ไทโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านการส่งเสริมให้ชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำชุมชน และการส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก (X = ๔.๑๐) ด้านการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทและการส่งเสริมและกระตุ้นให้ชุมชนแต่งกายพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับมาก (X = ๔.๐๓) ด้านการเผยแพร่ความรู้

เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทแก่เยาวชน / ประชาชนทั่วไป อยู่ในระดับมาก (X = ๔.๐๒) ท่าน
ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มภาษาผู้ไทในชุมชน อยู่ในระดับมาก (X = ๔.๐๑) ตามลำดับ

๔.๓.๒ สัญลักษณ์ (Symbol) ในการสื่อสาร

เอกลักษณ์สำคัญที่มีลักษณะเด่น นอกจากภาษาพูดแล้ว คือ ๑) การแต่งกายและ
ผลผลิตจากการแต่งกาย ๒) ศิลปะการแสดง

การแต่งกายของชาวผู้ไทของกลุ่มตัวอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะ ปรากฏตามภาพ

ที่มา www.pinterest.com

ที่มา Supermob (<https://pantip.com/topic/32074523>)

ที่มา Supermob (<https://pantip.com/topic/32074523>)

ที่มา Supermob (<https://pantip.com/topic/32074523>)

ที่มา Supermob (<https://pantip.com/topic/32074523>)

เสื้อผ้า การแต่งกายนอกจากแสดงอัตลักษณ์แสดงความเข้มแข็งของชุมชนด้วย การแต่งกายของชาวผู้ไท ไม่ได้แต่งเฉพาะในงานวันสำคัญทางประเพณีเท่านั้น แต่สามารถแต่งในชีวิตประจำวันด้วย นโยบายของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนระดับประถมและมัธยมจะแต่งกายประจำเผ่าในวันศุกร์ในโรงเรียนของสัปดาห์ เสื้อฝ้านอกจากเป็นสินค้าโอท็อปสำหรับคนภายนอกแล้ว ยังเป็นสินค้าปกติในชีวิตประจำวันของชาวผู้ไทด้วย

การละเล่น โดยเฉพาะการฟ้อนของเยาวชนนักเรียนที่เป็นชาวผู้ไทถูกฝึกการละเล่น การฟ้อนแบบชาวผู้ไทในหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อแสดงในพื้นที่และนอกพื้นที่เป็นการดำรงวัฒนธรรม และสร้างรายได้แก่เด็กและผู้เกี่ยวข้องด้วย

๔.๓.๓ ภาษาผู้ไทกับกระบวนการสื่อสารทางวัฒนธรรมผู้ไท

๑) การดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นของชาวผู้ไททั้งในแง่ภูมิศาสตร์ (การเกาะตัวกันอยู่อย่างเหนียวแน่นในพื้นที่เดียวกัน) จึงทำให้การสื่อสารและดำรงอยู่ภาษายังได้รับการสืบทอดเพราะสื่อสาร

กันเองและได้ใช้ภาษาตลอด ขณะเดียวกันก็สื่อสารกับคนภายนอก เมื่อออกเขตพื้นที่ไปประกอบกิจกรรมอาชีพ ภาษาผู้ไทก็ยังคงใช้สื่อสารกับคนภายนอก แต่การสื่อสารกับคนภายนอกไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านภาษามากนัก แต่มีผลระดับหนึ่งเชิงโลกทัศน์การดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่เมื่อสื่อสารกับคนภายนอกกลุ่มใช้ภาษากลางมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของเครือข่ายและครอบครัวยังมีความเหนียวแน่นและได้รับการสืบทอดต่อด้านภาษาอยู่ ภาษาผู้ไทเอื้อต่อกระบวนการสื่อสารนำไปสู่พลังทางสังคม ดังนี้

๑) ภาษาผู้ไทที่ชาวผู้ไทยึดถือว่าก่อให้เกิดการรวมพลังการอยู่อย่างเหนียวแน่น ในแง่การทำกิจกรรมทางสังคมและชุมชน จะเห็นได้จากกิจกรรมทางวัฒนธรรมชาวผู้ไทสองแห่งมีกิจกรรมมากกว่ากิจกรรมชาติพันธุ์อีสาน เช่น ชาวผู้ไทมีกิจกรรมการฟ้อนผู้ไท สงกรานต์ การรวมกลุ่มผู้ไท เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดกระตุ้นการร่วมมือในการสร้างสังคมเข้มแข็ง การป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนการรวมกลุ่มต่อรองกับอำนาจรัฐ

๒) การร่วมและทำกิจกรรมของชุมชนตนเอง นอกชุมชน วัฒนธรรมชาวผู้ไทมีเครือข่ายกว้างและรักษาเหนียวแน่น เครือญาติมักจะทำก่อนสิ่งอื่น การทำกิจกรรมของเครือญาติมักเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีกิจกรรมอื่นของชุมชนหรือนอกชุมชน ชาวผู้ไทมักให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม

๓) ลักษณะกิจกรรมของชุมชน ทุกกิจกรรมมีการเริ่มต้น ดำเนินการ ปรับปรุง และการปรับเพื่อดำเนินกิจกรรมต่อไป เช่น การฟ้อนของชาวผู้ไทที่เป็นลักษณะเด่นและได้รับการยอมรับในวงกว้างทั้งภายในและภายนอกชุมชน ก็ผ่านขั้นตอนกิจกรรมดังกล่าวนี้

วัฒนธรรมของผู้ไทจึงเป็นการสื่อสารกับคนภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม เป็นสร้างความเป็นหนึ่งของกลุ่ม สร้างความเข้มแข็งของชุมชน วัฒนธรรมและสร้างรายได้ และนำไปสู่การร่วมมือในมิติอื่นๆด้วย

๔.๔ สรุปกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ด้วยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจพื้นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร ซึ่งอาศัยที่บ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และผู้ไทโพนแพงที่อาศัยอยู่ที่ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม นอกจากนี้ยังศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง ประวัติ วัฒนธรรม เพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

ขั้นตอนที่ ๒ ค้นหาข้อมูลทางภาษา โครงสร้างภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จะพบลักษณะเด่นของภาษาผู้ไท คือ

- ภาษาผู้ไทเป็นภาษาคำโดด มักเป็นพยางค์เดียว
- เป็นภาษามีวรรณยุกต์

- โครงสร้างประโยคแบบเดียวกับภาษาไทยคือ มี ประธาน กริยา กรรม ไม่ผันตามรูป โครงสร้างประโยคดังเช่นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างคำภาษาผู้ไท

ภาษาผู้ไท	ความหมายภาษาไทย
หุดัง	จมูก
สู้ปะ	ปาก
หุเห้ / ซี้แฮ้	รักแรั
ไส้บ้อ	สะดือ

ตัวอย่างประโยคในภาษาผู้ไท

ภาษาผู้ไท	ความหมายภาษาไทย
เจ้าไปเฒอมา	คุณไปไหนมา
ผะเหลอเด๊ะ	อะไรนะ
เอ็ดเฒออยู่	ทำอะไรอยู่
อยู่ชี่เลอ	อยู่ไหน

ขั้นตอนที่ ๓ ค้นหาข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ชาวผู้ไทเป็นชนเผ่าที่มีลักษณะนิสัยยที่รักสงบ ชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นเหล่าเป็นคณะ แม้แต่ การตั้งบ้านเรือนก็จะตั้งบ้านเป็นกลุ่มหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์ที่มีความสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นอย่างดีสูง เมื่อมีงานในหมู่บ้านหรืองานในชุมชนส่วนรวม ชาวผู้ไทจะมารวมตัวกันช่วยงานกันอย่างขะมักเขม้น ผู้ไทเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่รักษาประเพณีค่อนข้างจะเหนียวแน่น แต่เมื่อถูกวัฒนธรรมภายนอกแทรกซึมเข้ามา จึง เหลือวัฒนธรรมแท้หรือดั้งเดิมที่น่าติดตามจากถิ่นฐานเดิมน้อยลงไปทุกที ยกเว้นภาษาผู้ไทที่ยังคงพูดกันเป็นภาษาถิ่น และได้มีการจัดตั้งกลุ่ม ชาติพันธุ์ผู้ไทที่ยังพยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมของ ชาวผู้ไทเอาไว้ วัฒนธรรม ของชาวผู้ไทมีความเข้มแข็งเพราะสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน แม้ว่าจะอพยพผ่านดินแดนต่าง ๆ และ ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคม การเมือง ก่อนที่จะมาอาศัยอยู่ ณ บ้านโนนสังข์ อำเภอรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม ในขณะนี้ แต่ความเป็นชาติพันธุ์ผู้ไทยังคงเข้มข้นในสายเลือดของชาวผู้ไท ประเพณีและวิถีชีวิตต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงความ เป็นชาวผู้ไทแต่ดั้งเดิม แม้ว่าในหลายๆแห่งจะเสื่อมคลายไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ประเพณีในบ้านโนนสังข์ อำเภอรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนมนั้น ชาติพันธุ์ผู้ไทยังคงรักษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

ขั้นตอนที่ ๔ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รายบุคคลการสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งตรวจสอบเปรียบเทียบ ข้อมูลด้านภาษาและวัฒนธรรมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม

ขั้นตอนที่ ๕ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนและบุคคลทั่วไปเข้าถึงภาษาและวัฒนธรรมของ ชาติพันธุ์ผู้ไท การที่บุคคลในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ทำให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้น หรือรู้สึกเป็นเจ้าของภาษาและ

วัฒนธรรม ชุมชนได้ใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสาร ใช้การแต่งกาย การพ้อนรำในการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรม และยังได้เข้าร่วมประเพณีฮีตสิบสอง ซึ่งส่วนราชการ ภาคเอกชน และชุมชน ได้ให้ความร่วมมือจัดกิจกรรมขึ้นในทุกเดือน **ฮีตสิบสอง** หมายถึง จารีตประเพณีประจำสิบสองเดือน ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ชาวบ้านจะได้มาร่วมชุมนุมและทำบุญในทุก ๆ เดือนของรอบปี และถือเป็นจรรยาของสังคม ผู้ที่ฝ่าฝืนก็จะเป็นผู้ที่ ผิดฮีต หรือ ผิดจารีต นั่นเอง(หลายครั้ง ฮีตสิบสอง มักจะกล่าวควบคู่"คลองสิบสี่" (คลองสิบสี่) ที่เป็นดั่งแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต (คลอง=ครรลอง)แต่จะมุ่งเน้นไปทางศีลธรรมมากกว่าด้านอาชีพ) ซึ่งบุญฮีตสิบสอง^{๔๐,๔๑}ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีดังนี้

เดือนเจียง (เดือนอ้าย) มีการประกอบพิธีบุญเข้ากรรม ซึ่งเป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้ากรรม (ปริวาสกรรม) เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำความผิด ได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ เป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน และมุ่งประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป ชาวบ้านก็จะมีการทำบุญเลี้ยงผีต่างๆ

เดือนยี่ ในฤดูหลังการเก็บเกี่ยว ชาวบ้านจะทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน โดยนิมนต์พระสวดมนต์เย็น เพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือก รุ่งเช้าเมื่อพระฉันเช้าแล้วจะมีการทำพิธีสู่ขวัญข้าว นอกจากนี้ชาวบ้านจะเตรียมเก็บสะสมฟืนไว้หุงต้มที่บ้าน

เดือนสาม ในมื่อเพ็ง หรือวันเพ็ญเดือนสาม จะมีการทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา การทำบุญข้าวจีจะเริ่มตอนเช้า โดยใช้ข้าวเหนียวปั้นใส่ผ้าอ้อมนำไปจุ่มไฟอ่อนแล้วชุบด้วยไข่ เมื่อสุกแล้วนำไป ถวายพระ

เดือนสี่ ทำบุญพระเวส (บุญแหวน) ฟังเทศน์มหาชาติ ในงานบุญนี้มักจะมีผู้นำของมา ถวายพระ ซึ่งเรียกว่า "กัณฑ์หลอน" หรือถ้าจะถวายเฉพาะเฉพาะพระนักเทศน์ที่ตนนิมนต์มาก็จะเรียกว่า "กัณฑ์จบ"เพราะต้องแอบซุ่มดูให้แน่เสียก่อนว่าใช้พระรูปที่จะถวายเฉพาะเฉพาะหรือไม่

เดือนห้า ประเพณีตรุษสงกรานต์ หรือบุญสงกรานต์ หรือบุญเดือนห้า ซึ่งมีขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนห้า และถือเป็นเดือนสำคัญ เพราะเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ไทย การสงกรานต์จะมีทั้งการรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ และผู้หลักผู้ใหญ่ ด้วยน้ำอบน้ำหอมเพื่อขอขมาและขอพร ตลอดจนมีการทำบุญถวายทาน

เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟและบุญวันวิสาขบูชา การทำบุญบั้งไฟเป็นการขอฝน พร้อมกับงานบวชนาค ซึ่งการทำบุญเดือนหกถือเป็นงานสำคัญก่อนการทำนา หมู่บ้านใกล้เคียงจะนำเอาบั้งไฟมาจุดประชันขันแข่งกัน หมู่บ้านที่รับเป็นเจ้าภาพจะจัดอาหาร เหล้ายามาเลี้ยง เมื่อถึงเวลาที่จะตั้งขบวนแห่บั้งไฟและรำเซิ้งออกไป ณ ลานที่จุดบั้งไฟ ด้วยความสนุกสนาน คำเซิ้งและการแสดงประกอบจะออกไปในเรื่องเพศ แต่จะไม่คิดเป็นเรื่องหยาบคายแต่อย่างใด ซึ่งประเพณีบุญบั้งไฟจะจัด

^{๔๐} สิริยาพร สาสีพันธุ์, บทบาทศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไทในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมภูไท เรณูนคร ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา), (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔), หน้า ๕๗.

^{๔๑} หยกทิพย์ และโนสิงห์, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวภูไท บ้านห้วยหีบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร, รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรีจิมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๖๔.

ขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทุกปีที่จังหวัดยโสธร ส่วนการทำบุญวิสาขบูชา นั้น จะมีการทำบุญเลี้ยงพระ ฟังเทศน์ ช่วงเย็นมีการเวียนเทียนเช่นเดียวกับภาคอื่นๆ

เดือนเจ็ด ทำบุญข้าสະ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ มีการเข่นสรวงหลักเมือง หลักบ้าน ปู่ตา ผีตาแฮก ผีเมือง เป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ

เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษาซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาโดยตรง ลักษณะการจัดงาน จึงคล้ายกับทางภาคอื่นๆ ของประเทศไทย เช่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร มีการฟังธรรมเทศนาตอนบ่าย ชาวบ้านหล่อเทียนใหญ่ถวายเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การนำไปถวายวัดจะมีขบวนแห่ฟ้อนรำเพื่อให้เกิดความศรัทธาสนุกสนาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดต้องเป็นที่จังหวัดอุบลราชธานี

เดือนเก้า ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ เพื่อบูชาผีบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ โดยชาวบ้านจะทำการจัดอาหาร ประกอบด้วยข้าว ของหวาน หมากพลู บุหรี่ ห่อด้วยใบตองกล้วย ร้อยเป็นพวง เตรียมไว้ถวายพระช่วงเลี้ยงเพล บางพื้นที่อาจจะนำห่อข้าว น้อย เหล้า บุหรี่ แล้วนำไปวางหรือแขวนไว้ตามต้นไม้ และกล่าว เจริญวิญญานของบรรพบุรุษและญาติมิตรที่ล่วงลับไปมารับส่วนกุศลในครั้งนี้ ต่อมาใช้วิธีการรดน้ำหลังการถวายภัตตาหารพระสงฆ์แทน การทำบุญข้าวประดับดิน นิยมทำกันในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือนเก้า หรือที่เรียกว่า บุญเดือนเก้า

เดือนสิบ ประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสลาก (สลากภัตร) ตรงกับวันเพ็ญ เดือนสิบ ผู้ถวายจะเขียนชื่อของตนลงในภาชนะที่ใส่ของท่าน และเขียนชื่อลงในบาตร ภิกษุสามเณรรูปใดจับได้ สลากของใคร ผู้นั้นจะเข้าไปถวายของ เมื่อพระฉันเสร็จแล้วจะมีการฟังเทศน์ เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตาย

เดือนสิบเอ็ด ประเพณีทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนสิบเอ็ด พระสงฆ์จะแสดงอาบัติ ทำการปวารณา คือ การเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ต่อมาเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่จะให้โอวาทเดือนพระสงฆ์ ให้ปฏิบัติตนอย่างผู้ทรงศีล พอตกกลางคืนจะมีการจุดประทีป โคมไฟ นำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ในวัดหรือตามริมรั้ววัด จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญจุดประทีป ในจังหวัดนครพนมจะมีประเพณีการไหลเหล้าไฟ ซึ่งตกแต่งด้วยตะเกียงน้ำมันก๊าดเป็นรูปต่างๆ สวยงามกลางลำน้ำโขง และมีหลายจังหวัดที่จัดงานแห่ปราสาทผึ้งขึ้น แต่ที่นับว่าเป็นต้นตำรับและมีความยิ่งใหญ่กว่าที่ได้ก็คือจังหวัดสกลนคร

เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่า ซึ่งจะมีการทำบุญกองกฐิน โดยเริ่มตั้งแต่วันแรมหนึ่งค่ำ เดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง แต่ชาวอีสานในสมัยก่อนนิยมเริ่มทำบุญทอดกฐินกันตั้งแต่วันที่ขึ้นเดือนสิบสอง จึงมักจะเรียกบุญกฐินว่า บุญเดือนสิบสอง สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำใหญ่ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล จะมีการจัดสงฆ์เฮือ (แข่งเรือ) เพื่อระลึกถึง อุสุภยานาค บางแห่งจะมีการทำบุญดอกฝ้ายเพื่อใช้ทอเป็นผ้าห่มกันหนาวถวายพระเณร มีการจุดพลู ตะไล และบางแห่งจะมีการทำบุญ โคน จุก ลูกสาว ซึ่งนิยมทำกันมากในสมัยก่อน ประเพณีทั้งสิบสองเดือน ชาวอีสานโบราณถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ตั้งแต่เดือนอ้ายจนถึงเดือนสิบสอง ใครที่ไม่ไปช่วยงานบุญก็จะถูกสังคมตั้งข้อรังเกียจ และไม่คบค้าสมาคมด้วย การร่วมประชุมทำบุญเป็นประจำทำให้ชาวอีสานมีความสนิทสนมรักใคร่และสามัคคีกัน ทั้งภายในหมู่บ้านของตนและในหมู่บ้านใกล้เคียง

๔.๕ แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคม

แม้ชาวผู้ไทจะยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษาไว้อย่างเหนียวแน่นเมื่อเปรียบเทียบกับชาติพันธุ์อื่น แต่การรักษาไว้ก็เป็นการรักษาด้วยการรื้อฟื้น หรือผานกระบวนการสร้าง การจำลองบ้างในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง นั้นเกิดขึ้นตามกรอบวัฒนธรรมประเพณีและการดำรงชีวิต ซึ่งสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป โดยปัจจัยที่มากกระทบคือความสะดวกสบาย เงินตรา ได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตเป็นอย่างมากทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเปลี่ยนไปตามกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากที่รวมกลุ่มกันเย็บผ้าฝ้าย กลายเป็นรวมกลุ่มกันเล่นเฟสบุ๊ค เที่ยวห้าง จากการรวมกลุ่มกันหุงหาอาหารการกิน ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นการซื้อจากร้านสะดวกซื้อหรือห้างสรรพสินค้าแทน สิ่งสำคัญที่หากต้องการจะให้ ภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทยังคงอยู่ ผู้นำสังคมจะต้องมีบทบาทสำคัญ และประชาชนทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐราชการ ภาคเอกชน รวมถึงชาวบ้านในชุมชน จะต้องให้ความร่วมมือในการคงอยู่ของวัฒนธรรมต่างๆ ที่ตั้งงามของชาติพันธุ์ผู้ไท

การเปลี่ยนแปลงสังคมด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ในอดีตยังเป็นครอบครัวขยายเพราะครอบครัวต้องการแรงงานในกระบวนการผลิต เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รวมถึงในเรื่องของความปลอดภัย แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเปลี่ยนแปลง แต่งานนอกนอกหมู่บ้านแยกเรือนไป หรือไปทำงานต่างถิ่น แล้วแต่งงานกับคนต่างถิ่น ทำให้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น คนที่อยู่ในหมู่บ้านก็เหลือเพียงคนเฒ่าคนแก่มากขึ้น สิ่งที่จะส่งเสริมพลังทางสังคมในส่วนนี้ได้ คือการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผู้นำชุมชนโนนสังข์ และ ชุมชนโพนแพง ยังเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านในชุมชน ทำให้เมื่อต้องการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม

แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกันรับผิดชอบและ ร่วมกันแก้ไขนั้น แนวทางหลักคือ การเลือกนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาสู่การสื่อสารที่เด่นๆขึ้นมาเป็น ประเด็นการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชน ที่เห็นชัดคือวัฒนธรรมการต่างกายและการแสดง โดยเฉพาะกิจกรรมการแสดง (ฟ้อน) เป็นตัวนำมาสู่การรวมกลุ่มของคนในชุมชน การร่วมกันสร้าง การปรับการแสดง ทำนอง หรือรายละเอียดของการแสดงนั้นโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยวัฒนธรรมของชาวผู้ไทกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นำไปสู่การปรึกษาหารือในทุกโครงการและทุกกิจกรรมของชุมชนต่อไปได้

๔.๖ องค์กรความจากงานวิจัย

องค์กรความรู้จากงานวิจัย สรุปได้สามประเด็นตามโจทย์ดังนี้

ประเด็น ภาษาและโครงสร้างภาษาของชาวผู้ไทสองกลุ่มตัวอย่าง ภาษาและโครงสร้าง ตลอดจนสำเนียงภาษาพูดมีลักษณะพิเศษ ภาษาผู้ไทเช่นเดียวกับภาษาชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆในจังหวัด สนุก จะยังคงอยู่เฉพาะภาษาพูด ไม่ปรากฏภาษาเขียน การถ่ายทอดทางภาษาเขียนจึงถ่ายทอดด้วย

ภาษาเขียนซึ่งเป็นอักษรไทย ลักษณะพิเศษของภาษาผู้ไทสองกลุ่มตัวอย่างมีวรรณยุกต์เสียงต่ำ ชัดเจ คือสระเออ ส่วนใหญ่คล้ายภาษาไทยลาว (คนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ด้วยการสื่อสารเข้าใจแม้สำเนียงจะต่างไปบ้างเป็นปัจจัยหนึ่งที่ภาษาผู้ไทยังคงได้รับการรักษาอยู่

ประเด็นที่สอง การใช้ภาษาพูดในการสร้างพลังทางสังคม จากภาษาพูดมีลักษณะเฉพาะ มีสำเนียงมีเสน่ห์และสื่อสารกับคนภายนอกเข้าใจ ทำให้ชาวผู้ไทภูมิใจในภาษาของตนเอง การได้รับการยอมรับกับคนภายนอก คนผู้ไทเปิดตัวกับคนภายในฐานะความเป็นอัตลักษณ์ผู้ไท การเปิดตัวนำไปสร้างการสร้าฐานะ จากการพูดคุยกับชาวผู้ไทกลุ่มตัวอย่างและคนภายนอกที่มีทัศนคติต่อชาวผู้ไท มีความเห็นค่อนข้างตรงกัน คือ คนผู้ไทมีความกระตือรือร้นในการสร้างความก้าวหน้าโดยเฉพาะทางราชการสูงมาก และมีการแข่งขันเองภายในชุมชนถึงความก้าวหน้าของแต่ละครอบครัว ความเป็นผู้ไทสร้างพลังทางสังคมทั้งในมิติภายในชุมชนที่จะออกไปสู่โลกภายนอกและปัจจัยภายนอกที่มีทัศนคติต่อชาวผู้ไทด้านภาษาพูด ทำให้ชาวผู้ไทดำรงเอกลักษณ์ของตน เกิดการรวมกลุ่มชาวผู้ไททั่วโลก ทุกปีชาวผู้ไททั่วโลกมารวมกลุ่มในประเทศไทย โดยเฉพาะอำเภอเรณูนครเป็นเจ้าภาพจัดวันผู้ไทโลกหลายปี ความเข้มแข็งอันเกิดจากการสื่อสารภาษา นำมาสู่การสร้างพลังทางสังคมคือการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น

ประเด็นที่สาม การใช้ภาษาทางวัฒนธรรมสร้างพลังทางสังคมของชาวผู้ไทกลุ่มตัวอย่าง ภาษาทางวัฒนธรรมคือ อาหาร การแต่งกาย การละเล่น ประเพณี พิธีกรรม โลกทัศน์ ความเชื่อในชาติพันธุ์ ภาษาทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่นที่สุดคือ การแต่งกายและการพ่อนแบบผู้ไท

การแต่งกาย แต่งเนื้อเทศกาลหรือประเพณี แต่งในชีวิตประจำวัน และนักเรียนแต่งกายชาติพันธุ์ในวันศุกร์ การแต่งกายนอกจากจะแต่งตามเทศกาลแล้ว ยังแต่งในปกติวิถีชีวิตประจำวัน จึงเป็นลักษณะเด่นแสดงความเป็นสากล นำไปสู่การตลาด การขายเสื้อผ้า ร้านตัดเสื้อผ้า ซึ่งภาษาทางวัฒนธรรมไม่เพียงสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งเป็นคุณค่าแล้ว แต่นำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกมิติหนึ่งด้วย

การแสดง การแสดงด้วยลักษณะการพ่อน ซึ่งปรากฏในหลักสูตรท้องถิ่นที่เยาวชนศึกษา และถ่ายทอดนำไปสู่การแสดงเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น งานนมัสการพระธาตุพนม งานเลี้ยง งานฉลองของชุมชน และหน่วยงานราชการภายในจังหวัดนครพนม แสดงถึง ๑) การแสดงสะท้อนพลังทางสังคม ความเข้มแข็งของชุมชนในการดำรง รักษาและสืบอดสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ของชนเผ่าผู้ไท ๒) แสดงคุณค่าของอัตลักษณ์ ความเป็นชุมชน การรวมกลุ่ม การต่อรอง การใช้ประโยชน์ในมิติต่างๆ บนพื้นฐานพลังทางสังคมนั้น ๓) เป็นการเสริมสร้างแลพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนและพลังทางสังคมเป็นรากฐานของการพัฒนาทุกด้าน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก (ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง) คณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ๓) เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยมี ศึกษาข้อมูลทางเอกสาร ลงพื้นที่สำรวจที่ตั้ง สัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รู้และผู้นำชุมชน เก็บข้อมูลภาคสนามทั้งจากแบบสอบถามและการสังเกต เพื่อต้องการเห็นการใช้ภาษา วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง

๕.๑ สรุป วิจัย

๑ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยและประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง โดยคณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามโดยลงพื้นที่เพื่อศึกษาการใช้ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และมีการพูดคุย สัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รู้ ผู้นำชุมชน รวมถึงการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้อาศัยในพื้นที่ที่ทำวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑. ปราชญ์ผู้รู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
๒. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
๓. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำวิจัยจำนวน ๔๗๘ คน

๒ พื้นที่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่ทำวิจัย ประกอบด้วยชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท คือ

๑. ชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร บ้านโนนสังข์ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวนประชากรทั้งหมด ๘๖๔ คน (ข้อมูลจำนวนประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลเรณูนคร พ.ศ. ๒๕๖๑)

๒. ชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพง บ้านโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน ๔๖๒ คน (ข้อมูลจำนวนประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลโพนแพง พ.ศ. ๒๕๖๑)

โดยมีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑,๓๒๔ คน และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling) โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ และ แจกแบบสอบถาม โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างใน ธีรฤติ เอกะกุล) ในพื้นที่ทั้งหมด ๔๗๘ คน

๓ เครื่องมือในการศึกษา

เครื่องมือการศึกษาสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก

๕.๒ สรุปผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในบ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้ ๑) ด้านภาษาผู้ไท โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($X = ๓.๖๒$) ๒) ด้านการแต่งกาย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๘๔$) และ ๓) ด้านวัฒนธรรม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($X = ๓.๘๔$) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง จังหวัดนครพนม แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ ชาวผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพงยังเรียนรู้ภาษาของชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วย เนื่องจากต้องสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น พูดภาษาลาวเมื่ออยู่กับลาวกลุ่มใหญ่ หรือสามารถฟังภาษาชาติพันธุ์อื่นรู้เรื่อง เช่น ญ้อ กะเลิง โย้ย ปัจจุบันชาวผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพงยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ และการพูดภาษาผู้ไทส่วนมากจะเป็น ประโยคที่ยาวๆ หรือพูดมากกว่า ๒ คำขึ้นไปพูดไม่ซ้ำมากนัก ลักษณะคำคล้ายกับในภาษาถิ่นอีสานและสื่อความหมายได้ หลายอย่างตามความรู้สึกของประโยค

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง สามารถสรุปโดยภาพรวมคือ แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๗๙$) โดยสภาพสังคมในปัจจุบันชาวบ้านได้สนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำชุมชน และมีชาติพันธุ์ผู้ไทจำนวนหลายคนที่มิบทบาทหน้าที่อยู่ในภาครัฐและภาคเอกชน จึงสามารถผลักดันภาษาวัฒนธรรม การแต่งกาย รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมของตัวเอง และมีการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

๕.๒.๓ ผลการศึกษาการสื่อสารวัฒนธรรมต่อการสร้างพลังทางสังคม ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่าการสื่อสารทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะกับกลุ่มคนภายนอก ส่งผลต่อการสร้างพลังสะท้อนการสร้างพลังและมีผลต่อการสร้างพลังชุมชนโดยตรงและส่งผลทางอ้อมต่อมิติทางครอบครัว มิติสิ่งแวดล้อม มิติความเป็นธรรมาภิบาลและมิติการสร้างรายได้ด้วย

๕.๓ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก (ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ แจกแบบสอบถาม สังเกต เพื่อเก็บข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยสอดคล้องกับ ศรีสุข ผาอินทร์ และคณะ โดยผลการวิจัยพบผลการวิจัย พบว่า (๑) ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในอดีตเขียนว่า “ผู้ไท” หมายถึง อ้ายลาวหรือคนลาว มีถิ่นฐานอยู่แถบเมืองแก่งเมืองไล แคว้นสิบสองจุไทย (ปัจจุบันคือเมืองเดียนเบียนฟูอยู่ทางตอนเหนือของเวียดนาม) ต่อมาไทย สร้างอาณาจักรจึงเติมอักษร “ย” ต่อท้าย หมายถึง คนไทยกลุ่มหนึ่งส่วนผู้ไทบ้านนาบัวอพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ อำเภอเรณูนคร ตั้งชุมชนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔ (๒) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพเศรษฐกิจ คือการเปลี่ยนแปลงการผลิต การบริโภค การแบ่งสรรค การแลกเปลี่ยนเทคนิค วิทยาการผลิต และการค้าที่พึ่งพาภายนอกซึ่งเป็นลักษณะของระบบทุนนิยม และบริโภคนิยม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงกลุ่มสังคม ครอบครัว ชุมชน ชนชั้นและสหจร เช่น จากครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ศาสนา ภาษา นันทนาการ การศึกษา คมนาคม วิทยาศาสตร์ การเมืองและสาธารณสุขเช่น การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยแพทย์พื้นบ้านเปลี่ยนเป็นการรักษาด้วยแพทย์แผน ปัจจุบัน (๓) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ได้แก่ ปัจจัยภายในเช่นปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยภายนอก เช่นจากนโยบายของรัฐ และการเมือง^{๔๓}

นอกจากนี้ ผู้วิจัยอภิปรายเพิ่มเติมจากผลการศึกษาและมีประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก (บ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร - ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม) เพิ่มเติม ดังนี้

๕.๓.๑ ด้านภาษาผู้ไท

๑) ปัญหาและอุปสรรค

๑.๑ ปัจจุบันผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน หรือในครอบครัวมักจะใช้ภาษาอีสานหรือภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับลูกหลาน หรือบุคคลทั่วไป

๑.๒ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักใช้ภาษาอีสานและไทยกลางในการสื่อสารกัน

๑.๓ โรงเรียนเน้นการใช้ภาษาไทยกลางในการเรียนการสอน

^{๔๓} ศรีสุข ผาอินทร์ และคณะ, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, (วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๓ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๙), หน้า ๑๑๙.

๑.๔ คนในชุมชนนิยมใช้ภาษาไทยกลางในการติดต่อสื่อสารเนื่องจากมีสื่อทันสมัย (Social Media) เข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน

๒) แนวทางแก้ไข

๒.๑ ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ / ศูนย์วัฒนธรรม เพื่อสืบทอดภาษาผู้ไทให้แก่เยาวชนและบุคคลที่สนใจ

๒.๒ จัดทำอภิธานคำศัพท์และคลังคำศัพท์ภาษาผู้ไท

๒.๓ ควรจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาผู้ไทสำหรับโรงเรียนในชุมชน

๒.๔ ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ปกครอง ควรให้ความสำคัญกับภาษาผู้ไท โดยใช้ภาษาผู้ไทสื่อสารกันในชุมชน ในครอบครัวให้เป็นกิจวัตร

๕.๓.๒ ด้านการแต่งกาย

๑) ปัญหาและอุปสรรค

๑.๑ เด็กและเยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการแต่งกายชุดพื้นเมือง

๑.๒ ปัจจุบันคนนิยมแต่งกายตามแฟชั่นสมัยใหม่ เนื่องจากการเข้าถึงแฟชั่นได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นทางโซเชียลมีเดีย และการสั่งซื้อเสื้อผ้าออนไลน์

๑.๓ เด็กและเยาวชนแต่งกายด้วยเสื้อผ้าทันสมัยแต่น้อยชิ้นแล้วถ่ายรูปอวดกันในโซเชียลมีเดีย

๒) แนวทางแก้ไข

๒.๑ ควรส่งเสริม อนุรักษ์ การแต่งกายพื้นเมือง

๒.๒ โรงเรียนควรจัดให้มี ๑ วันใน ๑ สัปดาห์ ให้นักเรียนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง

๒.๓ ควรนำผ้าพื้นเมืองไปออกแบบ ประยุกต์ ให้มีความทันสมัย เพื่อจะได้ดึงดูดความสนใจ ให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๔ ด้านการส่งเสริมพลังทางสังคม

๑) ปัญหาและอุปสรรค

๑.๑ ผู้นำชุมชนบางคนไม่เห็นความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

๑.๒ ขาดการเอาใจใส่และสนับสนุนภาษาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

๑.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการ

๒) แนวทางแก้ไข

๒.๑ ผู้นำชุมชนควรผลักดันให้ภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

๒.๒ ควรมีการเอาใจใส่และกระทำอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย ค่านิยม ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) การพัฒนาสังคมแห่งความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องทำอยู่บนพื้นฐานของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา การแต่งกาย และการใช้ชีวิต โดยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในแง่ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของกลุ่มจังหวัดสสุภ (สกลนคร - มุกดาหาร- นครพนม) ไม่หายไป

๒) ชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางด้านภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย และประเพณีท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะโซเชียลมีเดีย ได้เข้ามาทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของรากเหง้าตัวเองน้อยลง และพยายามวิ่งตามแฟชั่นสมัยใหม่ซึ่งอยู่ไกลตัว ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรจัดให้เป็นวาระแห่งชุมชนเพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีของชาติพันธุ์ผู้ไท

๓) ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ควรเริ่มมีแผนงานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวิธีการในการเสริมสร้าง อนุรักษ์ ภาษาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เพื่อให้มีความเข้มแข็งและมีสิทธิเสียงในการเสนอความคิดเห็นแก่เวทีใหญ่ หรือเวทีระดับชาติมากยิ่งขึ้น

๔) ควรมียุทธศาสตร์การสืบสานความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส ด้านภาษาและวัฒนธรรมประเพณี เพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สูญหายไปตามกาลเวลา

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนตระหนักถึงความเชื่อของภาษาและวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเฉพาะควรสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนนี้ต้องมีการร่วมมือกันทั้งในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

๒) ควรศึกษากระบวนการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน ใช้ภาษาผู้ไท และแต่งกายด้วยชุดท้องถิ่น รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ผู้ไท โดยโรงเรียนสามารถให้นักเรียนแต่งกายด้วยชุดผู้ไท ไปโรงเรียนได้อย่างน้อย ๑ วัน ใน ๑ สัปดาห์

๓) ควรศึกษาแนวทาง นโยบายการสร้างภาคภูมิใจให้เยาวชนเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เพื่อทำให้เด็กและเยาวชนไม่รู้สึกอายเมื่อพูดและแต่งกายด้วยภาษาและชุดผู้ไท

๔) ควรศึกษาเชิงนโยบายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและสนับสนุนการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ หนังสือ

- ก่อ สวัสดิ์พานิชย์. **อีสานเมื่อวันวาน**. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๓.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. **ดนตรีผู้ไท**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม : มปป., ๒๕๒๙.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. **การกระทำทางสังคม**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๐.
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. **ความหมายและขอบข่ายของวัฒนธรรมทางภาษาของไทย: วัฒนธรรมทางภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๓๕.
- ถวิล เกสรราช. **ประวัติผู้ไท**. พระนคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๒.
- นวรรตน์ บุญภิลละ. **ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่นผู้ไทในอีสาน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๙.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : พี. เอ.เอฟ. วิง. , ๒๕๔๐.
- ปัญญา รุ่งเรือง. **ประวัติดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: มปป. , ๒๕๓๓.
- ประภาศรี สีหอำไพ. **วัฒนธรรมทางภาษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๓ ฉบับปรับปรุง, ๒๕๔๙.
- ปรีชา พิณทอง. **ไวยากรณ์อีสาน**. อุบลราชธานี: ศิริธรรม, ๒๕๒๘.
- แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๕) ประเด็น พลังทางสังคม (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐): ๑ พิชยา อุทโท และคณะ. **โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าของภาษาผู้ไท**. ๒๕๕๓.
- ภักทียา ยิมเรวัตติ. **ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์จำกัด, ๒๕๔๔.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์**. ภาษาศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๙๗), ๒๕๓๓.
- _____ . **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖ : ๗๗๕ และ ๑๐๕๘.
- _____ . **ศัพท์ภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้ง, ๒๕๔๖.
- _____ . **สารานุกรมไทย เล่ม ๒๖**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๙: ๑๖๕๒๕.
- เรืองเดช บนเขื่อนขัตติย์. **อักษรไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. **ภาษาผู้ไท**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๐.
- สมเดช นามเกต. **การปลูกฝังทางวัฒนธรรม**. ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๕๕.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.
- สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒.
- อุบล เสถียรปกรณกรณ์. **การศึกษาสังคมวิทยา**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุนครปฐม. ๒๕๒๘.

_____ . **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๔.
 เอกรินทร์ พึ่งประชา. **กลุ่มชาติพันธุ์**. ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
 วิทยาเขตวังท่าพระ, ๒๕๕๙.

๑.๒ วารสาร

วารุณี โอสการมย์. **แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “เพื่อนของเรา” ภาพสะท้อนเจตคติ
 อุดมการณ์ ชาตินิยมไทย**. วารสารศาสตร์การเมือง, ๒๒(๓): ๑-๘๓.
 ศรีปริญญา ฐประจำง. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจความเข้มแข็งของชุมชน
 ชนบทไทย**. วารสารพัฒนาชุมชน. ๔ (มกราคม) ๒๕๔๕: ๒๙-๓๓.
 ศรีสุข ผาอินทร์ และคณะ. **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้
 ไทย: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม**.
 วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๖๓ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๙ หน้า ๑๑๙.
 พฤษภาคม ๒๕๖๐].

๑.๓ งานวิจัย

เจษฎ์ศิริ เกื้อนมูลละ. **การศึกษาองค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านโคก
 โกง จังหวัดกาฬสินธุ์**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหา
 บัณฑิต สาขาภูมิสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.
 เบญญาดา เพิ่มพูน. **กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการผลิตผ้าไหมแพรวากลุ่มทอผ้าไหมแพรวา
 ชุมชนภูไทดำ บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์
 หลักสูตรปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์). มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง, ๒๕๕๓.
 พงศ์ธร พันธุ์ผาด. **ปฏิไท (ผู้ไทย) บ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**.
 วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา). บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔.
 พงษ์เกษม สิ่งรุ่งเรือง. **การศึกษากิจกรรมนันทนาการเชิงวัฒนธรรมของชาวภูไทเพื่อการ
 ท่องเที่ยว**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยาศาสตร์การ
 กีฬา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
 รัตติกาล โกฉินทรชาติ. **การพ็อนของชาวภูไท: กรณีศึกษาหมู่บ้านวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ
 จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย).
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
 ลักษณะกร สัตถาผล. **การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนชาวภูไทในอำเภวาริชภูมิ
 จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา).
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

สิริยาพร สาลีพันธ์. **บทบาทศูนย์วัฒนธรรมบ้านภูไทในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมภูไทเรณูนคร ท่ามกลามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา). มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔.

หยกทิพย์ และในสิงห์. **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวภูไท บ้านห้วยทึบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

อลิสสา มหาสวัสดิ์. **อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยชุมชน และความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคของผู้นำชุมชนที่มีต่อการเสริมสร้างพลังในชุมชน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคใต้ของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๕๐: ๕๐

อัมพร นันนวล. **ประเพณีกินตองของชาวภูไท อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒.

๑.๔ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thaiforcommunication.weebly.com/กระบวนการสื่อสาร>, [๑๗ เมษายน ๒๕๖๐]

กลุ่มจังหวัด, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://wikipedia.org/wiki/กลุ่มจังหวัด>, [๑๗ เมษายน ๒๕๖๐]

ข้อมูลตำบลโพนแพง, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaitambon.com> [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

ชนเผ่าในนครพนม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nkhrphnmmeuxnglumnakhong/chn-pheani-nkhrphnm. [๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: kanchanapisek.or.th [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

2. English

Hamilton, Edwin. **Adult Education for Community Development**. Westport: Greenwood Press, ๑๙๙๒: ๘๔-๘๖.

Jory, Patrick. **Multicultural in Thailand: Cultural and Regional Resurgence in Diverse Kingdom**, (Harvard Asia Pacific Review, ๔ (๑): ๑๘ – ๒๒)

ภาคผนวก ก

บทความวิจัย

กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่ม
จังหวัดสนุก

The Process in Language Communication and Culture to Enhance the Social
Power of the Ethnic Group in SANOOK Provinces' Cluster

นางสาวศศิธร ล่องเลิศ

Sasithorn Longlert

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก ๒) พัฒนาการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก ๓) วิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา Mixed Methodology Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทโพนแพงบ้านโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน ๒๑๑ คน และผู้ไทเรณูนคร บ้านหนองสังข์ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๒๖๗ คน

ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาษาผู้ไทเป็นภาษาคำโดด มักเป็นพยางค์เดียว เป็นภาษามีวรรณยุกต์ และโครงสร้างประโยคเป็นแบบเดียวกับภาษาไทย คือ มีประธาน กริยา กรรม โดยไม่ผันตามรูปโครงสร้างประโยคดังเช่นภาษาอังกฤษ ๒) ปัจจุบันชาวผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพงยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ ๓) สภาพสังคมในปัจจุบันชาวบ้านได้สนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำชุมชน และมีชาติพันธุ์ผู้ไทจำนวนหลายคนที่มีบทบาทหน้าที่อยู่ในภาครัฐและภาคเอกชน จึงสามารถผลักดันภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง ทำให้เขาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมของตัวเอง และมีการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

คำหลัก: กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรม, พลังทางสังคม, กลุ่มจังหวัดสนุก

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the language and communication structure of the ethnic group in SANOOK provinces 2) develop language and cultural communication processes to enhance social power of ethnic group in SANOOK provinces 3) analyze cultural communication to enhance social power of ethnic group in SANOOK provinces. This research was a participatory action research. The research team used the quantitative method of Mixed Methodology Research: Quantitative Research and Qualitative Research, which has been collected by using interviews and questionnaires. The target groups were 211 ethnic people of Phuthai Phon Phaeng, Phon Phaeng Village, Phon Phaeng Sub-district, That Phanom District, Nakhon Phanom Province, and 267 ethnic people of Phuthai Renu Nakhon. Ban Nong Sang, Renu Nakhon Sub-district, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province.

The results of the research showed that 1) Phuthai is the lone word language. It is usually a single syllable with a tonal sound, and the sentence structure is the same as in Thai, that is, the subject of the verb and object without conjugation according to the sentence structure as in English. 2) At present, Phutai Renu Nakhon and Phon Phaeng people still prefer to use Phutai language to communicate normally. 3) At present, the villagers have encouraged Phuthai ethnic group to be a community leader. There are many Phuthai ethnic groups who have roles in government and private sectors that can be able to push the language, culture, dress code, as well as various activities that show ethnicity of Phuthai Renu Nakhon and Phon Phon Phaeng which allows the youth to have the opportunity to experience their own culture and inheriting the culture

Keywords: language and culture communication process, social power,
SANOOK Provinces' Cluster

คำนำ

กลุ่มจังหวัดสนุกเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพด้านวัฒนธรรมประเพณีสูง สถานที่และประเพณีที่สำคัญ อาทิ เช่น ในจังหวัดนครพนมคือ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ตลาดอินโดจีน งานประเพณีไหลเรือไฟออกพรรษา งานนมัสการองค์พระธาตุพนม ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ สถานที่และประเพณีที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของจังหวัดสกลนครคือ วัดพระธาตุเชิงชุมวรมหาวิหาร อุทยานแห่งชาติภูพาน งานประเพณีออกพรรษาแห่ปราสาทผึ้งและแข่งเรือยาวชิงถ้วยพระราชทาน และจังหวัดมุกดาหารคือ หอแก้วเฉลิมพระเกียรติ ตลาดอินโดจีนมุกดาหาร อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ งานแข่งเรือออกพรรษาไทย - ลาว

จุดเด่นอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มจังหวัดสนุกก็คือมีภาษาท้องถิ่นที่หลากหลาย บริเวณแหล่งอารยธรรม สกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร มีภาษาพูดที่แตกต่างกันตามกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) อยู่ถึง ๗ ภาษา นั่นคือ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาผู้ไท กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาญ้อ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาโย้ย กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาลาว กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาโซ่ หรือ กะโส้ กลุ่มชาติพันธุ์และภาษากะเลิง กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแสก

วัฒนธรรมและภาษาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ แบบแผนการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ซึ่งการดำรงชีวิตหรือการมีกิจกรรมที่กระทำร่วมกันในสังคมนั้นเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอยู่เสมอ ซึ่งหลาย ๆ อย่างแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธา และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และยังคงจะอนุรักษ์สืบต่อไป มนุษยชาติมีความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นไปตามการกำเนิดของมนุษย์ที่ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติมีความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ พืชพันธุ์ ธรรมชาติเป็นต้นกำเนิดความเป็นอยู่ การทำมาหากิน การแต่งกาย และเป็นพื้นฐานต่อแนวคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่นและสะท้อนให้เห็นความเจริญก้าวหน้าในอดีต โดยพิจารณาจากปัจจุบัน ความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์ ทำให้มนุษย์คิดค้นศิลปวัฒนธรรม และภาษาที่แตกต่างกันออกไป (ปัญญา รุ่งเรือง, ๒๕๓๓)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยชนเผ่าต่าง ๆ มากมายหลายเผ่า ชาวผู้ไทนับเป็นกลุ่มชนเผ่าหนึ่งที่ได้อพยพมาตั้งรกรากดำเนินวิถีชีวิตอย่างอิสระตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นพลเมืองของราชอาณาจักรไทยโดยสมบูรณ์ และการเรียกกลุ่มชนชาวผู้ไทในภาคอีสานที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ดังนี้ ชาวผู้ไทที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอคำชะอี และกิ่งอำเภอหนองสูง อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอดอนตาล ในจังหวัดมุกดาหาร เรียกว่า ‘ผู้ไทมุกดาหาร’ ชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอพรรณานิคม อำเภอวาริชภูมิ อำเภอพังโคน อำเภอบ้านม่วง อำเภอดงเจริญ อำเภอภูพาน อำเภอวังสามหมอ อำเภอวานรนิวาส อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอกุดบาก ในจังหวัดสกลนครเรียกว่า ‘ผู้ไทสกลนคร’ ส่วนชาวไทยที่อาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอภูพาน อำเภอเขาวง อำเภอคำม่วง อำเภอสมเด็จและอำเภอสหัสขันธ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เรียกว่า ‘ผู้ไทกาฬสินธุ์’ นอกจากนี้ยังมีผู้ไทในท้องที่อำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม อำเภอศรีสงคราม และ อำเภอเรณูนคร ในจังหวัดนครพนม เรียกว่า ‘ผู้

‘ไทเรณูนคร’ ซึ่งอำเภอเรณูนครมีชาวผู้ไทอาศัยอยู่มากที่สุด (เจริญชัย ชนไฟโรจน์, ๒๕๒๙) ชาวผู้ไทเรณูนครเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย รักความสงบ มีนิสัยรักหมู่คณะ ซื่อสัตย์ กตัญญู สุภาพอ่อนโยน รักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ฉลาดเฉลียว ชอบสังคมกับคนทั่วไปไม่ถือเนื้อถือตัว และเอาใจใส่ต่อการปฏิสนธิการ ต้อนรับผู้ไปมาหาสู่ทุกคนขึ้นมากเป็นพิเศษ ในด้านวัฒนธรรม ศิลปกรรม ประชาชนชาวผู้ไท มีความเคารพนับถือ กันมาก นอกจากนี้ชาวผู้ไทเรณูนคร ยังคงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด จากบรรพชนของตน ได้อย่างเคร่งครัดมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ชาวผู้ไทเรณูนคร มีประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพชนและได้สั่งสมมาจากประวัติ ความเป็นมาของเมืองเว (เรณูนคร) “จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง สู่มิ่งขวาแม่น้ำโขง” รวมระยะเวลากว่า ๑๐๐ กว่าปีความเป็นผู้ไท ของชาวเมืองเรณูนคร ไม่เคยเสื่อมคลาย ทั้งภาษาพูด ประเพณี วัฒนธรรมอันเก่าแก่ ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ยังคงเป็น เอกลักษณ์ของชาวเมืองเรณูนครมาจนถึงปัจจุบัน สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ชาวเรณูนครชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่ มีนิสัยในความรัก ความเป็นธรรม กล้าหาญ ไม่ชอบการกดขี่ข่มเหง กตัญญูรู้คุณขยันขันแข็งในการท างาน เชื้อพืงผู้นำ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถ่ายทอดมาแต่ครั้งบรรพชน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตนเองโดยมีการแต่งกายปัจจุบันชาวผู้ไทจะแต่งกายเหมือนชาวไทยโดยทั่วไป นอกจากมีงานประเพณีเท่านั้นจึงจะมีการแต่งกายพื้นเมืองบ้างแต่ก็เป็นการประยุกต์สมัยใหม่เข้าไปด้วยภาษาชาวผู้ไทเรณูนคร มีภาษาพูดเป็นของตัวเองซึ่งเหมือนกับกลุ่มคนเผ่าไท กลุ่มอื่น ๆ คือ มีเสียงผิดกับภาษาไทยและภาษาลาว สำเนียงคล้ายพม่า ประเพณีและวัฒนธรรม ได้สืบทอดมาตั้งแต่บรรพชนมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การเหย้า การเลี้ยงผีตาแฮก บายศรีสู่ขวัญ ประเพณีดูอุ รุมทั้งประเพณี ๑๒ เดือน ของชาวผู้ไทเรณูนคร วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถส่งต่อหรือถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ นอกเหนือจากภาษาใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรมแล้ว ภาษายังสามารถใช้ส่งต่อหรือถ่ายทอดประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์และอารยธรรมได้ด้วย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในกลุ่มจังหวัดสนุก
๒. เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก
๓. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ

เสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสสุก ๓) เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสสุก โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา Mixed Methodology Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

- ๑) รูปแบบการวิจัย
- ๒) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
- ๓) เครื่องมือการวิจัย
- ๔) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
- ๕) การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๖) สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. รูปแบบการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย บทความต่าง ๆ จากนั้นทางคณะผู้วิจัยก็ได้ลงพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทอาศัยอยู่ทั้ง ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อสำรวจจำนวนประชากร ชุมชนเส้นทางการคมนาคม ลักษณะบ้าน การแต่งกาย อาหารการกิน ประเพณีและวัฒนธรรม รวมถึงภาษาต่าง ๆ เพื่อให้ทราบข้อมูล และหาวิธีการเพื่อใช้ภาษาและวัฒนธรรมในการส่งเสริมพลังทางสังคมแก่ชาติพันธุ์ผู้ไท โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่างที่จะทำการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้รู้ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไท ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการวิจัย

ปราชญ์ผู้รู้

ปราชญ์ผู้รู้คือ ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของชนเผ่าเป็นอย่างดี อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานและสามารถลำดับเรื่องราวประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านภาษาและวัฒนธรรมโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๔ คน คือ ผู้แทนวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลโพนแพง ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลเรณูนคร และผู้แทนจากโรงเรียนเรณูนคร โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ประชาชนในพื้นที่ที่ท้าววิจัย

ประชาชนในพื้นที่ที่ท้าววิจัย ประกอบด้วยชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทย คือ

๑. ชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านโนนสังข์ ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๘๖๔ คน (ข้อมูลจำนวนประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลเรณูนคร พ.ศ. ๒๕๖๑)

๒. ชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านโพนแพง ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน ๔๖๒ คน (ข้อมูลจำนวนประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลโพนแพง พ.ศ. ๒๕๖๑)

โดยมีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑,๓๒๔ คน และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Sampling) โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ และ แจกแบบสอบถาม โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, ๒๕๔๓) ในพื้นที่ทั้งหมด ๔๗๘ คน

ตารางที่ ๑: สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างชุมชนที่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการวิจัย

เรื่อง	กลุ่มตัวอย่าง	ชาติพันธุ์	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้
กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคม	๑. บ้านโนนสังข์	ผู้ไทย	๘๖๔	๒๖๗	แบบสอบถาม ๔๗๘
	๒. บ้านโพนแพง	ผู้ไทย	๔๖๒	๒๑๑	

๓. เครื่องมือวิจัย

คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือไว้ดังนี้

๑. การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) ศึกษาประวัติ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย ของชาติพันธุ์ผู้ไทย รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดการศึกษา

๒. การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการ ได้แก่ การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนในด้านภาษาและวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย สำหรับการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) สร้างแบบสำรวจข้อมูลการใช้ภาษาผู้ไทย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา

๓) นำแบบสำรวจข้อมูลการใช้ภาษาผู้ไทย แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ความเหมาะสมของภาษาและความชัดเจน

๔) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะแล้วจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) และการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) การศึกษาจากเอกสารเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประเด็นที่วิจัย ตลอดจนข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ส่วนการศึกษาภาคสนามเป็นการรวบรวมข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้ทั้งวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การมีส่วนร่วม สำหรับเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม กล้องถ่ายรูป เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้ว นำเสนอผลการวิจัย ตามลำดับดังนี้

๑. การค้นคว้าเอกสาร
๒. การศึกษาภาคสนาม
๓. การสัมภาษณ์
๔. การแจกแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลชาติพันธุ์ผู้ไท ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไท โดยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลผู้ใหญ่บ้านโนนสังข์ และบ้านโพนแพง ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตบ้านโนนสังข์และบ้านโพนแพง

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

คณะผู้วิจัยได้วางแผนและกำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย พลังทางสังคม โดยการสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนพูดคุยจากกลุ่มสนทนากลุ่ม

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นย่อมมีเทคนิคเฉพาะที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี การแต่งกาย หรือแม้แต่ความเป็นอยู่ หลังจากรวบรวมข้อมูลได้แล้ว คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจำแนกและจัดระบบข้อมูล รวมถึงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อแยกแยะองค์ประกอบ ความหมาย ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมทางภาษาและวัฒนธรรมโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป หรือการวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อมูลที่ได้จากการออกภาคสนาม และการแจกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะต้องวิเคราะห์ด้วยมุมมองของชุมชนในวัฒนธรรมนั้นในการวิเคราะห์ต้องอาศัยการสัมภาษณ์ และเก็บแบบสอบถามจากการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และการสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น

๑. การสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โดยการสัมภาษณ์
๒. การเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โดยการสังเกตการณ์ พูดคุยกับปราชญ์ ชุมชน ผู้รู้ และ บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม การจัดตั้งถามในการเก็บข้อมูล ได้แก่

- การสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง
- แบบสำรวจข้อมูลการใช้ภาษาผู้ไท
- แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาผู้ไท
- แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
- การประชุมกลุ่ม (Focus Group)

๓. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม โดยมีโครงสร้างที่ชัดเจน และ ครอบคลุมทุกประเด็น

๔. การเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลแบบกรอรายการ (Check List) ซึ่งสร้างมาเพื่อให้ครอบคลุมเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม

๕. การเก็บข้อมูลแบบประชุมกลุ่ม (Focus Group) จัดประชุมกลุ่มกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม

๖. สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนการศึกษาสภาพทั่วไป

๖.๑.๑ การศึกษาสภาพทั่วไปโดยใช้แบบสำรวจข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเป็นความเรียง

๖.๑.๒ การศึกษาสภาพการใช้ภาษาผู้ไท ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ

๖.๑.๓ การศึกษาเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

๖.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม

๖.๒.๑ การประเมินผลการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมโดยการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

๖.๒.๒ การวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีผลกับพลังทางสังคม ภายหลังจากทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม วิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในบ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร และ ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑) ด้านภาษาผู้ไท โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($X = ๓.๖๒$) ๒) ด้านการแต่งกาย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๘๔$) และ ๓) ด้านวัฒนธรรม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($X = ๓.๘๔$) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง จังหวัดนครพนม แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ ชาวผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพงยังเรียนรู้ภาษาของชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วย เนื่องจากต้องสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น พูดภาษาลาวเมื่ออยู่กับลาวกลุ่มใหญ่ หรือสามารถฟังภาษาชาติพันธุ์อื่นรู้เรื่อง เช่น ญ้อ กะเลิง โย้ย ปัจจุบันชาวผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพงยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ และการพูดภาษาผู้ไทส่วนมากจะเป็น ประโยคที่ยาวๆ หรือพูดมากกว่า ๒ คำขึ้นไปพูดไม่ซ้ำมากนัก ลักษณะคำคล้ายกับในภาษาถิ่นอีสานและสื่อความหมายได้ หลายอย่างตามความรู้สึกของประโยค

๒. ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง สามารถสรุปโดยภาพรวมคือ แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๗๙$) โดยสภาพสังคมในปัจจุบันชาวบ้านได้สนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำชุมชน และมีชาติพันธุ์ผู้ไทจำนวนหลายคนที่มีบทบาทหน้าที่อยู่ในภาครัฐและภาคเอกชน จึงสามารถผลักดันภาษาวัฒนธรรม การแต่งกาย รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนคร

และผู้ไทโฟนแพง ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมของตัวเอง และมีการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป

๓. ผลสรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขกระบวนการสื่อสารทางภาษา และวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก (บ้านโนนสังข์ อำเภอเรณูนคร - ตำบลโพนแพง อำเภอธาตุพนม)

๓.๑ ด้านภาษาผู้ไท

๑) ปัญหาและอุปสรรค

๑.๑ ปัจจุบันผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน หรือในครอบครัวมักจะใช้ภาษาอีสานหรือภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับลูกหลาน หรือบุคคลทั่วไป

๑.๒ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักใช้ภาษาอีสานและไทยกลางในการสื่อสารกัน

๑.๓ โรงเรียนเน้นการใช้ภาษาไทยกลางในการเรียนการสอน

๑.๔ คนในชุมชนนิยมใช้ภาษาไทยกลางในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากมีสื่อทันสมัย (Social Media) เข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน

๒) แนวทางแก้ไข

๒.๑ ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ / ศูนย์วัฒนธรรม เพื่อสืบทอดภาษาผู้ไทให้แก่เยาวชนและบุคคลที่สนใจ

๒.๒ จัดทำนิทรรศน์คำศัพท์และคลังคำศัพท์ภาษาผู้ไท

๒.๓ ควรจัดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาผู้ไทสำหรับโรงเรียนในชุมชน

๒.๔ ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ปกครอง ควรให้ความสำคัญกับภาษาผู้ไท โดยใช้ภาษาผู้ไทสื่อสารกันในชุมชน ในครอบครัวให้เป็นกิจวัตร

๓.๒ ด้านการแต่งกาย

๑) ปัญหาและอุปสรรค

๑.๑ เด็กและเยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการแต่งกายชุดพื้นเมือง

๑.๒ ปัจจุบันคนนิยมแต่งกายตามแฟชั่นสมัยใหม่ เนื่องจากมีการเข้าถึงแฟชั่นได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นทางโซเชียลมีเดีย และการสั่งซื้อเสื้อผ้าออนไลน์

๑.๓ เด็กและเยาวชนแต่งกายด้วยเสื้อผ้าทันสมัยแต่น้อยชิ้นแล้ว

ถ้ายรูปอวดกันในโซเชียลมีเดีย

๒) แนวทางแก้ไข

๒.๑ ควรส่งเสริม อนุรักษ์ การแต่งกายพื้นเมือง

๒.๒ โรงเรียนควรจัดให้มี ๑ วันใน ๑ สัปดาห์ ให้นักเรียนแต่งกาย

ด้วยชุดพื้นเมือง

๒.๓ ควรนำผ้าพื้นเมืองไปออกแบบ ประยุกต์ ให้มีความทันสมัย

เพื่อจะได้ดึงดูดความสนใจ ให้คนหันมานิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองมากยิ่งขึ้น

๓.๓ ด้านการส่งเสริมพลังทางสังคม

๑) ปัญหาและอุปสรรค

๑.๑ ผู้นำชุมชนบางคนไม่เห็นความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรม

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

๑.๒ ขาดการเอาใจใส่และสนับสนุนภาษาและวัฒนธรรมอย่าง

ต่อเนื่อง

๑.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ให้การสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม

๒) แนวทางแก้ไข

๒.๑ ผู้นำชุมชนควรผลักดันให้ภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผู้

ไทเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

๒.๒ ควรมีการเอาใจใส่และกระทำอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภาษา ประเพณี

วัฒนธรรม การแต่งกาย ค่านิยม ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก (ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ แจกแบบสอบถาม สังเกต เพื่อเก็บข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยสอดคล้องกับ ศรีสุข ผาอินทร์ และคณะ (๒๕๕๙) โดยผลการวิจัยพบผลการวิจัย พบว่า (๑) ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในอดีตเขียนว่า “ผู้ไท” หมายถึง อ้ายลาวหรือคนลาว มีถิ่นฐานอยู่แถบเมืองแก่งเมืองไล แคว้นสิบสองจุไทย (ปัจจุบันคือเมืองเตียนเบียนฟูอยู่ทางตอนเหนือของเวียตนาม) ต่อมาไทย สร้างอาณาจักรจิงเต็มอักษร “ย” ต่อท้าย หมายถึง คนไทยกลุ่มหนึ่งส่วนผู้ไทบ้านนาบวอพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ อำเภอ เรณู

นครตั้งชุมชนเมื่อ พ.ศ.๒๔๓๔ (๒)การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพเศรษฐกิจ คือการเปลี่ยนแปลงการผลิต การบริโภค การแบ่งสรรคร์ การแลกเปลี่ยนเทคนิค วิทยาการผลิต และการค้าที่พึ่งพาภายนอกซึ่งเป็นลักษณะของระบบทุนนิยมและบริโภคนิยม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงกลุ่มสังคม ครอบครัว ชุมชน ชนชั้นและสหจร เช่น จากครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ศาสนา ภาษา นันทนาการ การศึกษาคมนาคม วิทยาศาสตร์ การเมืองและสาธารณสุขเช่น การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยแพทย์พื้นบ้านเปลี่ยนเป็นการรักษาด้วยแพทย์แผน ปัจจุบัน (๓) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ได้แก่ ปัจจัยภายในเช่นปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยภายนอก เช่นจากนโยบายของรัฐ และการเมือง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัย เห็นว่ามีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

๑) การพัฒนาสังคมแห่งความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องทำอยู่บนพื้นฐานของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา การแต่งกาย และการใช้ชีวิต โดยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในแง่ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร - มุกดาหาร- นครพนม) ไม่หายไป

๒) ชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางด้านภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย และประเพณีท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะโซเชียลมีเดีย ได้เข้ามาทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของรากเหง้าตัวเองน้อยลง และพยายามวิ่งตามแฟชั่นสมัยใหม่ซึ่งอยู่ไกลตัว ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรจัดให้เป็นวาระแห่งชุมชนเพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีของชาติพันธุ์ผู้ไท

๓) ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ควรเริ่มมีแผนงานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวิธีการในการเสริมสร้าง อนุรักษ์ ภาษาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เพื่อให้มีความเข้มแข็งและมีสิทธิมีเสียงในการเสนอความคิดเห็นแก่เวทีใหญ่ หรือเวทีระดับชาติมากยิ่งขึ้น

๔) ควรมีการสัมภาษณ์และบันทึกความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส ด้านภาษาและวัฒนธรรมประเพณี เพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สูญหายไปตามกาลเวลา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

๑) ผู้นำชุมชนสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนตระหนักถึงความเชื่อของภาษาและวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเฉพาะควรสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนนี้ต้องมีการร่วมมือกันทั้งในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

๒) มีการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน ใช้ภาษาผู้ไท และแต่งกายด้วยชุดท้องถิ่น รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท โดยโรงเรียนสามารถให้นักเรียนแต่งกายด้วยชุดผู้ไท ไปโรงเรียนได้อย่างน้อย ๑ วัน ใน ๑ สัปดาห์

๓) สร้างความภาคภูมิใจให้เยาวชนเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เพื่อให้เด็กและเยาวชนไม่รู้สึกอายเมื่อพูดและแต่งกายด้วยภาษาและชุดผู้ไท

๔) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและสนับสนุนการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท

บรรณานุกรม

ก่อ สวัสดิ์พานิชย์. **อีสานเมื่อวันวาน**. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๓.

กลุ่มจังหวัด, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://wikipedia.org/wiki/กลุ่มจังหวัด>, [๑๗ เมษายน

๒๕๖๐]

การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://thaiforcommunication.weebly.com/กระบวนการสื่อสาร>, [๑๗ เมษายน

๒๕๖๐]

เจริญชัย ชนไพโรจน์. **ดนตรีผู้ไท**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม : มปป., ๒๕๒๙.

ชนเผ่าในนครพนม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.nkhrphnmmeuxnglumnakhong/chn-phae-ni-nkhrphnm. [๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

ถวิล เกสรราช. **ประวัติผู้ไท**. พระนคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๒.

นียบรรณ วรณศิริ. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : พี. เอ.เอฟ. วิง. , ๒๕๔๐.

ปัญญา รุ่งเรือง. **ประวัติดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: มปป. , ๒๕๓๓.

ปรีชา พิณทอง. **ไขภาษาโบราณอีสาน**. อุบลราชธานี: ศิริธรรม, ๒๕๒๘.

พิชยา อุทโท และคณะ. **โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าของภาษาผู้ไท**. ๒๕๕๓.

ภัททิยา ยิมเรวัตติ. **ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์จำกัด,

๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์**. ภาษาศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่ง
ศิลปะการพิมพ์ (๑๙๙๗), ๒๕๓๓.

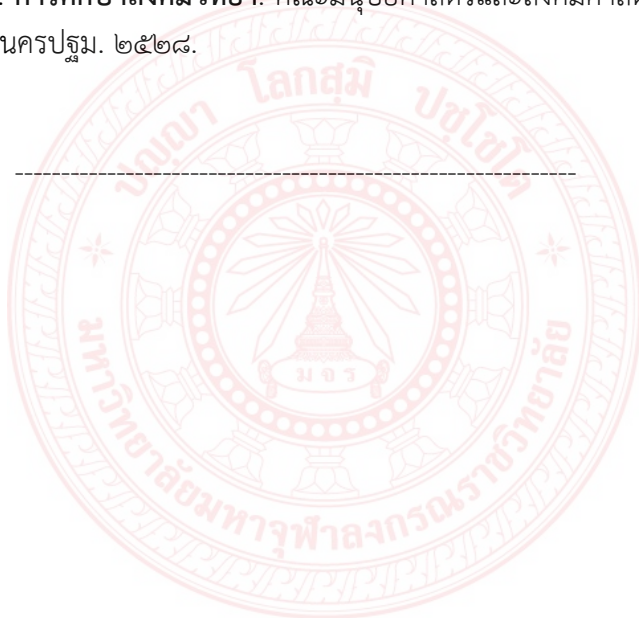
_____. **ศัพท์ภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้ง, ๒๕๕๖.

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. **ภาษาผู้ไท**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๐.

ศรีสุข ผาอินทร์ และคณะ. **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้
ไทย: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม**.
วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๖๓ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๙ หน้า ๑๑๙.
พฤษภาคม ๒๕๖๐].

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒.

อุบล เสถียรปภินทรณ์. **การศึกษาสังคมวิทยา**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
วิทยาลัยครุนครปฐม. ๒๕๒๘.

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยนำไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ แบ่งออกได้เป็น ๓ กิจกรรมหลัก ดังนี้

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

เนื้อหาของงานวิจัยทั้งทฤษฎีและผลที่ค้นพบจากการศึกษา เป็นเนื้อหาที่สามารถเชื่อมโยงกับเนื้อหาในหลายรายวิชา ทั้งในระดับมัธยมศึกษา และ ระดับอุดมศึกษา เช่นเกี่ยวกับวิชาภาษาและวัฒนธรรม สังคมศึกษา ประเพณีท้องถิ่น หรือเพื่อสอนผู้เรียนให้ยอมรับความหลากหลาย หรือ พหุวัฒนธรรมในสังคมไทย ให้รู้จักวิถีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมถึงหากเยาวชน เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ก็สามารถนำโครงสร้างทางภาษา ประเพณี วัฒนธรรมไปสอนได้ เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงรากเหง้าของตน และเป็นการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย อันดั้งเดิมสืบไป

ผู้สอนได้ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและปรับเปลี่ยนตามกระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยไม่หลงลืมรากเหง้าของตนเอง อย่างเหมาะสม รวมถึงได้รณรงค์ให้เยาวชนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การส่งเสริม สนับสนุน และร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม

โรงเรียนเครือข่ายของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม เช่น โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล โรงเรียนโพนแพงพิทยาคม โรงเรียนหนองสังข์ราษฎร์บำรุง ได้จัดให้มีการแต่งกายชุดพื้นเมืองทุกวันศุกร์ เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย ว่าเป็นความงดงามทางสังคม ทำให้เยาวชนไม่อายที่จะยอมรับกับคนภายนอกว่า ตนเองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

๒. กิจกรรมด้านการพัฒนา

งานวิจัยได้ถูกเสนอแก่ วัฒนธรรมจังหวัดนครพนม หอสมุดประชาชนประจำอำเภอในเขตจังหวัดนครพนม หอสมุดวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตั้งอยู่บ้านโนนสังข์และบ้านโพนแพง

๓. กิจกรรมทางวิชาการ

ผลการค้นพบจากงานวิจัยเป็นองค์ความรู้ใหม่ จากแนวคิดที่ก่อตัวในบริบทของสังคมที่สามารถนำมาอนุรักษ์ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท รวมถึงเป็นการส่งเสริมพลังทางสังคม และบทความงานวิจัยได้ถูกคัดเลือกตีพิมพ์เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์นครพนมด้วย

ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ แบ่งออกได้เป็น ๓ กิจกรรมหลัก ดังนี้

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

เนื้อหาของงานวิจัยทั้งทฤษฎีและผลที่ค้นพบจากการศึกษา เป็นเนื้อหาที่สามารถเชื่อมโยงกับเนื้อหาในหลายรายวิชา ทั้งในระดับมัธยมศึกษา และ ระดับอุดมศึกษา เช่นเกี่ยวกับวิชาภาษาและวัฒนธรรม สังคมศึกษา ประเพณีท้องถิ่น หรือเพื่อสอนผู้เรียนให้ยอมรับความหลากหลาย หรือ พหุวัฒนธรรมในสังคมไทย ให้รู้จักวิถีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมถึงหากเยาวชน เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ก็สามารถนำโครงสร้างทางภาษา ประเพณี วัฒนธรรมไปสอนได้ เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงรากเหง้าของตน และเป็นการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย อันดั้งเดิมสืบไป

ผู้สอนได้ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและปรับเปลี่ยนตามกระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยไม่หลงลืมรากเหง้าของตนเอง อย่างเหมาะสม รวมถึงได้รณรงค์ให้เยาวชนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การส่งเสริม สนับสนุน และร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม

โรงเรียนเครือข่ายของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม เช่น โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล โรงเรียนโพนแพงพิทยาคม โรงเรียนหนองสังข์ราษฎร์บำรุง ได้จัดให้มีการแต่งกายชุดพื้นเมืองทุกวันศุกร์ เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย ว่าเป็นความงดงามทางสังคม ทำให้เยาวชนไม่อายที่จะยอมรับกับคนภายนอกว่า ตนเองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

๒. กิจกรรมด้านการพัฒนา

งานวิจัยได้ถูกเสนอแก่ วัฒนธรรมจังหวัดนครพนม หอสมุดประชาชนประจำอำเภอในเขตจังหวัดนครพนม หอสมุดวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตั้งอยู่บ้านโนนสังข์และบ้านโพนแพง

๓. กิจกรรมทางวิชาการ

ผลการค้นพบจากงานวิจัยเป็นองค์ความรู้ใหม่ จากแนวคิดที่ก่อตัวในบริบทของสังคมที่สามารถนำมาอนุรักษ์ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท รวมถึงเป็นการส่งเสริมพลังทางสังคม และบทความงานวิจัยได้ถูกคัดเลือกตีพิมพ์เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์นครพนมด้วย

- () ภิษุ / สามเณร () พนังงานบริษัท () รับจ้างทั่วไป
 () อื่น ๆ โปรดระบุ

ตอนที่ ๒ กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท

กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
ด้านภาษาผู้ไท					
๑. ท่านใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน					
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภาษาผู้ไทให้แก่เยาวชน					
๓. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาผู้ไท					
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ / นวัตกรรมเกี่ยวกับภาษาผู้ไท					
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มภาษาผู้ไท					
๖. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา และโครงสร้างของภาษาผู้ไท					
ด้านการแต่งกาย					
๗. ท่านแต่งกายชุดผู้ไทเป็นประจำหรือเทศกาลสำคัญต่าง ๆ					
๘. ท่านศึกษาค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายผู้ไท					
๙. ท่านออกแบบชุดแต่งกายผู้ไท ให้มีรูปแบบที่ทันสมัย สวยงาม					

ตอนที่ ๒ (ต่อ)

กระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ผู้ไท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
ด้านวัฒนธรรม					
๑๐. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา ของวัฒนธรรม (เช่น การฟ้อนผู้ไท, ประเพณี ฮีตสิบสอง)					
๑๑. ท่านเข้าร่วมประเพณีของชุมชน สม่ำเสมอ					
๑๒. ท่านปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนใน ชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และความ เชื่อท้องถิ่น (เช่น การฟ้อนผู้ไท, ประเพณีฮี ตสิบสอง)					

ตอนที่ ๓ แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมโดยใช้ภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท

แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมโดยใช้ ภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. ท่านส่งเสริมให้ชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำ ชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน					
๒. ท่านสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกภาค ส่วนเห็นความสำคัญของภาษาและวัฒนธรรม ผู้ไท					
๓. ท่านส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มภาษาผู้ไทใน ชุมชน					
๔. ท่านส่งเสริม สนับสนุนการพูดภาษาผู้ไท ในชุมชนและท้องถิ่น					
๕. ท่านส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม ผู้ไทในชุมชน					
๖. ท่านส่งเสริมและกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของ การแต่งกายพื้นเมืองในเทศกาลต่าง ๆ					

ตอนที่ ๓ (ต่อ)

แนวทางการส่งเสริมพลังทางสังคมโดยใช้ ภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)

๗. ท่านส่งเสริมและกระตุ้นให้ชุมชนแต่งกาย พื้นเมืองในชีวิตประจำวัน					
๘. ท่านส่งเสริมการสอนภาษาผู้ไทในโรงเรียน และแก่บุคคลที่สนใจ					
๙. ท่านปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชน ตระหนักและเห็นคุณค่าภาษาผู้ไท					
๑๐. ท่านให้ความร่วมมือกับโรงเรียน หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการเผยแพร่ ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไท					
๑๑. ท่านรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการแต่ง กายพื้นเมือง					
๑๒. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา ของภาษา วัฒนธรรมผู้ไท					
๑๓. ท่านส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนเข้า ร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
๑๔. ท่านปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนใน ชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและความเชื่อ ท้องถิ่น					
๑๕. ท่านเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาษาและ วัฒนธรรมผู้ไทแก่เยาวชน / ประชาชนทั่วไป					
๑๖. ท่านร่วมแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับ ภาษาและวัฒนธรรมผู้ไทกับชุมชนใกล้เคียง					

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะกระบวนการสื่อสารทางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมพลังทางสังคมของ
กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

๑. ด้านภาษาผู้ไท
อุปสรรคและปัญหา

.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....

๒. ด้านการแต่งกายท้องถิ่น

อุปสรรคและปัญหา

.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....

๓. ด้านวัฒนธรรม (การฟ้องผู้ไทและประเพณีฮีตสิบสอง)
อุปสรรคและปัญหา

.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....

๔. ด้านการส่งเสริมให้ชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นผู้นำชุมชน
อุปสรรคและปัญหา

.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....

ขอบคุณทุกท่าน

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย
(Output / Outcome / Impact)

ผลผลิต (Output) จากงานวิจัย

ประเภทผลงานที่ได้รับ:

- ต้นแบบผลิตภัณฑ์
 ต้นแบบเทคโนโลยี
 กระบวนการใหม่
 องค์ความรู้
 การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์
 การใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ
 การพัฒนากำลังคน
 ทรัพย์สินทางปัญญา
 บทความทางวิชาการ
 การประชุม/สัมมนาระดับนานาชาติ
 การประชุม/สัมมนาระดับชาติ

ระดับของผลงานที่ได้รับ:

- ระดับอุตสาหกรรม
 ระดับกึ่งอุตสาหกรรม
 ระดับภาคสนาม
 ระดับห้องปฏิบัติการ

รายละเอียดผลงาน:

๖ เดือนที่ ๑

ได้ทราบ (๑) ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในอดีตเขียนว่า “ผู้ไท” หมายถึง อ้ายลาวหรือคนลาว มีถิ่นฐานอยู่แถบเมืองแก่งเมืองไล แคว้นสิบสองจุไทย (ปัจจุบันคือเมืองเดียนเบียนฟู อยู่ทางตอนเหนือของเวียดนาม) ต่อมาไทย สร้างอาณาจักรจึงเติมอักษร “ย” ต่อท้าย หมายถึง คนไทยกลุ่มหนึ่งส่วนผู้ไทยบ้านนาบัวอพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ อำเภอ เรณูนคร ตั้งชุมชนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ (๒) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพเศรษฐกิจ คือการเปลี่ยนแปลงการผลิต การบริโภค การแบ่งสรรคร์ การแลกเปลี่ยนเทคนิค วิทยาการผลิต และการค้าที่พึ่งพากายนอกซึ่งเป็นลักษณะของระบบทุนนิยมและ

บริโภคนิยม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงกลุ่มสังคม ครอบครัว ชุมชน ชนชั้น และสหกร เช่น จากครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ศาสนา ภาษา นันทนาการ การศึกษา คมนาคม วิทยาศาสตร์ การเมือง และสาธารณสุข เช่น การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยแพทย์พื้นบ้าน เปลี่ยนเป็นการรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน (๓) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ได้แก่ ปัจจัยภายในเช่น ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยภายนอก เช่นจากนโยบายของรัฐ และการเมือง

การวิเคราะห์แนวคิดกับข้อมูลภาคสนามนำมาสู่การวิเคราะห์รายงานวิจัยที่สมบูรณ์ได้

๖ เดือน ที่ ๒

ได้ทราบผลของการศึกษาข้อมูลภาคสนามจะสะท้อนทฤษฎี (induction) ทฤษฎีอาจจะมิได้นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามทั้งหมด ภาคสนามจะเป็นตัวให้ทฤษฎีมีชีวิต มีขอบเขตแคบลง และมีข้อจำกัด แต่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น มีพลังในการอธิบายข้อมูลภาคสนามได้

ทำเอกสาร

รายงานฉบับสมบูรณ์

บทความวิจัย

จำนวนผลงาน:.....๒..... หน่วยนับ:.....ฉบับ.....

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้ตลอดระยะเวลาโครงการ:

ชื่อผลลัพธ์: รายงานการวิจัย

ประเภท:

- เจริญปริมาณ
- เจริญคุณภาพ
- เจริญเวลา
- เจริญต้นทุน

รายละเอียด:

ผลลัพธ์ที่ได้

๑. ประชากรในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง มีการใช้ภาษาและวัฒนธรรมในการรักษารากเหง้าของตนเองและสามารถดำรงไว้ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมสืบไป

๒. เผยแผ่วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมนี้ให้แก่ประชากรจังหวัดอื่น ๆ หันมาให้ความสนใจกับภาษาและวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง มากยิ่งขึ้น

๓. ข้อมูลนี้เมื่อทำการวิจัยเสร็จแล้ว สามารถใช้เป็นข้อมูลในการทำงานวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับด้านภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- ๑) เทศบาลตำบลในพื้นที่เป้าหมาย
- ๒) องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เป้าหมาย
- ๓) ศูนย์การท่องเที่ยว นครพนม
- ๔) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ๔ นครพนม
- ๕) ศูนย์วัฒนธรรม นครพนม และสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัด
- ๖) มหาวิทยาลัย และโรงเรียนในเขตพื้นที่เป้าหมาย

ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ:

- ผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศ
- ผลกระทบต่อภาคการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
- ผลกระทบต่อขีดความสามารถทาง วทน.
- ผลกระทบต่อการจ้างงาน
- ผลกระทบต่อสังคม
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- เพิ่มความสามารถการแข่งขันของเอกชนที่ร่วมโปรแกรม
- เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- สนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup)

รายละเอียด:

ในระดับนโยบาย

๑) การพัฒนาสังคมแห่งความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องทำอยู่บนพื้นฐานของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา การแต่งกาย และการใช้ชีวิต โดยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในแง่ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร - มุกดาหาร - นครพนม) ไม่หายไป

๒) ชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทเรณูนครและผู้ไทโพนแพง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางด้าน ภาษา วัฒนธรรม การแต่งกาย และประเพณีท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะโซเชียลมีเดีย ได้เข้ามาทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของรากเหง้าตัวเองน้อยลง และพยายามวิ่งตามแฟชั่นสมัยใหม่ซึ่งอยู่ไกลตัว ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรจัดให้เป็นวาระ แห่งชุมชนเพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีของชาติพันธุ์ผู้ไท

๓) ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ควรเริ่มมีแผนงานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวิธีการ ในการเสริมสร้าง การอนุรักษ์ ภาษาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เพื่อให้มีความเข้มแข็งและสิทธิมี เสี่ยงในการเสนอความคิดแก่เวทีใหญ่ หรือเวทีระดับชาติมากยิ่งขึ้น

๔) ควรมียุทธศาสตร์การสืบสานความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส ด้านภาษาและ วัฒนธรรมประเพณี เพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สูญหายไปตามกาลเวลา

ในระดับปฏิบัติการ

๑) ควรศึกษาผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนตระหนักถึงความเชื่อ ของภาษาและวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเฉพาะควรสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนนี้ต้องมีการร่วมมือกันทั้งในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

๒) ควรศึกษากระบวนการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน ใช้ภาษาผู้ไท และแต่งกายด้วยชุด ท้องถิ่น รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ผู้ไท โดยโรงเรียน สามารถให้นักเรียนแต่งกายด้วยชุดผู้ไท ไปโรงเรียนได้อย่างน้อย ๑ วันใน ๑ สัปดาห์

๓) ควรศึกษาแนวทาง นโยบายการสร้างควมภาคภูมิใจให้เยาวชนเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เพื่อให้เด็กและเยาวชนไม่รู้สึกลายเมือพูดและแต่งกายด้วยภาษาและชุมผู้ไท

๔) ควรศึกษาเชิงนโยบายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและสนับสนุนการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไท

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ - สกุล

นางสาวศศิธร ล่องเลิศ

ประวัติการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา ๒๕๕๓
ครุศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๕๗

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)

สถานที่ปฏิบัติงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ๔๘๑๑๐

Sasi29.long@gmail.com